Imam Nevevi

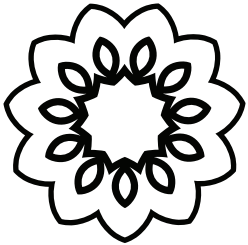

NEVEVIJEV KOMENTAR 40 HADISA

www.skolaislama.com

U V O D

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!
Hvala pripada Allahu Koji u mnoštvu daje i upotpunjuje blagodati. Svjedočim da nema istinskog božanstva, osim Allaha, Jednog, Koji nema sudruga, Kojem pripada svako dobro, dobročinstvo, bladodat i plemenitost. I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, predvodnik arapa i nearapa, kojeg je njegov Gospodar odlikovao sa sveobuhvatnim govorom.

Allahu smiluj se i blagoslovi njega i njegovu porodicu i njegove drugove, ashabe, svjetiljke u tminama dunjaluka, koje Allah počasti da budu najbolja generacija u najboljem ummetu, i smiluj se svakom onome koji slijedi njihov put i čije srce je čisto od zlobe prema drugim vjernicima i onima koji ih slijede u toj uputi.

Jedna od tema kojoj su islamski učenjaci posvetili pažnju kada je riječ o hadisima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jeste tzv. „40 hadisa“, što predstavlja skup 40 hadisa Allahovog Poslanika (u jednom djelu), a razlog tome je hadis koji je prenešen o vrijednosti sačuvanja i učenja 40 hadisa Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Hadisi koje je sakupio imam Nevevi, rahimehullah, su 42 hadisa, unatoč tome ostavio je naziv „40 hadisa“ zbog preovladavnja tog naziva i olakšavajući naziv izuzimajući ono što prelazi (tj. dva hadisa).

Allah je dao njegovom djelu „40 hadisa Nevevija“ kao i njegovom djelu „Rijadus-s-salihin“ bereket i prijem među svim ljudima, pa su postali poznati među njima i davali su im veliku pažnju i to je prva knjiga na koju se upućuju početnici u učenju hadisa.

Imam Ibn Redžeb el-Hanbeli, rahimehullah, je na hadise Nevevija dodao još osam hadisa koji također predstavljaju sveobuhvatne hadise, pa je time hadise upotpunio na 50 hadisa i protumačio ih u knjizi koju je nazvao: „Džamiul-'Ulumi vel-Hikem – „Enciklopedija znanja i mudrosti, komentar 50 hadisa sažetog i sveobuhvatnog govora Allahovog Poslanika".

Mnoštvo je komentara na Nevevijeve hadise, neki od njih su sažeti, a neki opet detaljni, a najdetaljniji komentar je djelo imama Ibn Redžeba, rahimehullah. *(kod nas prevedeno pod naslovom 'Buđenje ambicija')*

Savjetujem tragaoce za znanjem da ovih 50 hadisa nauče napamet, koji predstavljaju sveobuhvatne i sažete govore Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. I na kraju molim Allaha da ovom knjigom okoristi druge, kao što je i osnovom okoristio, doista On sve čuje i odaziva se. Neka je Allahova milost i blagoslov na Njegova roba i Poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i časne ashabe.

šejh Abdul-Muhsin b. Hamed el-Abbad el-Bedr

PREDGOVOR IMAMA NEVEVIJA

Prenosi se od Alije ibn Ebi Taliba, Abdullaha ibn Mesuda, Muaza ibn Džebela, Ebu Derdaa, Ibn Omera, Ibn Abbasa, Enesa ibn Malika, Ebu Hurejrea i Ebu Seida el-Hudrija, različitim predajama (rivajetima), da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

"Ko prenese za pamćenje mome ummetu 40 hadisa od vjere, Allah, dželle dželaluhu, će ga na Sudnjem danu proživiti u društvu fakiha (pravnika) i uleme."[1]

U predaji Ebu Derdaa stoji: "Ja ću mu na Sudnjem danu biti zagovornik (šefadžija) i svjedok", a u predaji Ibn Mesuda: "Bit će mu rečeno: Uđi na koja vrata (Dženneta) hoćeš."

U predaji Ibn Omera: "Bit će upisan u društvo uleme, a proživljen u društvu šehida."

1 Hadis bilježe Ibn Hibban u *El-Medžruhunu* (I/124) i Ibn Addi u *El-Kamilu* (I/230) posredstvom Ibn Abbasa. V.: *Ilel ed-Darekutni*, VI/93) i *Et-Telhisu-l-habir* Ibn Hadžera el-Askalanija (III/93).

Svi hafizi hadisa, hadiski eksperti, pak, slažu se da su sve predaje ovog hadisa da'if (slabe).

Islamski učenjaci su o ovome (40 hadisa) napisali mnoga djela, skoro da im se broj ne zna, a među prvima je bio Abdullah ibn Mubarek, Muhamed ibn Eslem Tusi, Hasan ibn Sufjan Nesai, Ebu Bekr Adžurri, Ebu Bekr Muhammed ibn Ibrahim Asfehani, Darekutni, Hakim, Ebu Nuajm, Ebu Abdurrahman Sulemi, Ebu Seid Malini, Ebu Osman Sabuni, Muhammed Ensari, Ebu Bekr Bejheki i mnogi drugi iz prvih i potonjih generacija. Klanjao sam istiharu i donio odluku da sakupim 40 hadisa slijedeći spomenute imame i učenjake i velikane islama.

Islamski učenjaci složni su da je dozvoljeno postupiti po slabom hadisu kada se radi o dobrovoljnim lijepim djelima, ali i pored toga ne oslanjam se na spomenuti hadis o vrijednosti prenošenja 40 hadisa, nego na Poslanikove, s.a.v.s., riječi u vjerodostojnim (sahih) predajama: "Neka oni koji su prisutni prenesu onima koji su odsutni"[2] i: "Neka

2 Hadis je vjerodostojan (sahih), bilježi ga Buhari u poglavlju o hadžu (*Fethu-l-Bari*, 1741), te Muslim u po-

Allah svijetlim učini lice onome ko čuje moje riječi, shvati ih i prenese onako kako ih je čuo."[3]

Neki učenjaci sakupljali su hadise u vezi s teorijskim učenjima vjere (akaid), neki iz oblasti fikha, treći pak samo hadise koji se odnose na džihad, četvrti ono što se odnosi na sustezanje od zamamnosti ovoga svijeta (zuhd), neki opet hadise koji govore o lijepom ponašanju (ahlak), a sve su to bile njihove dobre namjere, Allah neka je zadovoljan sa svima njima.

Što se mene tiče, donio sam odluku da sakupim 40 hadisa koji će biti važniji od svih spomenutih, naime 40 hadisa koji će objediniti sve spomenuto. Svaki od hadisa ujedno je i jedno od osnovnih pravila ove vjere. Islamski učenjaci neke od tih hadisa opisuju kao hadise na kojima se temelji vjera islam, ili kao pola islama, ili trećina, i slično tome.

---

glavlju o kasami (Abdulbaki, 1769) posredstvom Ebu Bekreta.

3 Hadis je vjerodostojan (sahih), bilježi ga Tirmizi u poglavlju o znanju (3658), te Ibn Madže u Mukaddimi (232) posredstvom Ibn Mesuda, dok ga Ebu Davud, u poglavlju o znanju (3660) bilježi posredstvom Zejda ibn Sabita.

Birajući hadise uzeo sam za pravilo i obavezu da to budu samo vjerodostojni hadisi od kojih se većina nalazi u dva sahiha (Buharija i Muslim). Hadise sam navodio bez seneda (niza prenosilaca) kako bi se lakše pamtili i time korist za čitaoce bila veća.

Svako ko teži ahiretu trebalo bi da zna za ove hadise i nauči ih, jer oni sadrže temelje ove vjere, i ukazuju na ono što vodi potpu-noj pokornosti, a što će primijetiti svako ko promisli o tome.

Na Allaha se oslanjam i Njemu prepuštam svoje stanje; neka Mu je svaka hvala i zahvala a uspjeh se postiže samo uz Allahovu pomoć.

PRVI HADIS

عَنْ أَمِيرِ المُؤمِنينَ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Emiru-l-mu'minina, Zapovjednika vjernika, Omera ibn Hattaba, Allah neka je sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: „Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad je rekao: 'Djela se vrjednuju prema namjerama. Svakom čovjeku pripada samo ono što je namjeravao. Pa ko je učinio hidžru (ko se preselio iz jednog mjesta u drugo) radi Allaha i Njegova Poslanika hidžra mu je Allahu i Njegovu Poslaniku, a ko ju je učinio radi neke ovosvjetske koristi, ili da se oženi, njegova hidžra će biti onome čemu je preselio.“[4]

4 Buhari, 1; Muslim, 1907.

Tumačenje vrijednosti hadisa

Ovaj hadis ukazuje da je nijjet, namjera, mjerilo za ispravnost djela, pa ako namjera bude dobra bit će dobro i djelo, a ako namjera ne bude dobra neće biti dobro ni djelo.

Određeno djelo može se činiti s jednom od sljedećih namjera:

1. Iz straha od Allaha; to je *ibadet robova*.

2. Težeći Džennetu i nagradi; to je *ibadet trgovaca*.

3. Iz stida od Allaha iz pobožnosti i zahvale; unatoč tome izvršilac smatra da njegovo djelo nije potpuno, a srce mu se pribojava da li će biti primljeno. To je *ibadet slobodnih*. Na takav ibadet ukazuje Poslanik, s.a.v.s.. Aiša, Allah neka je sa njom zadovoljan, jednom je prilikom, pošto su mu noću dok je klanjao bile otekle noge, rekla: „O, Allahov Poslaniče, zar sebe opterećuješ ovako, a Allah ti je oprostio ono što si učinio i ono što ćeš učiniti!?“ Na to joj je on rekao: „Pa, zar da ne budem zahvalan rob?“[5]

U vezi s mogućim pitanjem o tome da li je

5 Buhari, 4837; Muslim, 2820.

bolji ibadet sa strahom ili ibadet s nadom, imam Gazali, Allah mu se smilovao, rekao je: „Ibadet s nadom je bolji zato što iz nade nastaje ljubav, a iz straha beznađe."

Ove tri podjele odnose se na iskrene, ali znaj da se i u slučaju iskrenosti mogu javiti prepreke, kao npr. u slučaju divljenja vlastitom djelu. Ako se neko počne diviti svome djelu, to će mu djelo propasti; isto tako, ako se neko uzoholi zbog djela koje je učinio, to djelo će mu propasti.

U slučaju onog ko ibadet bude činio tražeći i dunjaluk i ahiret, neki učenjaci smatraju da se njegov ibadet u tom slučaju odbacuje. Dokaz za to je hadisi-kudsi, gdje Uzvišeni Allah kaže: „Ja ne ovisim o ortacima, pa ko učini neko djelo u ime nekog drugog mimo Mene, Ja se ograđujem od njega."[6] To je stav i Harisa el-Muhasibija, koji u knjizi *Er-Riaje* kaže: „Iskrenost je da svojom pokornošću želiš samo Njegovo zadovoljstvo i da na umu nemaš nikog drugog osim Njega."

Dvije su mogućnosti:

6 Muslim, 2985.

1. Da žudiš za zadovoljstvom ljudi

2. Da žudiš za zadovoljstvom ljudi i Gospodara.

U oba slučaja djela bivaju upropaštena.

Ovo mišljenje prenosi hafiz Ebu Nuajm od nekih prethodnika u djelu *El-Hil'je*. Drugi, pak, kao dokaz uzimaju Allahove riječi: *Silni, Uzvišeni, Gordi, Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim.* (El-Hašr, 23)

Kao što se On uzdiže nad tim da ima drūgu, dijete i ortaka, uzdiže se i iznad toga da primi djelo koje je učinjeno u ime nekog drugog uz Njega, Uzvišenog. On, Uzvišeni, Veliki je, Najveći, Gordi.

Semerkandi, Allah mu se smilovao, kaže: „Ono što je učinjeno radi Allaha, primljeno je, a ono što je učinjeno u ime ljudi, odbačeno je."

Primjer za to je kao kada neko klanja podne s nijjetom da izvrši ono što mu je Allah naredio, ali je odužio ruknove i učenje i to uljepšao zbog ljudi. U tom slučaju osnova namaza je primljena, a njegova dužina i uljepšanost nisu, zato što je time želio po-

stići određeni efekat kod ljudi.

Šejh Izudin ibn Abduselam upitan je o onome ko klanja pa oduži namaz radi ljudi. Odgovorio je: „Ako namaz imama koji predvodi džemat izgledom sugerira prijetvornost, njegov namaz neće biti pokvaren. Međutim, ako je u osnovi namaz obavljen s tom namjerom, namaz neće biti primljen." Drugim riječima: Allah, dž.š., neće prihvatiti djelo čiji je osnovni cilj dokazivanje pred ljudima i postizanje njihove naklonosti.

Fudajl ibn Ijad je rekao: „Ostavljanje nekog djela zbog ljudi je dvoličnost (rijaluk), a činjenje nekog djela zbog ljudi je širk, pripisivanje Allahu sudruga u Božanstvenosti. Iskrenost je da te Allah sačuva od svega toga." To znači da je onaj koji naumi učiniti neki ibadet, pa ga ostavi bojeći se da to vide ljudi, pao u dvoličnost (rijaluk), jer je ostavio djelo zbog ljudi. Ako bi pak odgodio taj ibadet kako bi ga klanjao u samoći, to bi mu bio pohvalan čin, izuzev ako je farz namaz u pitanju, ili se radi o obaveznom zekatu, ili kada je osoba alim, učenjak, za kojim se ljudi povode. U tim slučajevima javni ibadet je bolji. I kako god rijaluk, pretvaranje, uni-

štava djela, tako ih uništava i njihovo obje-lodanjivanje.“

To je kao kada neko u samoći izvršava neko djelo radi Allaha, a zatim govori ljudima o tome. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: „Ko širi vijest o drugome i Allah će proširiti vijest o njemu, a ko se pretvara, Allah će otkriti njegovu prijetvornost.“[7]

Učenjaci kažu: „Ako se radi o učenjaku za kojim se ljudi povode i to se govori kako bi se na to podstaknuli i drugi, tada u tome nema ničega lošeg.“

Merzubani, Allah mu se smilovao, kaže: „Četvero je potrebno da bi klanjaču bio primljen namaz: prisutnost srca, posvećenost uma, propisno vršenje radnji i skrušenost organa pri njegovom izvršavanju. Pa ko klanja bez prisustva srca, on je nemarni klanjač; ko klanja bez posvećenosti uma, on je nehajni klanjač; ko klanja bez pokornosti tijela, on je grješni klanjač; ko klanja pazeći na sve spomenuto, taj je ispunio dug.“

Riječima: *„Djela se vrjednuju prema namjerama...“* Poslanik, s.a.v.s., je podrazumi-

7 Buhari, 6499; Muslim, 2987.

jevao djela kojima se izražava pokornost Bogu, a ne općenito dozvoljena djela.

Haris el-Muhasibi kaže: „Iskrenost se ne odnosi na nešto što je tek dozvoljeno činiti, zato što takva djela ne utiču na tvoje približavanje Allahu niti te posredno vode približavanju. To je kao podizanje građevine bez naročite svrhe, no ako izgradnja ima cilj, kao kada je riječ o izgradnji džamija, mostova i tome slično, onda je ona po vjeri pohvalan čin.“ Još je rekao: „Ne mjeri se, također, iskrenost u nečemu što je zabranjeno (haram) ili pokuđeno (mekruh), kao kada neko bulji u golobrada dječaka i tvrdi da gleda u nj kako bi razmišljao o ljepoti Allahovog stvaranja. U tome nema ni iskrenosti ni dobra.“ Još je rekao: „Iskrenost, u pogledu čovjeka, Allahovog roba, ogleda se u jednakosti njegove tajnosti i javnosti, vidljivog i nevidljivog; *sidk* – istinoljubivost se postiže ostvarivanjem svih duhovnih postaja i stanja, tako da *ihlas* – iskrenost ima potrebu za *sidkom* – istinoljubivošću, dok istinoljubivost nema potrebu ni za čim. Jer, suština iskrenosti je žudnja za Allahom kroz pokornost. Naime, neko žudi za Allahom

obavljanjem namaza, ali u tome bude nemaran, odsutnog srca. *Sidk* je, pak, žudnja za Allahom vršenjem ibadeta s prisutnim srcem, sa srčanom okrenutošću Njemu. Prema tome, svaki *sadik* je i *muhlis*, dok svaki *muhlis* nije *sadik*. To znači povezanost i razdvojenost, budući da se odvojio od svega drugog i prisustvom se povezao s Allahom; i znači – odvojen od svega osim od Allaha, ukrašen prisutnošću pred Uzvišenim Allahom."

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Djela se..."* mogu se poimati kao: ispravnost djela, ili vrjednovanje djela, ili osnova primanja djela kod Allaha... To je mišljenje imama Ebu Hanife, Allah mu se smilovao. Iz toga je izuzeo djela kao što su: otklanjanje nečistoće, vraćanje uzurpiranog, vraćanje onog što je dato na čuvanje, dostavljanje hedije – poklona i sl... Ispravnost tih djela, naime, ne ovisi o ispravnom nijjetu, ali se sevap u tome vezuje za ispravnost nijjeta, tj. da se čovjek time želio približiti Allahu.

U navedeno spada i to da čovjek nahrani svoju životinju: ako time želi izvršiti ono čime ga je Allah obavezao, ima nagradu,

a ako to čini samo zbog čuvanja imetka, nema nagradu. Tako navodi El-Karafi. Iz ovoga se izuzima konj borca na Božijem putu (mudžahida) kojeg stavi u funkciju borbe na Allahovom putu, pa ako se ta životinja napije iako je on nije namjeravao napojiti, imat će nagradu za to, kao što stoji u *Sahihu* imama Buharije.[8] Isto se odnosi i na suprugu. U ovo spada i zaključavanje vrata i gašenje lampe prije spavanja: ako se time željela izvršiti Allahova naredba, imat će nagradu, a ako ne, neće je imati.

Znaj da je leksičko značenje *nijjeta*: cilj, namjera. Kaže se: Nevakellahu bi hajrin/Allah te naciljao s dobrim!, tj. uzeo te na metu. Terminološki, namjeravanje nečega se povezuje s izvršenjem, pa ako namjeri i odustane od realizacije, tada je to samo odluka. Nijjet je propisan da razdvoji *adet* (običaj) od *ibadeta*, odnosno da razluči stepene

8 *Sahihu-l-Buhari* (2860): Od Ebu Hurejrea se prenosi da je Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Konja imaju tri vrste: onaj koji će čovjeku donijeti nagradu, onaj koji će mu biti zastor i onaj koji će mu biti teret...“ Još stoji: „Pa ako bi konj naišao pored rijeke i napio se vode, a on i nije namjeravao da ga napoji, i to će mu biti jedno od dobrih djela!“

unutar ibadeta.

Prvi primjer: Boravak u džamiji može biti s nijjetom za odmor, što spada u adet, a može biti i ibadet s nijjetom *itikafa* (boravka radi Allaha).

Isto je i sa kupanjem: nekada se njime želi puko čišćenje tijela, što je uobičajen postupak, a nekad se želi obaviti kao ibadet i vjersko čišćenje, što se razlučuje nijjetom.

Na to ukazuje govor Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je upitan o čovjeku koji se bori da bi ljudi pričali o tome, ili radi plemena (nacionalizam), ili radi pokazivanja hrabrosti - šta je od toga borba na Allahovom putu? Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja, on je na Allahovom putu!“[9]

Drugi primjer: Da se nijjetom razdvoji stepen ibadeta. Tako, naprimjer, ko klanja četiri rekata, može to biti podnevski farz ili sunnet, to se razgraničava nijjetom. Kao i oslobađanje roba, možda se time želi *kefaret* (otkup za prijestup) ili zavjet, ili nešto drugo, što se također razgraničava nijjetom.

9 Hadis bilježe Buhari (7458) i Muslim (1904) posredstvom Ebu Musaa el-Eš'arija.

Što se, pak, tiče Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *„Svakom čovjeku pripada samo ono što je namjeravao“*, one sadrže dokaz da nije dozvoljeno da neko zamijeni nekog u činjenju ibadeta, niti se neko može zadužiti da nanijjeti umjesto tebe. Iz toga se izuzima dijeljenje zekata i klanje kurbana: za to se može opunomoćiti neko drugi i u nijjetu i u klanju, s tim da kod dijeljenja zekata treba da postoji mogućnost razgraničavanja nijjeta.

U pogledu hadža, pak, to nije dopušteno čak i ako bi postojala mogućnost razlučivanja i podmirenja duga. No, ako bi se radilo o jednom smjeru, tada ne treba nijjet, ali ako bi se radilo o dva smjera, kao npr. ako bi čovjek bio dužan dvije hiljade od kojih je jedna hiljada hipoteka pa vrati hiljadu i jasno definira: „Ovo je hiljada za onu hipoteku!“, postupio bi ispravno, a ako prilikom vraćanja ne bi imao jasnu namjeru, pa nakon toga nanijjetio i definirao svrhu isplate – i to bi mu bilo regularno. Naime, mi nemamo nijjeta koji dolazi iza učinjenoga i ovo je jedini slučaj gdje je to moguće.

A što se tiče Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *„Pa ko je učinio hidžru (ko se preselio iz jednog*

mjesta u drugo) radi Allaha i Njegova Poslanika hidžra mu je Allahu i Njegovu Poslaniku, a ko ju je učinio radi neke ovosvjetske koristi, ili da se oženi, njegova hidžra će biti onome čemu je preselio", o njima ćemo kazati sljedeće:

U suštini, *hidžra* je *ostavljanje* i *napuštanje* i ima ih nekoliko.

1. Hidžra ashaba iz Mekke u Abesiniju, kada su idolopoklonici (mušrici) mnogo uznemiravali i zlostavljali Poslanika, s.a.v.s., i ashabe, pa su nakon pet godina poslanstva neki od njih potražili utočište kod Nedžašija. To je mišljenje imama Bejhekija.
2. Hidžra iz Mekke u Medinu. To je bilo poslije trinaeste godine poslanstva. Tada je bila obaveza svakog muslimana iz Mekke da učini hidžru u Medinu, gdje je bio Poslanik, s.a.v.s. Jedna skupina je mišljenja da je hidžra iz Mekke u Medinu bila obavezna, no ne u općem smislu, jer Medina nema tu privilegiju, no bilo je obavezno otići Poslaniku, s.a.v.s. Ibn el-Arebi kaže: „Učenjaci su hidžru – preseljenje u drugo mjesto - podijelili

na: bježanje i traženje. Ono prvo se dijeli na šest kategorija:

1. Napuštanje nemuslimanskog područja (daru-l-harb)[10] i preseljenje u muslimansku zemlju (daru-l-islam), što će ostati aktuelnim sve do Sudnjega dana. Ona, pak, hidžra koju je Poslanik, s.a.v.s., dokinuo na dan osvojenja Mekke rekavši: „Nema hidžre poslije oslobođenja Mekke“[11] jest hidžra koja je podrazumijevala odlazak tamo gdje se nalazio Poslanik, s.a.v.s.
2. Napuštanje zemlje novotarija. Ibn Kasim, Allah mu se smilovao, kaže: „Čuo sam Malika, Allah sa njim bio zadovoljan, kad je rekao: „Nije dozvoljeno nikome ostati u zemlji u kojoj se vrijeđaju čestiti prethodnici.“
3. Napuštanje zemlje u kojoj prevladava haram, jer traženje halala je obaveza

10 Pod sintagmom „daru-l-harb“ (dosl.: područje rata) podrazumijeva se teritorij u kome muslimanu nije dozvoljeno da ispovijeda svoju vjeru, odnosno u kome se proganjaju oni koji se deklarišu kao vjernici muslimani. (Nap. ur.)

11 Hadis bilježe Buhari (2825) i Muslim (353) posredstvom Abdullaha ibn Abbasa, te posredstvom Aiše.

svakom muslimanu.

4. Bježanje od fizičkog napada i zlostavljanja. Allah je to dozvolio iz svoje dobrote, pa ko se poboji za sebe u nekom mjestu, dozvoljeno mu je napustiti to mjesto i spasiti se bijegom od opasnosti. Prvi koji je tako postupio bio je Ibrahim, s.a.v.s., kada se pobojao od svog naroda i rekao: *„Ja se selim onamo kuda mi je Gospodar moj naredio.“* (El-Ankebut, 26)

Uzvišeni Allah, govoreći o Musau, a.s., kaže: *I Musa iziđe iz grada prestrašen, iščekujući šta će se desiti...* (El-Kasas, 21)

5. Napuštanje zemlje u kojoj vlada bolest i odlazak u zemlju gdje te bolesti nema, jer je Poslanik, s.a.v.s., dozvolio skupini Aranijina da napuste Medinu i odu u Meredž (gdje nije bilo zaraze)[12] radi liječenja, kako se spominje u Buharijinom *Sahihu*.

6. Napuštanje svog mjesta iz straha od ugrožavanja imetka, jer je nepovrjedivost imetka muslimana ravna nepo-

12 Hadis bilježi Buhari (5685-5686), posredstvom Enesa ibn Malika, r.a.

vrjedivosti njegove krvi.

Što se tiče drugog dijela, odnosno razloga zbog kojeg se čini hidžra, to je hidžra traženja. Nje ima devet vrsta:

1. Putovanje radi pouke. Uzvišeni Allah kaže: *Zašto ne putuju po svijetu, pa da vide kako su završili oni prije njih?* (Er-Rum, 9) Zul-Karnejn je obišao dunjaluk da bi vidio njegova čuda;
2. Put radi obavljanja hadža;
3. Put radi džihada;
4. Put radi življenja (u novoj sredini);
5. Put radi trgovine i sticanja opskrbe što je dozvoljeno, jer Allah kaže: *Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete.* (El-Bekare, 198);
6. Put radi traženja znanja;
7. Put radi obilaska časnih mjesta. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ,,Sedla se pritežu samo radi tri mesdžida“;[13]
8. Odlazak na granicu radi njenog čuvanja i odbrane;

13 Buhari, 1189; Muslim, 1597.

9. Posjećivanje braće radi Allaha Uzvišenog. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Neki čovjek je krenuo posjetiti svoga brata u nekom mjestu, pa mu je Allah poslao meleka. Melek ga je upitao: „Gdje ideš?“ „Želim posjetiti svoga brata u onom selu“, odgovorio je. „Ima li nešto kod tebe što mu trebaš vratiti?“, upitao ga je i on mu je rekao: „Ne, idem mu samo zato što ga volim u ime Uzvišenog Allaha.“ „Ja sam“, kazao mu je on na to, „Allahov izaslanik. Došao sam te obavijestiti da je i tebe Allah zavolio tako kako si ti zavolio njega.“[14]

3. Hidžra plemena Poslaniku, s.a.v.s., kako bi se podučili propisima vjere i vratili se svom narodu da ga podučavaju.

4. Hidžra onih koji su u Mekki primili islam, kako bi došli Poslaniku, s.a.v.s., i vratili se svom narodu.

5. Hidžra iz nemuslimanske zemlje u zemlju islama; nije dozvoljeno muslimanu da boravi u zemlji nevjerstva. Maverdi kaže: „Ako on u njoj ima porodicu i pri-

14 *Sahihu Muslim* (2567).

jatelje i može praktikovati svoju vjeru, nije mu dozvoljeno da čini hidžru, jer je mjesto u kojem se nalazi time postalo muslimansko mjesto.“

6. Da musliman ostavi (napusti) svog brata više od tri dana, bez šerijatski valjanog razloga; to je pokuđeno, a ako ga napusti dulje od tri dana tada je haram, osim u iznimnim slučajevima. Prenosi se da je neki čovjek napustio svoga brata, prekinuo komunikaciju s njim više od tri dana, pa mu je on napisao ove stihove: „O prijatelju moj, ja imam kod tebe jednu nepravdu koju si učinio, pitaj o tome Ibn Ebi Hejsemu, on to prenosi od svoga djeda, ono što i Dahak prenosi od Ikrime, on od Ibn Abbasa a on od Mustafe, s.a.v.s., našeg Poslanika, koji je s milošću poslan: *da prsima uskratiš pitomost i naklonost više od tri dana, to je naš Gospodar zabranio.*“

7. Ostavljanje žene od strane muža, ako se desi njena neposlušnost. Uzvišeni je rekao: *...a onda se od njih u postelji rastavite...* (En-Nisa, 34) U ovo spada i napuštanje lošeg društva, lošeg mjesta

i govora i da se takvima ne odgovara selamom, i ne naziva selam.

8. Hidžra od onoga što je Allah zabranio i to je najobuhvatnija hidžra. U pogledu riječi Poslanika, s.a.v.s.: *„Pa ko je učinio hidžru (ko se preselio iz jednog mjesta u drugo) radi Allaha i Njegova Poslanika“* – tj. s tim nijjetom i nakanom – *„hidžra mu je Allahu i Njegovu Poslaniku“*, to jest takva hidžra je radi Allaha i Njegovog Poslanika, i po statusu i po propisu, *“a ko ju je učinio radi neke ovosvjetske koristi...“* itd. - prenosi se da je neki čovjek učinio hidžru iz Mekke u Medinu ne želeći da time stekne nagradu za hidžru, već je to učinio da bi se oženio ženom koja se zvala Ummu Kajs, pa su ga nazvali Ummu Kajsin muhadžir.[15]

9. Ako bi neko rekao: „Brak je šerijatska potreba, pa zašto se ovdje kaže da je to samo dunjalučka potreba?“, dobio bi ovakav odgovor: „Ovaj, kada je krenuo, nije tako govorio i ponašao se, već

15 El-Hafiz ibn Redžeb u djelu *Džami'u-l-ulumi ve-l-hikemi* (str. 13) kaže: „Za ovo nismo našli pouzdanu predaju, a Allah najbolje zna!“

je pokazivao da je krenuo radi hidžre, pa kada je skrio ono što je suprotno onome što je pokazivao, zaslužio je ukor. Analogno tome, može se reći, za onoga ko je pošao radi hadža, tako pokazujući, dok je njegova namjera bila da trguje, ili onoga ko je krenuo tražiti znanje, ali je time želio vlast i uticaj.

A što se tiče Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *„njegova hidžra će biti onome čemu je preselio“*, iz njih proizlazi da nema nagrade za hadž onome kome je namjera bila trgovina ili posjeta neke osobe. Treba kazati da se ovaj hadis odnosi na osnovnu namjeru, pa ako je čovjeku osnovna namjera bila trgovina, tada neće imati nagrade hadža, a ako je bio hadž, imat će tu nagradu. Ako je trgovina na drugom mjestu, sporedna, to će mu okrnjiti vrijednost nagrade, a ako je krenuo na hadž radi oboga (i hadža i trgovine), nadati se da bi mogao imati nagradu, budući da mu hidžra nije bila samo radi dunjalučke koristi.

Može se, pak, razumjeti i drugačije: da od tog djela nema ništa, jer je ahiretsko djelo pomiješao s dunjalučkim, no u hadisu je sta-

tus djela vezan čisto za nijjet, te se za onog ko želi postići i jedno i drugo, ne može reći da je želio samo dunjaluk. A Allah najbolje zna!

DRUGI HADIS

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ أَيضاً قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ، وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ، قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللّٰهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللّٰهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ، قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ» قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَتِهَا، قَالَ: «أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ

الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ»، قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ لِي: «يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنِ السَّائِلُ؟» قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Omera, neka je u Allahovome zadovoljstvu, također se prenosi da je rekao: "Jedan dan, dok smo sjedili kod Allahovog Poslanika, pojavi se čovjek u sasvim bijelom odijelu, sasvim crne kose, bez tragova putovanja na sebi i niko od nas ga nije poznavao; sjede do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i prisloni svoja koljena uz njegova, svoje ruke spusti na njegova stegna i reče: "Muhammede, izvijesti me šta je islam!?" Allahov Poslanik mu reče: "Islam je da svjedočiš da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik; da obavljaš molitvu (namaz), da daješ zekat, da postiš ramazan i da obaviš hadž, ako budeš u mogućnosti." Onda reče onaj nepoznati čovjek: "Istinu veliš!" Omer kaže: "Mi se začudismo, pita ga, a onda mu kaže: "Istinu veliš!" Iza toga čovjek upita: "Izvijesti me šta je iman!?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Iman je da vjeruješ u Allaha, u Njegove meleke, u Njegove knjige,

u Njegove poslanike, u Sudnji dan, i u Allahovu odredbu, dobro i loše." Nepoznati opet kaza: "Istinu veliš! No, izvijesti me šta je odličnost u vjerovanju (ihsan)!?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori mu: "Odličnost u vjerovanju (ihsan) je da robuješ Allahu kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš On tebe vidi." "Istinu veliš" – kaza opet nepoznati i reče: "Izvijesti me kada će biti smak svijeta!?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Onaj koga pitaš o smaku svijeta o tome ne zna ništa više od onog koji pita." Nepoznati upita: "Pa izvijesti me o predznacima smaka svijeta!?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "Predznaci smaka svijeta su: da robinja rodi svoju gospodaricu i da vidiš gole, bose, siromašne čobane da se nadmeću u gradnji visokih zgrada." Omer kaže: "Zatim nepoznati ode, a ja se malo zadržah i Allahov Poslanik, s.a.v.s., me upita: "Omere, znaš li ko je bio onaj što me pitao!?" Ja rekoh: "Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju." On onda reče: "Bio je to Džibril, došao je da vas poduči vašoj vjeri."[16]

16 *Sahihu Muslim*, 8.

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„Izvijesti me šta je islam." Iman*, jezički znači: *potpuno priznavanje, vjerovanje*, a u Šeriatu ukazuje na specifično vjerovanje, to jest, vjerovanje u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, u Sudnji Dan i odredbu – kader, dobra i zla.

Islam znači izvršavanje obaveza, to jest, pokoriti se i izvršavati vidljiva, formalna djela.

Allah, dž.š., postavlja razliku između *imana* i *islama*, kao što stoji u hadisu.

Uzvišeni Allah kaže: *Neki beduini govore: „Mi vjerujemo!" Reci: „Vi ne vjerujete!, ali recite: „Mi smo primili islam..."* (El-Hudžurat, 14)

To je zbog toga što su neki licemjeri klanjali, postili i sadaku dijelili, a svojim srcima to negirali, pa kada su se pozvali na iman, Allah je takve njihove tvrdnje okarakterisao lažnim, zbog njihovog negiranja srcima, a potvrdio je njihovo pozivanje na islam, zato što su praktikovali propise. Uzvišeni Allah je rekao: *Kada ti licemjeri dolaze, oni govore: „Mi tvrdimo da si ti, zaista, Allahov*

poslanik!" – I Allah zna da si ti, zaista, Njegov poslanik, a Allah tvrdi i da su licemjeri pravi lašci." (El-Munafikun, 1)

To jest, javno su priznavali poslanstvo, a njihova srca to nisu prihvatala, te se ono što su govorili jezikom nije podudaralo s ubjeđenjem njihovih srca. Uslov za vjerovanje u Objavu je da ono što govori jezik bude podudarno sa srcem, pa kada su oni slagali jezicima, Allah je to objelodanio. Budući da je iman uslov za ispravnost islama, Allah je iz vjernika izuzeo muslimane - rekao je*: I Mi iz njega vjernike izvedosmo, a u njemu samo jednu muslimansku kuću nađosmo."* (Ez-Zarijat, 35-36)

Ovo je izuzimanje neposredno vezano za uvjet i uvjetovano. Tako Allah i namaz naziva imanom: *Allah neće dopustiti da propadne vaš iman.* (El-Bekare, 143), tj. vaš namaz.

I rekao je Uzvišeni: *Ti nisi znao šta je Knjiga, ni šta je iman.* (Eš-Šura, 52), to jest (nisi poznavao) namaz.

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„i u Allahovu odredbu, dobro i loše."* Pravac sljedbenika Istine je priznavanje kadera, a to je

da je Uzvišeni Allah sve odredio ranije i On, Uzvišeni, zna vrijeme u kojem će se šta desiti i mjesto na kojem će se desiti, i sve se dešava kako je On, Uzvišeni, odredio. Znaj da postoje četiri određenosti:

1. **Određenost u Božijem znanju** – Zato se kaže: „Pažnja prethodi prijateljstvu; sreća prethodi rođenju; ono što slijedilo zasnivalo se na onome što je prethodilo. Uzvišeni je rekao: *Od njega se odvraća onaj za koga se znalo da će se odvratiti.* (Ez-Zarijat, 9), to jest, odvraća se od slijeđenja Kur'ana i od vjerovanja u njega na dunjaluku onaj koji je odvraćen od njega prije stvaranja. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Allah će upropastiti samo propaloga!"[17], to jest, onoga koji je kod Allaha bio zapisan kao propali.

2. **Određenost u Levhi Mahfuzu** („Ploči Zaštićenoj" u kojoj je sve odranije zapisano) – Ovo određenje, kader, može da se promijeni. Uzvišeni Allah kaže: *Allah je dokidao šta je htio, a ostavljao šta je htio; u Njega je Glavna Knjiga.* (Er-Rad, 39)

Od Ibn Omera, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je u dovi govorio: „Allahu

17 Muslim, 131.

moj, ako si me upisao među nesretne, izbriši to i upiši me među sretne!"[18]

3. **Određenost u utrobi majke** – Tada se naredi meleku da zapiše njegovu nafaku (*rizk*), dužinu vijeka (*edžel*), njegovo djelo i da li će biti sretan ili nesretan.

4. **Određenost koja se, kao na tržnici, dā do određenog roka** – Allah, dž.š., je stvorio hajr (dobro) i šer (zlo), i odredio njihov dolazak Njegovom robu u određeno vrijeme. Dokaz da je Allah stvorio hajr i šer jesu Allahove riječi: *Grješnici će sigurno stradati i u ognju biti, na Dan kada budu u Vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim: 'Iskusite vatru džehennemsku!' Mi sve s određenjem stvaramo.* (El-Kamer, 47-49)

Ovaj ajet objavljen je zbog onih koji negiraju sudbinsko određenje (kaderije); njima će to biti govoreno u Džehennemu.

Uzvišeni Allah kaže: *Reci: „Utječem se Gospodaru svitanja od zla onoga što on stvara."* (El-Felek, 1-2)

Ova dosudba, u slučaju kad čovjeka zahva-

18 Ovo navodi Ebu Nuajm u *Hul-jetu-l-evlija*, IV/103-104, kao Šekikove riječi.

ti nježnost, biva otklonjena od njega (zlo). U jednom hadisu se kaže: ,,Zaista sadaka i održavanje rodbinske veze odagnavaju tešku smrt i mijenjaju je u sretnu."[19]

U drugom hadisu stoji: ,,Zaista se dova i nevolja sukobljavaju između nebesa i Zemlje i dova odbije nevolju prije nego što se spusti."

Kaderije tvrde da Allah, dž.š., nije ništa odredio ranije, niti da Njegovo znanje prethodi stvarima, već da one nastaju tek sa svojim nastupanjem (muste'nefa) i da Allah saznaje za njih nakon što se dese. Tim svojim izjavama na Uzvišenog Allaha iznose laži, a On je visoko iznad toga. Oni su se pojavili u neko doba i počeli govoriti da je hajr od Allaha, a šer (zlo) od nekog drugog. Allah Uzvišeni je, pak, iznad tih njihovih riječi. Poslanik, s.a.v.s., kaže: ,,Kaderije su medžusije ovog ummeta."[20] Nazvao ih je medžusija-

19 Hadis bilježi Ebu Ja'la, u svom *Musnedu*, 4104, s pozivanjem na Enesa ibn Malika, neka je Allah sa njim zadovoljan. Međutim, među prenosiocima hadisa se nalaze i Salih el-Murri i Jezid el-Rekkaši, obojica slabi prenosioci.

20 Hadis bilježe: Ahmed: 406,407 i 86/2, Ebu Davud: 4692, Ibn Adijj: 212/3, Ibn Dževzi u djelu *El-Ile-*

ma, to jest vatropoklonicima, zbog sličnosti ovakvih njihovih učenja. Dualisti, naime, tvrde da je dobro proizvod svjetlosti, a zlo proizvod tame, čime su i postali dualisti. Također, kaderije pripisuju dobro Allahu, a zlo nekome drugom, a On, Uzvišeni, stvoritelj je i dobra i zla.

Imamu-l-Haremejn (imam Dvaju harema) u knjizi *El-Iršad* navodi da su neke kaderije rekle: „Mi nismo kaderije već ste vi kaderije, zbog vašeg ubjeđenja u istinitost informacija o kaderu." On je odgovorio tim neznalicama da oni pripisuju kader (određenost) sebi, a onaj ko kaže da je zlo njegov proizvod, preče je da se tako zove, nego onaj ko to pripisuje drugom, a odbacuje to od sebe.

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima na pitanje: *„Izvijesti me šta je odličnost u vjerovanju (ihsan)"*: „Odličnost u vjerovanju je *da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš."* To je stepen krajnje budnosti. Onaj ko može da

lu-l-mutenahije (I/253), posredstvom Abdullaha ibn Omera. Ibn Dževzi kaže da hadis nije vjerodostojan, a El-Ukajli u *Ed-Du'afa*, (III/98), kaže: „U ovom predajnom nizu ima slabosti."

gleda Vladara stidi se da se okrene nekom drugom u svojim dovama i molitvama i da svoje srce okupira nekim drugim. Stepen ihsana – odličnosti u vjeri je stepen iskrenih. U prvom hadisu je ukazano na to.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„On tebe vidi“*, znače: kada si nemaran u namazu i kada je tvoja duša obuzeta nečim drugim tokom namaza.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi na upit: *„Izvijesti me kada će biti smak svijeta!?": "Onaj koga pitaš o smaku svijeta o tome ne zna ništa više od onog koji pita,"* ukazuju na to da Poslanik, s.a.v.s., nije znao kada će se desiti smak svijeta, već znanje o tome spada u ono što je Allah zadržao za sebe. Uzvišeni Allah kaže: *Samo Allah zna kad će smak svijeta nastupiti.* (Lukman, 34)

I kaže Uzvišeni: *A težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći.* (El-A'raf, 187)

Još kaže: *A ti ne znaš, možda je smak svijeta blizu!* (El-Ahzab, 63)

Treba kazati da je neutemeljena tvrdnja onih koji tvrde da je vijek Ovoga svijeta

70.000 godina i da mu je preostalo još 63.000, kako to navodi Et-Tuhi u djelu *Esbabu-l-Tenzil* pozivajući se na neke zvijezdoznance i astrologe. Drugi opet tvrde da je njegov vijek 7.000 godina, što je gatanje o nepoznatom i u koje se ne smije vjerovati.

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima na upit: *"Pa izvijesti me o predznacima smaka svijeta!?": „Da robinja rodi svoju gospodaricu"* - a prenosi se i: „...rodi sebi gospodara i gospodaricu". Većina kaže da sadrže nagovještaj velikog broja robinja i njihove djece, a dijete robinje od njenog gospodara je na stepenu njenog gospodara, budući da imetak čovjeka prelazi u vlasništvo njegovog djeteta. Prema nekima, to znači da će robinje rađati kraljeve, i da će tako, kao majke, biti ujedno i njihove podanice. Moguće značenje je i ovo: da čovjek dobije dijete sa svojom robinjom, pa nju proda, a kada dijete odraste kupi svoju majku; da će to biti jedan od predznaka smaka svijeta.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...i da vidiš gole, bose, siromašne čobane da se nadmeću u gradnji visokih zgrada"* znače da će se beduini i njima slični, dakle, oni koji su bili u

stanju potrebe i siromaštva, takmičiti u izgradnji visokih građevina i dunjaluk će im se otvoriti pa će se nadmetati i hvalisati time.

U nekim verzijama ove predaje stoji: „*... pa se malo zadržao*“; u drugim: „*a ja sam se malo zadržao...*“; u verzijama koje navode Ebu-Davud i Tirmizi stoji: „*nakon tri dana...*“[21], a u Begavijevom *Šerhu Tenbihu* „*tri i više*“, tj. tri noći. Sve je to, pak, u konfrontaciji s verzijom koju prenosi Ebu Hurejre, gdje se naznačava da se čovjek potom okrenuo i otišao, pa je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „*Vrati mi tog čovjeka!*“ *Ljudi su htjeli da ga vrate nazad, no nikoga nisu vidjeli, pa je Poslanik, s.a.v.s., rekao:* „*To je bio Džibril!*“ Ove dvije predaje je moguće objediniti na način da Omer, neka je Allah sa njim zadovoljan, nije bio tu kada im je Vjerovjesnik, s.a.v.s., to rekao, već da je bio napustio taj skup, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prisutnima to kazao tu na licu mjesta, dok je Omeru to saopćio nakon tri (dana/noći), budući da nije bio prisutan kada je druge upoznao sa tim.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Bio je to Džibril, došao je da vas poduči vašoj vjeri“* dokaz su

21 Ebu Davud, 4695; Tirmizi, 2610.

da se iman, islam i ihsan, sve skupa, naziva dinom – vjerom.

U hadisu je dokaz da je vjerovanje u sudbinsko određenje (kader) obaveza, da se ne treba upuštati u priču o tome i da trebamo biti zadovoljni odredbom.

Jedan je čovjek ušao kod Ibn Hanbela i rekao mu: „Posavjetuj me!“, pa mu je on rekao: „Ako je Uzvišeni Allah uzeo obavezu za opskrbu, zašto onda da brineš? Ako je nadoknada Uzvišenog Allaha istina, zbog čega onda škrtost? Ako je Džennet istina, čemu onda odmaranje? Ako je pitanje Munkira i Nekira istina, zbog čega onda opuštanje? Ako je dunjaluk prolazan, zbog čega onda pouzdavanje u njega? Ako je polaganje računa istina, čemu onda gomilanje? Ako je sve po Allahovom određenju i odredbi, zbog čega onda strah?“

Napomena: Autor djela *Mekamatu-l-ulema'* navodi da je Ovaj svijet podijeljen na dvadeset i pet dijelova: pet dijelova se ostvari sudbinskim određenjem (*kader*), pet trudom *(idžtihad*), pet običajem (*adet*), pet suštinom (*dževher*) a pet naslijeđem (*virase*).

Što se tiče onih pet koji se ostvare sudbinskim određenjem, to su: opskrba (*rizk*), dijete, bračni drug, vladar i životna dob. Ono pet koje se ostvare trudom su: Džennet, Džehennem, neporočnost, jahanje i pisanje; običajem: jedenje, spavanje, kretanje, bračni odnos i fiziološke potrebe; suštinom: sustezanjem od zamamnosti Ovoga svijeta (zuhd), zekatom, žrtvovanjem, ljepotom i harizmom; naslijeđem: ostavštinom pretka (hajr), međusobnim komunikacijama, darežljivošću, iskrenošću i povjerljivošću. Sve to nije u suprotnosti s Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: „Sve se događa po Allahovoj odredbi i određenju.“[22]

Smisao toga je sljedeći: nešto od nabrojanog povezano je s uzrokom – sebebom, a nešto je bez uzroka – sebeba. Sve to je kada i kader – Božija odredba i određenje.

22 Muslim, 2655.

TREĆI HADIS

عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (بُنِيَ الإِسْلامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللهِ، وَإِقَامِ الصَّلاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ البَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Abdurrahmana Abdullaha, sina Omera ibn Hataba, neka je Allah sa njima zadovoljan, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Islam je izgrađen sa petero: svjedočenjem da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik, obavljanjem namaza, davanjem zekata, hodočašćenjem Kabe i postom mjeseca ramazana.'"[23]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Islam je izgrađen sa petero...“*, to jest: Ko dođe s

23 Buhari, 8 i Muslim, 16.

tim, njegov islam je ostvaren. Baš kao što kuća opstoji pomoću svojih stubova, tako i islam opstoji pomoću svojih, a njih je pet.

Ova apstraktna građevina uspoređena je s fizičkom. Razlog tome je taj što se fizička građevina, ako joj se sruši neki od stubova, ne može održati, te da je isti slučaj i s ovom apstraktnom građevinom. Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ,,Namaz je stub vjere, ko ga zanemari, porušio je vjeru.“[24] Isto se može kazati i za druge stubove.

O duhovnoj izgradnji izrečeni su, pored ostalih, i ovi stihovi:

Stvari se izgrađuju s vjernicima dok su u dobrom stanju,

A kada se oni okrenu tada se povode za zlim ljudima.

Svijetu anarhija ne pogoduje, gdje nije im vođa

A ni vođa nema tamo gdje neuki kolo vode.

Kuća se može graditi samo na stubovima,

No stubova ne može biti dok ih ne pobodeš

24 Predaju navodi Adžluni u djelu *Kešfu-l-hafa* (II/40), prenoseći i izjavu imama Nevevija o ovom hadisu – naime, da je munker – batil (izmišljen).

u tlo!

Allah, dž.š., je naveo primjer vjernika i licemjera (munafika), pa je rekao: *Da li je bolji onaj koji je temelj svoje zgrade postavio na strahu od Allaha i u želji da Mu se umili, ili onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na rub podlokane obale koja se nagnula, da se zajedno s njim u Vatru džehennemsku sruši? A Allah neće ukazati na pravi put narodu koji sam sebi nepravdu čini.* (Et-Tevba, 109)

Uporedio je građevinu vjernika s onim koji je postavio svoju zgradu posred stamene planine, a građevinu nevjernika s onim koji je svoju građevinu stavio na ivicu podlokane morske obale koja nema potpore, pa more to „pojede" i obala se uruši i zajedno s njim i njegovom građevinom se strovali u more, potopi se i on uđe u Vatru.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Islam je izgrađen sa petero..."*, tj. izgrađen je *sa* pet, a ne *na pet*, jer bi se u tom slučaju građevina razlikovala od onoga na čemu je sagrađena. Prema tome, čestica „ala" (dosl. na) ovdje je data u značenju čestice „bi" (sa), pa ako bismo uzeli bukvalni izraz hadisa, našli bismo da je to van granica islama, što

nije tačno. Čestica „ala“ se ovdje može razumijevati i kao čestica „min“ (od) kako to nalazimo i u riječima Uzvišenog: *...osim od žena svojih...* (El-Muminun, 6; El-Mearidž, 30)

Petero spomenuto u hadisu čini osnovu građevine, a što se tiče ostalog, onog što upotpunjuje građevinu, to su vadžibi, te ono što je pohvalno i što uljepšava građevinu. Prenosi se u hadisu da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko dijelova, najuzvišeniji dio su riječi: „La ilahe illallah“, a najniži: ukloniti s puta nešto što smeta.“[25]

U Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: „hodočašćenjem Kabe i postom mjeseca ramazana...“, hadž je spomenut prije posta. Riječ je samo o navođenju činjenice hodočašćenja, no ne i propisnog redoslijeda, jer je ramazanski post propisan prije hadža. Uz to, u drugoj predaji ovoga hadisa post je i naveden prije hadža.

25 Hadis navode Buhari (9) i Muslim (17) posredstvom Ebu Hurejrea.

ČETVRTI HADIS

عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ المَصْدُوقُ: (إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِيْ بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِيْنَ يَوْمَاً نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ المَلَكُ فَيَنفُخُ فِيْهِ الرُّوحَ، وَيُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ وَأَجَلِهِ وَعَمَلِهِ وَشَقِيٌّ أَوْ سَعِيْدٌ. فَوَاللهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ حَتَّى مَا يَكُوْنُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلاذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّى مَايَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Abdurrahmana Abdullaha ibn Mesuda, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: „Pričao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a on je iskreni, onaj čija je iskrenost potvrđena: *"Stvaranje čovjeka biva u utrobi majke njegove četrdeset dana u formi sperme,*

zatim se toliko vremena transformira u zakvačak (aleka), zatim se toliko vremena transformira u ugrušak (mudga), zatim Allah, dž.š., pošalje meleka, pa mu udahne dušu; i tom meleku naredi se da zapiše četiri određenja: nafaku i smrtni čas, kakvo će mu djelo biti i da li će biti sretan ili nesretan. Pa, tako mi Allaha, osim koga nema drugog boga, neko čini ono ono što vodi Džennetu tako da između njega i Dženneta ostane još samo jedan lakat, pa ga pretekne ono što mu je zapisano, i on počne raditi djela koja vode u Džehennem, te uđe u nj; drugi, opet, čini ono što vodi u Džehennem, tako da između njega i Džehennema ostane još samo jedan lakat, pa ga pretekne ono što mu je zapisano te on počne raditi djela koja vode u Džennet, te uđe u nj."[26]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Prenosiočeve riječi: *„a on je iskreni, onaj čija je iskrenost potvrđena"*, znače da mu je Allah potvrdio da je iskren, da je – *es-Sadik*, te da je on osoba od punog povjerenja, *el-Masduk*.

26 Buhari, 3208; Muslim, 2643.

Moguće je da Poslanik, s.a.v.s., riječima: *„Stvaranje čovjeka biva u utrobi majke njegove...“* želi kazati da je to period u kojem se spajaju tečnosti žene i muškarca, i da se od toga stvara dijete, kao što kaže Allah: *Stvoren je od tekućine koja se izbaci, koja između kičme i grudi izlazi.* (Et-Tarik, 7-6)

Može značiti i ovo: sastavlja se od cijelog tijela; to je ono za šta se kaže: „Sperma se, u prvoj fazi, kroz tijelo žene kreće 40 dana“, to su dani u kojima se ženi javljaju prohtjevi za raznim jelima (*ejjam tevhame)*, zatim se formira sastav od onoga što u obilju prispije a od čega će nastati tijelo djeteta, pa bude zakvačak i tako nastavlja u drugoj fazi i raste dok ne postane ugrušak. Nazvan je tako jer nalikuje sažvakanom zalogaju. Zatim se, u trećoj fazi, formiraju otvori za: sluh, vid, miris, usta i u unutrašnjem dijelu dolazi do formiranja utrobe i crijeva. Uzvišeni Allah kaže: *On vas oblikuje u matericama kako On hoće; nema Boga osim Njega, Silnog i Mudrog!* (Alu Imran, 6)

Kada se upotpuni treća faza, a i ona traje 40 dana, fetusu tada bude četiri mjeseca

i udahne mu se duša (ruh). Uzvišeni Allah kaže: *O ljudi, kako možete sumnjati u oživljenje, pa Mi vas stvaramo od zemlje* (to jest od toga smo stvorili vašeg praoca Adema)*, zatim od kapi sjemena (*to jest vas, njegove potomke)*, potom od ugruška* (a to je zgrušana krv)*, zatim od grude mesa vidljivih i nevidljivih udova...* (El-Hadždž, 5)

Sperma je sjeme čiju osnovu čini neznatni dio vode.

Ibn Abbas, neka je Allah sa njim zadovoljan, kaže: (*vidljivih*/muhalleka *i nevidljivih*/gajri muhalleka *udova)* „*Muhalleka* – potpuna, a *gajri muhalleka* – nepotpuna, nedovršena u stvaranju i izgledu.“

Mudžahid kaže: „Oblikovana i neoblikovana, to jest: pobačena.“

Od Ibn Mesuda, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se sljedeće: „Kada se spermazoid ustabili u materici uzme ga melek u šaku i rekne: „Gospodaru, potpuno ili nepotpuno u stvaranju?“, pa ako kaže: „Nepotpuno“, baci je u matericu kao krv i od nje ne bude ništa, a ako kaže: „Potpuno“, melek upita: „Gospodaru,

muško ili žensko, sretan ili nesretan, kakav mu je rizk (opskrba), koliko će živjeti i u kojoj će zemlji umrijeti?“, pa mu se rekne: „Idi do Glavne knjige, tamo ćeš naći sve to“, i on ode i sve to prekopira iz te Knjige, te ostane uz fetus sve dok ne dođe do svog posljednjeg stadija.“

Iz tog razloga se rekne: „Sreća prethodi rođenju!“

Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi: *„pa ga pretekne ono što mu je zapisano“*, znače: pretekne ga ono što se ranije nalazilo u znanju, odnosno ono što je prije toga bilo zapisano u Ploči Zaštićenoj (Levhi Mahfuz), odnosno ono što je objelodanjeno dok se još nalazio u majkinoj utrobi, a već smo ranije naveli da imaju četiri određenosti.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„tako da između njega i Dženneta ostane još samo jedan lakat“,* daju približan opis i poređenje, a želi se ukazati na vrijeme koje mu je preostao u zadnjem dijelu života, a ne na dužnu mjeru i precizno vremensko određenje. Naime, ako nevjernik izgovori: „La ilahe illallah Muhammedun resulullah!“, a zatim umre, ući će u Džennet, a ako musliman u

posljednjim trenucima svog života izgovori riječi nevjerstva – kufra i umre, ući će u Džehennem. U hadisu je dokaz da ne postoji puna sigurnost o ulasku u Džennet ili Džehennem, čak i ako bude radio mnoge vrste dobra, ili ako bude mnogo griješio. Niko ne treba da se oslanja na svoja djela niti da im se divi, jer ne zna kakva mu je završnica. Svako treba da moli Allaha za lijepu završnicu i da od Njega traži zaštitu od loše završnice i zlog skončanja. Prema tome, ako bi neko kazao: „Uzvišeni Allah je rekao: *One koji budu vjerovali i dobra djela činili – mi doista nećemo dopustiti da propadne nagrada onome koji je dobra djela činio* (Kehf, 30), tj. dobro djelo od iskrenog čovjeka se prima, pa kad se desi to prihvatanje, kako je i obećao Plemeniti, samim tim se čovjek zaštićuje od loše završnice?! – moglo bi mu se odgovoriti dvojako: da je to uslov za prihvatanje i lijep završetak, a može značiti: ko bude vjerovao i iskreno radio to može okončati samo dobrim. Loš završetak je onome ko čini loša djela, ili to pomiješa s dobrim djelima i rijalukom (pretvaranjem), ili time želi steći

ugled, na što upućuje sljedeći hadis: ,,*Zaista, neko od vas radi djela Džennetlija, kako to izgleda ljudima*"[27], tj. kako se to ljudima nadaje iz vanjštine njegovih djela, dok su ta djela iz perspektive njegove nutrine pokvarena i loša, a Allah najbolje zna.

U hadisu je i dokaz da je pohvalno i zakleti se da bi se nešto potvrdilo i učvrstilo u dušama, jer se i Allah zaklinje: *I, tako Mi Gospodara neba i Zemlje, to je istina...* (Ez-Zarijat, 23); *Reci: ,,Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno ćete biti oživljeni, pa o onome što ste radili doista biti obaviješteni!"* (Et-Tegabun, 7)

27 Hadis bilježe Buhari (6607) i Muslim (1112) posredstvom Sehla ibn Sa'da.

PETI HADIS

عَنْ أُمِّ المُؤمِنِينَ أُمِّ عَبْدِ اللهِ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللهُ عَنْهَا - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ ، وفي رواية لمسلم «مَنْ عَمِلَ عَمَلاً لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

Od majke pravovjernih Ummu Abdullah, Aiše, neka je Allah sa njom zadovoljan, prenosi se da je rekla: ,,Rekao je Poslanik, s.a.v.s.: *,,Ko uvede u ovu našu vjeru neku novinu koja joj ne pripada, to se ima odbaciti.''*[28]

U predaji koju bilježi Muslim stoji: *,,Ko učini nešto u ovoj vjeri, za šta nema potvrde u njoj, to se ima odbaciti.''*[29]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Njegove, s.a.v.s., riječi: *,,Ko uvede u ovu našu vjeru neku novinu koja joj ne pripada, to se*

28 Buhari, 2697; Muslim, 1718.
29 *Sahihu Muslim*, 1718.

ima odbaciti", nedvosmislene su u naznaci da nešto takvo neće biti prihvaćeno. U njima je sadržan dokaz da ibadeti (vjerski čini) poput gusula (vjerskog kupanja), abdesta, posta i namaza, ako budu činjeni na način drukčiji od onog koji je propisan u Šeriatu, neće biti primljeni od njihova izvršioca, jer sve što je uzeto neispravnim ugovorom mora se vratiti njegovom vlasniku i ne može se posjedovati. Došao je jedan čovjek Poslaniku, s.a.v.s., i rekao mu: *„Moj sin je bio najamnik kod ovoga, pa je počinio blud s njegovom ženom. Obaviješten sam da moj sin treba da bude kamenovan, pa sam došao sa otkupninom od 100 ovaca i robinjom." Poslanik, s.a.v.s., mu je odgovorio: „Robinja i ovce će ti biti vraćeni."*[30]

U ovome je dokaz da onome ko uvede novotariju u vjeru, nešto što se ne slaže sa Šeriatom, pripada počinjeni grijeh, to djelo mu se vraća i on zaslužuje (izrečenu) prijetnju. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *„Ko u vjeru uvede kakvu novotariju, ili uzme u*

30 Hadis bilježe Buhari (2724, 2725) i Muslim (1697) posredstvom Ebu Hurejrea i Halida el-Džuhenija.

zaštitu onoga ko je unio novotariju,[31] *neka je na njemu Allahovo prokletstvo.“*[32]

31 Termin *muhdis*, ovdje preveden kao novator, odnosi se na osobu koja učini zločin, dok je prijevod novatoru i zaštita novatara u nastavku hadisa – interpretacija koja odudara od sadržaja svih predaja hadisa. Hadis spomenut u vezi sa svetosti i časti odabranih mjesta: *Medina je sva sveta, pa ko u njoj učini nasilje ili zaštiti prestupnika (nasilnika) neka je na njega Allahovo prokletstvo;* kaže se u hadisu koji bilježe Buhari, Tirmizi i drugi; dok se u predaji Ebu Davuda, za kojeg se vezuje hadis u obradi knjige, kaže: *Onaj ko učini zločin sebi je učinio, a ko zločin čini ili zločinca štiti neka je na njega Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi.*

32 Hadis bilježe Ebu Davud (4530) i Nesai (VIII/19-20) s pozivanjem na Aliju ibn Ebu Taliba, neka je Allah sa njim zadovoljan, a Albani ga u *El-Irvau* (2209) ocjenjuje kao vjerodostojna (sahih).

ŠESTI HADIS

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ الحَلالَ بَيِّنٌ وَإِنَّ الحَرَامَ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا أُمُوْرٌ مُشْتَبِهَات لاَ يَعْلَمُهُنَّ كَثِيْرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنِ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدِ اسْتَبْرأَ لِدِيْنِهِ وعِرْضِه، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الحَرَامِ كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَقَعَ فِيْهِ. أَلا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمىً. أَلا وَإِنَّ حِمَى اللهِ مَحَارِمُهُ، أَلا وإِنَّ فِي الجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الجَسَدُ كُلُّهُ وإِذَا فَسَدَت فَسَدَ الجَسَدُ كُلُّهُ أَلا وَهيَ القَلْبُ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Abdullaha Nu'mana ibn Bešira, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: ,,Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je rekao: ,,*Što je dozvoljeno (halal) jasno je, a što je zabranjeno (haram) jasno je, a u okviru toga ima onoga što je nejasno i što mnogi ne poznaju. Ko se toga sačuva, taj je sačuvao svoju vjeru i čast, a ko se upusti u to, zapast će u ono što je*

zabranjeno - baš kao u slučaju pastira koji čuva stado oko zabranjene zemlje. Lahko se može desiti da mu stado umakne i počne da pase u zabranjenom. Svaki vladar ima svoju zabranjenu ispašu, a Allahova zabranjena ispaša jesu Njegove zabrane. U tijelu ima jedan komad mesa koji kad je dobar, bude dobro cijelo tijelo, a kad je pokvaren, bude pokvareno cijelo tijelo. Taj organ je srce.[33]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Što je dozvoljeno (halal) jasno je, a što je zabranjeno (haram) jasno je“.*

Ulema se razilazi u definiranju halala i harama, pa je Ebu Hanife, Allah sa njim bio zadovoljan, rekao: „Halal je ono za šta ima dokaz da je halal (dozvoljeno).“ Šafija, Allah sa njim bio zadovoljan, je rekao: „Haram je ono za šta ima dokaz da je haram (zabranjeno).“

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„...a u okviru toga ima onoga što je nejasno“,* znače: između halala i harama ima stvari koje liče na halal, odnosno haram; no, ima stvari pri kojima

33 Hadis bilježe Buhari (52) i Muslim (1599).

nema ničeg pokudnog a o kojima ne bi bilo korektno postavljati pitanja – kao, npr. kada dođe stranac da prodaje svoju robu: nije neophodno da se istražuje (porijeklo), čak nije pohvaljeno i pokuđenim se smatra pitanje u vezi s tim.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„Ko se toga sačuva, taj je sačuvao svoju vjeru i čast“,* to jest: išao je za besprijekornošću svoje vjere i sačuvao se od svake sumnje. Čuvanje časti ima i taj smisao da će, ako ne povede računa o tome, biti predmetom ogovaranja od strane maloumnika, oni će mu imputirati da jede haram, pa će time postati uzročnikom njihovog grijeha (zbog toga što im je dao povoda za ogovaranja, op. prev.). Prenosi se od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *„Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka se ne dovodi u situacije zbog kojih može biti osumnjičen.“*

Od Alije, Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: „Dobro pazi da se ne nađeš u situaciji koja će brzo doprijeti do srca koja to preziru. Pa i ako ti imaš za to opravdanje, mnogi od onih koji čuju nešto prezreno neće slušati opravdanja.“

U Tirmizijevom *Sahihu* prenosi se da je

Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Ako neko od vas izgubi abdest u namazu neka se uhvati za nos, pa zatim izađe.“*[34]

To je zbog toga da mu ne bi rekli: *„Učinio je to i to u namazu“*, već pokaže kao da mu je potekla krv.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„...a ko se upusti u to, zapast će u ono što je zabranjeno“*, mogu imati dva značenja. Prvo je: past će u haram, a mislit će da to nije haram. Drugo je: da znači da se primakao da padne u haram, kao što se kaže: „Grijesi su prethodnici nevjerstva (kufra)“, zato što će nefs, kada se nađe u onome što se osporava i što se prezire, polahko prelaziti na ono što je još opasnije i gdje je zabrana još jača, pa je rečeno: „Na to ukazuju riječi Uzvišenog Gospodara: *I što su, ni krive ni dužne, Vjerovjesnike ubijali, i zato što protiv Boga ustaju i što u zlu svaku mjeru prekoračuju.* (Alu Imran, 112) Želi se reći da su oni postepeno prelazili s grijeha na veći grijeh dok nisu došli do toga da ubijaju poslanike.

34 Tirmizi (1164); bilježe ga još i Ebu Davud (1114) i Ibn Madže (1222).

U hadisu stoji: *„Prokleo Allah kradljivca: ukrade jaje, pa mu bude odsječena ruka; ukrade uže, pa mu bude odsječena ruka!“*[35]; to jest postepeno, od krađe jajeta i užeta, nastavi krasti sve dok se ne dođe do iznosa zbog kojeg se siječe ruka.

Hima – zabranjena zemlja, livade koje neko čuva za svoju stoku. Ko bude čuvao stoku oko zabrana, velika je vjerovatnoća je da će njegova stoka ući u zabranjeni prostor. Bit će siguran samo ukoliko svoje stado udalji od te zemlje.

Znaj da svaki haram ima zabranu (zabranjenu zonu) oko sebe koja ga okružuje. Kao npr. spolni organ: njegova zaštita jesu bedra i ona su učinjena zabranom zabranjenog, također i osamljivanje sa tuđinkom. Osamljivanje je zabrana zabranjenog. Obaveza je kloniti se zabrane i zabranjenog. Zabranjeno je ono u čemu je suština zabrane, a zabrane postoje zato što se putem njih, postepeno, stiže do harama (strogo zabranjenog).

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„U tijelu ima jedan*

35 Hadis bilježe Buhari (6783) i Muslim (1687) posredstvom Ebu Hurejrea.

komad mesa...“, to jest: U tijelu ima jedan komad mesa, ako bude bogobojazan, bit će i ostali dijelovi tijela bogobojazni, ako bude požudan, bit će požudni i ostali dijelovi tijela, ako bude pokvaren, bit će i ostali dijelovi tijela pokvareni.

Učenjaci kažu: „Tijelo je kraljevina, njen grad je nefs, srce je centar kraljevstva, organi su poput sluga, unutrašnje sile su poput gradske čeljadi, razum je poput brižljiva ministra savjetnika, strast je tražilac opskrbe slugama, srdžba je poput šefa policije, koji je prevrtljiv, podal i zao, prikazuje se kao iskren savjetnik, no njegov savjet je smrtonosan otrov, sve što radi je u funkciji izazivanja stalnog konflikta s ministrom savjetnikom. Imaginacijska sila u prednjem dijelu mozga je poput čuvara, misleća sila je u sredini mozga, snaga koja čuva i pamti je u zadnjem dijelu mozga, jezik je tumač, a pet čula su uhode i svako od njih zaduženo je za jedan vid operacije. Oko je zaduženo za svijet boja, sluh za svijet zvukova (glasova), a ostala čula su zadužena za obavještavanje.“

Zatim je rečeno: „One su poput komornika

koji duši dostavljaju ono što dokuče.“

Još je rečeno: „Zaista su sluh, vid i njuh sprave putem kojih duša gleda, a srce je vladar, pa ako je ispravan nadzornik (pastir), ispravno će biti i ono što se nadzire (stado), a ako se on pokvari, pokvarit će se i to.“

Ispravan će biti onaj ko se sačuva od skrivenih bolesti kao što su: zloba, mržnja, zavist, pohlepa, škrtost, oholost, dvoličnost, želja za čuvenjem, spletkarenje, nezadovoljstvo onim što je sudbinski dodijeljeno. Bolesti srca su brojne i njihov broj dostiže i do četrdeset, da nas Allah sačuva od tih bolesti i učini da pred Njeg dođemo zdravoga srca.

SEDMI HADIS

عَنْ أَبِي رُقَيَّةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسٍ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الدِّينُ النَّصِيحَةُ قُلْنَا: لِمَنْ يَارَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: للهِ، ولكتابه، ولِرَسُولِهِ، وَلأَئِمَّةِ المُسْلِمِينَ، وَعَامَّتِهِمْ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Rukajje Temima bin Evsa ed-Darija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Ova vjera je savjet. Upitali smo: Za koga? Rekao je: Za Allaha, Njegovu Knjigu, Njegovog Poslanika, za vođe muslimana i za obične ljude.“*[36]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Ova vjera je savjet... Za Allaha, Njegovu Knjigu, Njegovog Poslanika, za vođe muslimana i za obične ljude...“* Hattabi kaže: „*Savjet* je sveobuhvatna riječ koja znači da se želi dobro onome kome je savjet upućen.

36 *Sahihu Muslim*, 55.

Učenjaci kažu: „Što se tiče iskrenog odnosa prema Allahu“, ono se odnosi na vjerovanje u Allaha, na odbacivanje širka/mnogo- boštva, na neporicanje Njegovih svojstava, vjerovanje da su Njegova svojstva savršena i uzvišena, na vjerovanje da je On Uzvišeni iznad svih manjkavosti i nedostataka, da se ustraje u pokornosti Njemu Uzvišenome i da se kloni zabrana i harama, da se voli u ime Njega i da se mrzi u ime Njega, da se voli onaj ko Mu se pokorava, da se ne voli onaj ko Mu se ne pokorava i da se bori protiv onih koji Ga negiraju; da se priznaju Njegove blagodati, da Mu se zahvaljuje na njima, da se bude iskren u sve-mu i da Mu se upućuje dova spominjanjem svih Njegovih svojstava, kao i da se podstiče na učenje takve dove i na blag odnos prema svim ljudima, posebno prema onima nad kojima se ima vlast.

U suštini, sve ovo se odnosi na samog čovjeka: da on o tome savjetuje samoga sebe, jer je Allah neovisan i nije Mu potreban ničiji savjet.

Što se tiče savjeta vezanog za Allahovu Knjigu: pod tim se misli na vjerovanje da je

ona Allahov govor, Njegova objava, i da joj nijedan ljudski govor nije sličan, te da niko od Njegovih stvorenja ne može izreći nešto slično tome; zatim njeno veličanje i istinsko učenje i lijep odnos prema njoj, da taj odnos bude pun poštovanja; da se jasno i precizno izgovaraju harfovi prilikom njenog učenja, te da se odbaci pogrešno tumačenje i da se odbace oni koji unose sumnju u nju; da se vjeruje sve što je u njoj, da se izvršavaju njeni propisi, da se nastoje shvatiti znanja koje ona sadrži i sl.; zatim, da se uzmu u obzir njeni savjeti, da se razmišlja o njenim nadnaravnostima i da se sprovodi u djelo ono što je u njoj jasno, a da se prihvati i vjeruje u ono što je manje jasno...; da se istražuju opća i posebna značenja ajeta, da se poznaju derogirani i derogirajući ajeti, da se prenosi i širi njeno znanje i da se poziva tome i svemu onome čemu ona savjetuje.

Što se tiče savjeta vezanog za Njegovog Poslanika, s.a.v.s., on se sastoji u tome da: vjerujemo u njegovu poslanicu i u sve ono s čim je došao; da mu iskažemo pokornost u onome što je naredio i zabranio i da ga pomažemo i živog i nakon toga; da

budemo protiv onih koji su protiv njega, a sa onima koji su uz njega; da veličamo i poštujemo Istinu s kojom je došao; da oživljavamo njegov put i sunnet s kojim je došao; da prenosimo njegov poziv u vjeru i širimo njegov sunnet; da negiramo optužbe koje se odnose na sunnet i da'vu[37]; da širimo njegovo znanje i da se trudimo da ga razumijemo; da pozivamo njemu i da blago postupamo u učenju i podučavanju njegovog sunneta; da ga uzdižemo i i prema njemu pokazujemo visoko poštovanje; da ga s respektom iščitavamo; da se uzdržimo od govora bez znanja o njemu i da uzdižemo njegove sljedbenike zato što su njegovi pripadnici; da se okitimo njegovim ahlakom i postupamo kako je on postupao; da volimo njegovu porodicu i njegove ashabe, te da se klonimo onih koji unose novotarije u njegov sunnet i budemo protiv onih koji odbacuju nekog od njegovih ashaba i sl.

Što se tiče savjeta vezanog za muslimanske predvodnike, on se sastoji u tome: da im

37 Da'va – izraz koji doslovno znači: poziv; pozivanje. Međutim, pod tim se podrazumijeva sve što ima svojstvo privlačenja drugih u islam. (Op. prev.)

se pomaže na istini; da im se bude pokorno u tome i da im se preporučuje istina; da se odvraćaju od neistine, te da se na lijep način opominju; da se poduče onome što ne znaju o tome i da se upoznaju s pravima muslimana – onim koja im, možda, nisu poznata; da se izbjegava dizanje protiv njih i da se pozivaju i razmekšavaju srca muslimana u pokornosti njima. Hattabi kaže: „U savjete njima ubraja se i namaz iza njih, borba skupa s njima, povjeravanje sadake i zekata njima, neizlaženje sabljama na njih, ako se kod njih pojavi slabost, ili uz njih budu loši savjetnici, da se ne zavode lažnim laskanjem i hvalom, te da se upućuje dova da oni postupaju ispravno."

Ibn Bettal kaže: „U ovom hadisu je dokaz da se savjet naziva vjerom i islamom, a din se ogleda u djelu kao i u govoru." Rekao je i ovo: "Savjet je kolektivna obaveza – farz kifaje. Ukoliko ga neko izvrši, spast će odgovornost s ostalih." Zatim je rekao: „Savjet je obaveza shodno pokornosti, ukoliko zna onaj koji savjetuje da će njegov savjet biti prihvaćen i da će se onaj kome je savjet upućen pokoriti njegovim traženjima, te da

će biti siguran da ga zbog tog savjeta neće zadesiti nikakva nedaća. Ukoliko se boji neprijatnosti, ima pravo izbora, a Allah najbolje zna!"

Ukoliko bi neko rekao: Pa u Buharijevom *Sahihu* stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Ako neko zatraži savjet od svog brata, neka ga posavjetuje!"*[38] - to je dokaz da se obavezivanje davanja savjeta uvjetuje traženjem savjeta, a ne u svakom slučaju, na šta ukazuje samo navođenje uvjeta (*"Ako neko zatraži...*), odgovor bi bio taj da se to može odnositi na dunjalučka pitanja, kao što je vjenčavanje žene, odnos prema nekome i sl., ali ima općenit smisao u pogledu vjerskih pitanja koja spadaju u dužnost svakog muslimana, a Allah najbolje zna.

38 Hadis bilježe Buhari (IV/433) i Muslim (2162).

OSMI HADIS

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ: (أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلاَمِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ibn Omera, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da je samo Allah Bog i da je Muhammed Allahov poslanik, te dok ne uspostave namaz i ne budu davali zekat, pa, kada tako postupe, sačuvat će od mene svoje živote i svoje imetke, osim u slučaju prava islama, a njihovo polaganje računa je pred Uzvišenim Allahom."*[39]

Značenje i vrijednosti hadisa

U njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Naređeno*

39 Buhari, 25; Muslim, 22.

mi je…”, nalazi se dokaz da i općenitost iskaza i način na koji je izrečen ukazuju na obaveznost.

U pogledu njegovih, s.a.v.s., riječi: *“… pa kada tako postupe, sačuvat će od mene svoje živote i svoje imetke”,* neko bi mogao kazati: „I post je jedan od stubova islama, i hadž, no ovdje nisu spomenuti?!” Odgovor bi bio taj da se zbog napuštanja posta ne bori protiv čovjeka, već se takva osoba zarobi i uskrati joj se jelo i piće, a obavljanje hadža može se i odložiti i neće se boriti protiv takve osobe zbog toga. Poslanik, s.a.v.s., spomenuo je ovo troje kao primjere zbog čega se bori protiv onoga ko to ostavi. Zbog toga Muazu, neka je Allah sa njim zadovoljan, nije spomenuo post i hadž kada ga je slao u Jemen, već mu je posebno spomenuo ovo troje.

Što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *„Osim u slučaju prava islama…”*, treba kazati da u islamska prava spada izvršavanje naređenog, pa je protiv onog ko napusti naređeno dozvoljeno boriti se kao protiv razbojnika, nasilnika i razvratnika, kao i protiv onoga ko uskraćuje davanje zekata, i onoga ko od-

bije da dā vodu onome kome je potrebna, i životinji; također, protiv zločinca i onog ko ne vraća dug, a u mogućnosti je; protiv bludnika koji je oženjen ili bludnice koja je udata, te protiv onoga ko ostavi džumu i abdest. U svim spomenutim situacijama dozvoljeno je kažnjavanje i borba protiv takvih osoba, kao i borba protiv onoga ko napusti džemat – zajednicu; kažemo da je u tom slučaju ta borba ili individualna obaveza, fardu-l-ajn, ili kolektivna, kifaje.

Njegove, s.a.v.s., riječi:*"... a njihovo polaganje računa je pred Uzvišenim Allahom"*, znače da je onaj ko posvjedoči dva šehadeta i uspostavi namaz i dā zekat sačuvao svoj život i svoj imetak. Ako je to učinio s iskrenim i čistim nijjetom, on je mu'min – vjernik, a ako je to učinio prikrivajući se zbog straha od sablje, kao licemjer, za to će polagati račun pred Allahom. On je onaj koji poznaje tajne. Također, i onaj koji klanja bez abdesta ili bez gusula zbog džunupluka, ili jede u svojoj kući, a govori da je postač, prihvatit ćete njegove riječi, a i on će polagati račun pred Uzvišenim Allahom, a Allah je o svemu najbolje obaviješten.

DEVETI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ؛ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ وَاخْتِلافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Hurejre Abdurrahmana ibn Sahra, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: ”Čuo sam da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:*’Klonite se onoga što sam zabranio, a ono što sam vam naredio izvršvajte koliko možete, jer ništa nije uništilo one što su bili prije vas do mnoga suvišna pitanja i neslaganje s njihovim vjerovjesnicima.’”*[40]

Značenje i vrijednosti hadisa

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„Klonite se onoga što sam vam zabranio...“*, znače: klonite se toga u potpunosti i ne činite ništa od toga.

40 Buhari, 7288; Muslim,1337.

Ova zabrana odnosi se na ono što je zabranjeno, haram, a što se tiče mekruha, pokuđenog, dozvoljeno je da se on učini. Sa jezičkog stanovišta izvorno značenje zabrane je: sprečavanje.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„... a ono što sam vam naredio izvršavajte koliko možete...“* zadiru u brojna pitanja. U njih spada i ovo: Ako se nađe malo vode, koliko nije dovoljno za abdest, najlogičnije bi bilo iskoristiti je, a ostatak abdesta upotpuniti tejemumom. Zatim, ako se nađe dio nisaba za sadekatu-l-fitr, obaveza je udijeliti od njega... U ta pitanja spada i ovo: Ako čovjek ima dovoljno imetka za izdržavanje bliže rodbine, supruge ili stoke, obavezan ga je i dati za to. Stvar je, pak, različita ako bi imao roba: njega ne bi bio obavezan osloboditi na ime iskupnine za neki vjerski prekršaj, budući da za iskupninu ima alternativa, a to je post.

Što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *„...jer ništa nije uništilo one što su bili prije vas do mnoga suvišna pitanja i neslaganje s njihovim vjerovjesnicima“*, znaj da pitanja ima više vrsta:

1. Pitanje neukog o propisima vjere, poput

abdesta, namaza, posta, propisa o trgovini i slično. Ova vrsta pitanja obavezna je i potpada pod riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *„Traženje znanja stroga je obaveza svakog muslimana i muslimanke.“*[41] Niko nema pravo odšutiti na ova pitanja. Uzvišeni Allah kaže: *Pitajte one koji znaju, ako vi ne znate.* (En-Nahl, 43)

Ibn Abbas, neka je Allah sa njim zadovoljan, kaže: „Dat mi je pitajuć jezik i razborito srce.“ Tako je sebe opisao.

2. Pitanja o vjerskim propisima, ne samo zarad vlastite primjene, već radi suđenja ili izdavanja fetve; to je kolektivna obaveza (fardu-l-kifaje), shodno riječima Uzvišenog: *Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj kad mu se vrate, da bi se Allaha pobojali* (Et-Tevba, 122) i shodno Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„Neka prisutni obavijesti odsutnoga.“*[42]

3. Pitanja o nečemu što čovjeku Allah nije stavio u obavezu, ni njemu ni drugome. Smatra se da se predmetni hadis upravo

41 Ibn Madže, 224; Bezzar, 172-1.
42 Buhari, 1741 i Muslim, 1769.

odnosi na to. Naime, iz takvog pitanja može proisteći neka teškoća za ljude, u smislu donošenja dodatne obaveze uzrokovane takvom vrstom pitanja. Stoga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *„Prešutio sam neke stvari iz milosti prema vama, pa ne pitajte o njima!“*

Od Alije, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je, kada je objavljen ajet: *Obaviti hadž, radi Allaha, dužan je, svaki onaj koji je u mogućnosti* (Alu Imran, 97), jedan čovjek upitao: „Je li svake godine, o Allahov Poslaniče!?” Allahov Poslanik, s.a.v.s., okrenuo se od njega i prešutio odgovor, ali je čovjek ponovio isto pitanje dva ili tri puta. Onda je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Zamalo nisam rekao da jeste a, tako mi Allaha, da sam to rekao, bio bi vam obavezan, a ako bi hadž bio obavezan svake godine, vi ne biste mogli izdržati, pa neka ostane kako je rečeno. Jer, zaista je one prije vas upropastilo zapitkivanje i razilaženje s njihovim vjerovjesnicima. Pa, kada vam naredim nešto, izvršite od toga koliko ste u mogućnosti, a kada vam zabranim nešto, klonite se toga!“* Potom je Uzvišeni objavio: *O vjernici, ne za-*

pitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnost ako vam se objasni... (El-Maide, 101)[43]

Drugim riječima kazano: Nisam vam naredio da to činite. Ova zabrana ograničena je na njegovo vrijeme, s.a.v.s., jer nakon što je utemeljen i upotpunjen Šeriat i nakon što je bilo sigurno da se ne može ništa dodavati, prestala je zabrana, zbog prestanka razloga. Jedna skupina čestitih prethodnika prezirala je pitanja o značenju *mutešabih* – manje jasnih ili nejasnih ajeta. Kada je imam Malik, Allah mu se smilovao, upitan

43 Tirmizi, 814 i Ibn Madže, 2884 u sljedećem tekstualnom obliku: "Kada je objavljen ajet: *Obaviti hadž, radi Allaha, dužan je, svaki onaj koji je u mogućnosti* (Alu Imran, 97), upitali su: 'Je li svake godine, Božiji Poslaniče?' Kako ništa nije odgovorio na to, ponovo su upitali; 'Je li svake godine, Božiji Poslaniče?' 'Ne', rekao je on, 'a da sam rekao da jeste, to bi vam bila obaveza!' Potom je objavljeno: *O vjernici, ne zapitkujte o onome što će vam pričiniti neprijatnost ako vam se objasni...* (El-Maide, 101) Prijenosni niz (sened) pak gore citiranog hadisa je slab zbog prekida između Ebu Buhturija i Alije, neka je Allah sa njim zadovoljan, jer on nikada nije slušao od njega hadis, ali ga potvrđuje hadis koji se nalazi u zbirkama Buharije i Muslima, a koji prenosi Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan.

o značenju riječi Uzvišenoga: *Milostivi se uzvisio iznad arša...* (Taha, 5), odgovorio je: „Uzvisivanje je poznato, način je nepoznat, vjerovanje u njega je obavezno, pitanje o tome je novotarija a tebe ne vidim kao dobra čovjeka - udaljite ga od mene!“[44]

Neki kažu: „Ono kako su postupali prvi muslimani je sigurnije, a ovo kako postupaju ovi potonji je učenije!”, tj. u vezi s pitanjima.[45]

---

44 Bejheki u djelu *El-esma'u ve-s-sifat*, str. 408. Hafiz Ibn Hadžer smatra njegov niz prenosilaca dobrim, kao što se navodi u *El-Fethu*, 406/13.

45 Ovo je veoma ružna izjava i mogao ju je izreći samo neko ko nije poznavao naše dobre prethodnike. Na nju je najbolji odgovor dao imam Sefarijini, Allah mu se smilovao, rekavši sljedeće: „Apsurdno je kazati da su kasniji učenjaci znaniji od ranijih, kako to tvrde neki koji ne posjeduju kompetencije da izriču sud o prvim generacijama muslimana, i koji ne poznaju dovoljno ni Allaha, ni Njegova Poslanika, ni one koji su mu povjerovali, a što im je naređeno. Oni govore da je put kog su se držali prvi učenjaci sigurniji, a put ovih potonjih sadržajniji znanjem i mudrošću. To njihovo uvjerenje došlo je otuda što su držali da su prvi muslimani imali samo vjerovanje u riječi Kur'ana i poznavali hadis bez njegova razumijevanja; nešto na nivou nepismenih ljudi, dok su ovi potonji bili u stanju izvlačiti smislove iz objavljenih riječi koji su, pak, saopćeni raznim vrstama metafora i zakučitih jezičkih

DESETI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ: «إِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى طَيِّبٌ لاَ يَقْبَلُ إِلاَّ طَيِّباً وَإِنَّ اللّٰهَ أَمَرَ المُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ المُرْسَلِينَ فَقَالَ: (يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً) (المؤمنون: الآية٥١) ، وَقَالَ: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) (البقرة: الآية١٧٢) ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبِّ يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لذلك» رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se sljedeće: ”Allahov Posla-

formulacija. To je, međutim, pogrešno uvjerenje i iz njega je proizišla ova izjava čiji sadržaj predstavlja zabacivanje islama za leđa. Njome su iznijeli laž i potvoru na put koji su slijedili prvi muslimani i pogrešno predstavili put kojim su išli oni kasniji. Tako su spojili dvije pogrešnosti: nepoznavanje pravca prvih muslimana i laž o njima, i nepoznavanje i pogrešnu procjenu puta kojim su se kretali drugi.“

nik, s.a.v.s., rekao je: *„Allah je lijep, i prima samo lijepo. Uzvišeni Allah je naredio vjernicima ono što je naredio poslanicima, rekavši: 'O poslanici, jedite što je lijepo (dozvoljeno), i radite što je dobro.* (El-Mu'minun, 51) *'O vjernici, jedite od lijepih (dozvoljenih) jela koje Sam vam Ja podijelio i zahvaljujte Allahu, ako samo Njega obožavate.* (El-Bekare, 172) *Zatim je spomenuo nekog čovjeka koji je dugo putovao, raščupan, prašnjav, pružio ruke prema nebu govoreći: "Gospodaru, Gospodaru!", a jelo mu haram, piće mu haram, odjeća mu haram i othranjen je haramom, pa kako da mu se usliša dova!"*[46]

Značenje i vrijednosti hadisa

Što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *„Allah je lijep...“* - od Aiše, neka je Allah sa njom zadovoljan, prenosi se da je rekla: „Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *„Allahu moj, molim te Tvojim čistim i čistećim imenom, dobrim i blagoslovljenim i Tebi najdražim, kojim se, ako se njime pozoveš – odazoveš; ako se od Tebe njime nešto zaišće – dadneš; ako se njime zamoliš*

46 Muslim, 1015.

za milost – smiluješ se; ako se njime zamoliš za olakšanje – olakšaš!"[47]

Lijep (Et-Tajjib) znači: lišen svake manjkavosti i nečistoće, te poprima i značenje čistog i svetog (el-Kuddus); neki kažu: lijepe hvale i ljupkih imena kod onih koji ih poznaju. On uljepšava svoje robove dobrim djelima za ulazak u Džennet i čini im ih mirisnima. *Lijepa riječ* je: „La ilahe illallah", Nema istinskog boga osim Allaha.

Riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *„...i prima samo lijepo"*, tj. ne približava Mu se čovjek haram sadakom, jer je pokuđeno udijeliti ono što se ionako prezire, kao što je pokuđeno udijeliti ono što je sumnjivo. Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, udjeljujte od lijepih stvari koje stječete i od onoga što vam Mi iz zemlje dajemo, ne izdvajajte ono što ne vrijedi da biste to udijelili – kada ni vi sami ne biste to primili, osim zatvorenih očiju. I znajte da Allah nije ni o kome ovisan i da je hvale dostojan.* (El-Bekare, 267) Isto tako On, Uzvišeni, od imetka prima samo ono što je lijepo i dobro, također prima samo

47 Ibn Madže, 3859; šejh Albani smatra ovaj hadis slabim, kao i Ibn Madže, 841.

lijepa i dobra djela, sačuvana od licemjerstva, umišljenosti, hvalisavosti i sl.

Riječ ”tajjibāt” (lijepe stvari) Allahove riječi: *'O poslanici, jedite što je lijepo (dozvoljeno), i radite što je dobro.* (El-Mu'minun, 51) *'O vjernici, jedite od lijepih (dozvoljenih) jela koje Sam vam Ja podijelio i zahvaljujte Allahu, ako samo Njega obožavate* (El-Bekare, 172) ovdje podrazumijevaju halal i dozvoljenu hranu.

U ovom hadisu dokaz je da će čovjek biti nagrađen za ono što pojede, ako time želi da čini dobro djelo u bogobojaznosti, pokornosti i održava svoj život. Sve to spada u obaveze, a suprotno je ako se jelom želi ojačati strast i udovoljiti prohtjevima, kao što se kaže u nastavku hadisa: *„...a jelo mu haram, piće mu haram, odjeća mu haram i othranjen je haramom...“*

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...pa kako da mu se usliša dova...“* znače: izgubio je mogućnost da mu dova bude uslišana. Stoga El-Abbadi halal opskrbu smatra uslovom za uslišenje dove. Međutim, ispravno je da to nije uslov, budući da je Allah uslišao dovu najgorem svom stvorenju - Iblisu, re-

kavši mu: *„Daje ti se vremena!“ – reče On.* (El-A'raf, 15)

JEDANAESTI HADIS

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الحَسَنِ بنِ عَلِيّ بنِ أَبِي طالِبٍ سِبْطِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَيْحَانَتِهِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «دَعْ مَا يَرِيبُكَ إِلَى مَا لاَ يَرِيبُكَ» رَوَاهُ والنَسائي وَقَالَ التِّرْمِذِيُّ: حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

Od Ebu Muhammeda Hasana ibn Alija ibn Ebi Taliba, unuka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da je rekao: ,,Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ove riječi: *'Ostavi ono u šta sumnjaš, i drži se onoga u šta ne sumnjaš!'*"[48]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: ,,*Ostavi ono u šta sumnjaš, i drži se onoga u šta ne sumn-*

48 Tirmizi, 2518; Nesai u *Es-Sunenu-l-kubra*, 5220; Tirmizi kaže da je hasen-sahih; šejh Albani ga, također, označava vjerodostojnim (sahih), kako šo se navodi u *El-Irvau*, 2074.

jaš!'", sadrže dokaz da bogobojazan čovjek treba da se kloni sumnjivog imetka, da ga ne jede, kao što mu je zabranjeno da jede haram hranu, o čemu je već bilo govora.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *"i drži se onoga u šta ne sumnjaš!"*, znače: okreni se onome u šta nema sumnje u pogledu imetka, hrane itd., odnosno uzmi ono čime se smiruje srce i što duši daje mir.

DVANAESTI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ المَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ» رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وابْنُ مَاجَه

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: *'U lijep islam čovjeka spada i to da ostavlja ono što ga se ne tiče.'*[49]

Značenja i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *'U lijep islam čovjeka spada i to da ostavlja ono što ga se ne tiče'* znače: da ostavi sve, djelo i govor, koji mu nisu bitni i što se ne tiče njegove vjere ili dunjaluka.

Poslanik, s.a.v.s., rekao je jednom prilikom Ebu Zerru, neka je Allah sa njim zadovoljan, kada ga je upitao o Ibrahimovim, alej-

49 Hadis je dobar (hasen) a bilježe ga: Tirmizi, 2317; Ibn Madže, 3976; šejh Albani ga ocjenjuje vjerodostojnim (sahih).

his-selam, Suhufima (Spisima): *„Bile su to mudrosti, a među njima i ova: 'O ti umišljeni vladaru, ja te nisam poslao da sakupljaš i gomilaš imetak, već sam te poslao da me poštediš dove mazluma*[50] *zato što ju Ja doista ne odbijam, pa taman dolazila i od nevjernika (kafira)!"*

Također je bila i ova mudrost: „Svako pametan, ko ima razuma, a ko nije prisiljen da učini nešto što je suprotno razumu, ima četiri sāta: sāt u kojem će se obraćati svome Gospodaru, sāt u kojem će razmišljati o onome što je Uzvišeni stvorio, sāt u kojem će preispitivati samog sebe i sāt u kojem će se osamiti s Uzvišenim i Plemenitim. Ovaj posljednji sāt koristit će mu i pomoći će mu i u slučaju ostala tri sata."

U Suhufima je bilo i ovo: "Svako pametan, ko nije prisiljen da učini nešto suprotno razumu, treba da se trudi za troje: najprije da priprema opskrbu za Dan povratka, da traži opskrbu za život i da uživa u onome što nije haram." Bilo je i ovo: "Svako pametan, ko nije primoran da učini nešto

50 Odnosno da izvršiš potrebu onome kome je nanesena nepravda.

suprotno razumu, treba da bude razborit u vremenu u kojem živi, da se okrene svom stanju, da čuva svoj jezik. Ko i govor smatra svojim djelom, neće izgovoriti ništa osim onoga što ga se tiče.'"

"Rekao sam mu", kaže Ebu Zerr: 'Draži si mi od oca i majke, a šta je bilo u Suhufima (Listovima) Musāa, alejhi-s-selam? Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Bile su same pouke i mudrosti. U njima je bilo: 'Treba se čuditi onome ko vjeruje u vatru Džehennema: kako se može smijati; i treba se čuditi onome ko je siguran u smrt: kako se može radovati. Treba se čuditi onome ko vidi kako se dunjaluk poigrava sa svojim pristalicama, a on se pouzdaje u njega. Treba se čuditi i onome ko je sasvim uvjeren u sudbinu (kader), a zatim se srdi i ljuti, i treba se čuditi onome ko je sasvim siguran da će sutra polagati račun, a ništa nije pripremio!'" Rekoh mu: 'Draži si mi od oca i majke, da li je ostalo nešto što je bilo u njihovim Suhufima?' On odgovori: "Jeste, o Ebu Zerre: *'Postići će šta želi onaj ko se očisti i spomene ime Gospodara svoga, pa molitvu obavi! Ali, vi više život na ovome svijetu volite, a onaj svijet je*

bolji i vječan je. Ovo, doista, ima u listovima davnašnjim, listovima Ibrahimovim i Musaovim.'“ (El-A'la, 14-19) Rekoh mu: „Draži si mi od oca i majke, posavjetuj me!“ On mi kaza: „Savjetujem ti bogobojaznost, zato što je ona glavnica svega!“ Rekoh mu: „Dodaj još!“ On reče: „Na tebi je da učiš Kur'an i da spominješ Allaha mnogo, zato što te *On* spominje na nebesima.“ Rekoh mu: „Dodaj mi još neki savjet!” Reče: „Bori se, jer u borbi je isposništvo vjernika!“ Rekoh mu: „Dodaj mi još!“ Reče: „Drži se šutnje, zato što ona tjera šejtana od tebe i pomagač je u pitanjima vjere.“ Rekoh: „Nastavi, Allahov Poslaniče!“ Reče: „Reci istinu, makar i gorka bila!“ Rekoh: „Dodaj još!“ Reče: „Nemoj da te uznemirava, kada je radi Allaha, prijekor onih koji te kore.“ Rekoh: „Dodaj još!“ Reče: „Održavaj rodbinske veze i s onima koji ih s tobom prekidaju.“ Rekoh: „Dodaj još, Allahov Poslaniče!“ Reče: „Dovoljno je čovjeku zla u onome što ne zna o sebi a da bi se bavio onim što ga se ne tiče.“ O Ebu Zerre: „Nema boljeg razuma od proniclji-vog planiranja, niti čednosti od suzdržavan-

ja, niti ima išta ljepše od lijepog ahlaka.“[51]

51 Prenosi Ebu Nuajm u djelu *El-Hil'je*, 166/1, Ibn Hibban u *Sahihu*, 361/2. El-Hejsemi u *El-Mevaridu*, strana 54, kaže: „U lancu prenosilaca je Ibrahim ibn Hašim el-Gassani, za kojeg Ebu Hatim i drugi kažu da je lažac.“ Šejh Albani ovaj hadis smatra slabim.

TRINAESTI HADIS

عَنْ أَبِي حَمْزَةَ أَنَسِ بنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ خَادِمِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لاَ يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Hamze, Enesa ibn Malika, neka je Allah sa njim zadovoljan, sluge Allahovog Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *„Neće vjerovati niko od vas sve dok ne bude želio svome bratu ono što želi sebi.“*[52]

Značenja i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Neće vjerovati niko od vas sve dok ne bude želio svome bratu ono što želi sebi.“* Najprče je da se ovo shvati kao uopćeno značenje hadisa o bratstvu, tako da obuhvata i nemuslimane i muslimane, tj. čovjek treba da želi bratu

52 Buhari, 13; Muslim, 54.

koji nije vjernik ono što želi samom sebi, a to je prihvatanje i praktikovanje islamskih načela, kao što želi, s druge strane, da njegov brat musliman bude ustrajan u praktikovanju islama. Zbog toga je poželjna dova koja se uči da Allah uputi nemuslimana. Hadis se odnosi i na negiranje potpunosti imana onoga ko ne želi svom bratu ono što želi sebi. Ovdje se riječ *željeti* odnosi na želju za hajrom i koristi; želi se i vjerska, a ne ljudska ljubav, zato što ljudska priroda može da ne voli hajr i odlikovanje njime nekoga mimo nje. Čovjek, pak, treba da se suprotstavi takvoj ljudskoj prirodi, da upućuje dovu za svog brata i da mu želi ono što želi samom sebi. Onaj ko ne želi svome bratu ono što želi sebi, postaje zavidan. Zavist se, kako kaže Imam Gazali, dijeli na tri vrste:

1. da priželjkuje nestanak blagodati kod drugoga, a da je ima za sebe;
2. da priželjkuje nestanak određene blagodati kod drugoga, iako je sam ne posjeduje, ili je pak posjeduje, ali je ne voli. Ova vrsta zavisti gora je od prve;
3. da ne priželjkuje nestanak blagodati

kod drugoga, ali prezire da se neko uzdiže nad njim po imućstvu ili položaju; može prihvatiti da budu isti, ali ne da neko bude iznad njega. I ova vrsta zavisti je haram, zato što onaj ko zavidi nije zadovoljan Allahovom odredbom i podjelom blagodati. Kaže Uzvišeni: *Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu...* (Ez-Zuhruf, 32) Onaj ko nije zadovoljan ovakvom podjelom suprotstavlja se Uzvišenom Allahu u Njegovoj raspodjeli i mudrosti. Obaveza čovjeka je da liječi svoju dušu i da je usmjerava ka tome da bude zadovoljna Allahovom odredbom i da joj se suprotstavlja dovom koju će upućivati za svoga dušmanina, protivno porivu svoga nefsa.

ČETRNAESTI HADIS

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ: «لا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِإِحْدَى ثَلاثٍ: الثَّيِّبُ الزَّانِي، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ المُفَارِقُ للجمَاعَةِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ibn Mesuda, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Nije dozvoljeno proliti krv muslimana, osim u tri slučaja: oženjenog i udate koji počine blud, onog ko ubije nedužnu osobu i onog ko napusti svoju vjeru i odvoji se od zajednice."*[53]

Značenja i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„... oženjenog i udate koji počine blud"*, odnose se na osobu koja je stupila u zakonit brak i imala odnos sa svojim supružnikom/supružnicom, a zatim počinila blud; takva osoba kamenuje

53 Buhari, 6878; Muslim, 1676.

se do smrti. Ako osoba nije u bračnoj zajednici, pa počini blud, kazna je stotinu udaraca bičem.

A što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *„...ko ubije nedužnu osobu“*, treba kazati da je to uslovljeno činjenicom da su ubica i ubijeni statusno ravnopravni, tako da se, po šafijskom mezhebu, ne ubija musliman zbog nemuslimana, niti slobodan čovjek zbog roba. Mišljenje hanefija je, pak, suprotno, tj. oni ne kategorišu ljude ni po kojem osnovu.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„Onog ko napusti svoju vjeru i odvoji se od zajednice...“*, to jest, murteda, otpadnika, da nas Allah sačuva toga. Ponekad može i da se ne odvoji od zajednice, poput jevrejina koji prihvati kršćanstvo, ili obratno – ubija se, jer je napustio svoju vjeru a nije se odvojio od zajednice. O ovome imaju dva stajališta, od kojih je ispravnije – da se ne ubija, već da se deportuje tamo gdje će biti siguran. Drugo mišljenje je da se ubija, zato što je povjerovao da je vjera u kojoj se nalazio neispravna a prihvatio drugu vjeru koju je ranije držao neispravnom – prema tome, neistinit je te ga treba ubiti, ukoliko ne prihvati is-

lam. O jednom razlogu za smrtnu kaznu već je ranije bilo govora.

PETNAESTI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَو لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَومِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، ومَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ واليَومِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ) رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan neka govori što je dobro, ili neka šuti. Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan neka počasti komšiju. Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan neka počasti gosta."*[54]

Značenje i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan, neka govori što je dobro, ili neka šuti..."*, imam Šafija je rekao: „Značenje ovog hadisa je: kada neko želi da

54 Buhari, 6018; Muslim, 37.

govori, neka dobro razmisli, pa ako zaključi da u tome nema štete za njega, neka govori, a ako zaključi ili posumnja da u tom govoru ima štete za njega, neka se sustegne od toga." Istaknuti imam Ebu Muhammed ibn Ebi Zejd, u svoje vrijeme lider malikija u Maroku, rekao je: „Svi maniri dobra proishode iz četiri hadisa:

„Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan neka govori ono što je dobro, ili neka šuti."[55]

„U lijep islam čovjeka spada i to da ostavi ono što ga se ne tiče."[56]

Poslanik, s.a.v.s., rekao je onome kome je sažeo svoj savjet: *„Ne srdi se!"*[57]

„Neće vjerovati niko od vas sve dok ne bude želio svom bratu ono što želi samom sebi."[58]

Prenosi se od Ebu Kasima el-Kušejrija da je rekao: „Šutnja u pravom trenutku odlika je velikih ljudi, kao što je govor na pravom mjestu jedno od najplemenitijih svojstava." Još je rekao: "Čuo sam Ebu Alija ed-Dek-

55 Buhari, 6018; Muslim, 37.
56 Tirmizi, 2317; Ibn Madže, 3211; Ahmed u *Musnedu*, 201/1.
57 Buhari, 6116.
58 Buhari, 13.

kaka da kaže: „Ko prešuti istinu, on je nijemi šejtan.“ U djelu *Hul'jetu-l-ulema*, prenosi ga više od jednog prenosioca, a u djelu *Hul'jetu-l-evlija* stoji da čovjek treba da govori samo ono što je korisno i što mu je potrebno, kao što ni ne troši svoj imetak, osim na ono što mu je potrebno. Dalje nastavlja: „Kada biste kupovali tintu za meleke pisare, prešutjeli biste mnogo od onog što govorite.“

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Dokaz da neko ispravno razumije vjeru je da se čuva govora o onome što ga se ne tiče.“*[59]

Prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Sva sigurnost sažeta je u deset dijelova: devet dijelova je u šutnji, izuzimajući ono čime se čini zikr Allaha, dž.š.“*[60]

Rečeno je: „Ko prešuti pa se spasi je kao onaj ko progovori (dobro) pa se obogati.“ Jedan je upitan: „Zašto stalno šutiš? Odgovorio je: ”Zato što se nikad nisam pokajao zbog šutnje, a mnogo puta sam se kajao zbog govora.“ Rečeno je: “Rana od jezika je kao rana od ruke.“ Još je rečeno: „Jezik

59 Nepoznat hadis.
60 Dejlemi, 52/3; šejh Albani ga smatra slabim.

je kao pas, ako ga pustiš, zalutat će!“

Rekao je Alija, neka je Allah sa njim zadovoljan:

„Umire mladić zbog posrtaja svog jezika,
a ne umire zbog posrtaja svojih nogu,
zbog posrtaja onoga što je u njegovim ustima
glava s ramena mu ode...
a posrtaj njegove noge...
brzo će izliječen biti!“

Pjesnik je rekao:

“Spasio se onaj ko dugo šuti...
Njegov govor može se ubrojati u opskrbu...
Ne sadrži svaka izgovorena riječ odgovor.
Odgovor na ono što se prezire je šutnja!
Čudim se nepravednom čovjeku
Koji pouzdano zna da će umrijeti.”

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *„Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan neka počasti svoga komšiju; Ko vjeruje u Allaha i Zadnji dan, neka počasti svoga gosta.“*[61]

61 Buhari, 6018 i Muslim, 37.

Kadi el-Ijad je rekao: „Značenje ovog hadisa je da onaj ko praktikuje islamske propise praktikuje i dobročinstvo prema gostu i komšiji.“ Rekao je Poslanik, s.a.v.s.: *„Nije prestao Džibril, s.a.v.s., da mi oporučuje komšiju, tako da sam pomislio da će ga uvrstiti u nasljednike.“*[62] Još je rekao: *„Ko uznemirava svoga komšiju, Allah će tome (komšiji) dati u posjed njegovu kuću.“*[63]

Uzvišeni kaže: *„...i komšijama bližnjim, i komšijama daljnjim...“* (En-Nisa, 36) Postoje četiri vrste komšija: onaj ko stanuje s tobom u kući; onaj čija je kuća neposredno uz tvoju; onaj čija se kuća nalazi među četrdeset kuća, s obje strane od tvoje kuće; onaj ko živi u tvom mjestu.

Uzvišeni kaže: *„...i oni će samo kratko vrijeme kao susjedi tvoji u njoj ostati.“* (El-Ahzab, 60)

Tvoj bližnji komšija ima tri prava, daljnji komšija musliman ima dva prava, a onaj ko ti nije bližnji, a musliman je, ima jedno pra-

62 Buhari, 6014 i Muslim, 2624.

63 Riječi spominje El-Adžluni u djelu *Kešfu-l-hafa*, II/219; rekao je da nema osnove da je hadis, već izreka.

vo. Gostoprimstvo je odlika islamskog edeba, bontona poslanika i dobrih. Imam Lejs smatra da je vadžib ugostiti musafira jednu noć. Ulema se razišla u vezi s pitanjem o onima koje smo dužni ugostiti, na *gradske* i *seoske goste*. Imam Šafija i Muhammed ibn Abdu-l-Hakem smatraju da nema razlike između ugošćavanja u gradu ili na selu. Imam Malik i Sahnun smatraju da je obaveza gostoprimstva ograničena samo za one koji žive u udaljenim seoskim mjestima, zato što musafir u urbanoj sredini može naći mjesto za prenoćište i odmor, te može da kupi na pijaci ono što mu je potrebno, što nije slučaj s onima koji žive u zabačenim seoskim sredinama. U jednom hadisu stoji: *„Gostoprimstvo je dužnost prema onima koji žive na selu, a nije obaveza prema onima koji žive u gradu.“*[64]

64 Hadis bilježe: Ibn Adij u *El-Kamilu*, I/273 i Dejlemi, 3712; šejh Albani, pak, za nj u svojoj *Daifi* (791) kaže da je apokrifan (mevdu').

ŠESNAESTI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَوْصِنِي، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» فَرَدَّدَ مِرَارًا، قَالَ: «لاَ تَغْضَبْ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je neki čovjek rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: *„Posavjetuj me!“ „Ne srdi se!“, rekao mu je on. Onaj je nekoliko puta ponovio to pitanje, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu je svaki put odgovorio: „Ne srdi se!“*[65]

Značenje i vrijednosti hadisa

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„Ne srdi se!“*, znače: ukroti svoju srdžbu. Ne odnose se na samu srdžbu, zato što je ona u prirodi čovjeka i ne može se iskorijeniti. Rekao je Poslanik, s.a.v.s.: *„Dobro se čuvajte srdžbe zato što je to žeravica koja se rasplamsa u čovjekovom*

65 Buhari, 6116.

srcu, pa zar ne vidiš, kada se neko od vas rasrdi, kako mu se oči zacrvene i kako mu se žile napregnu. Ako neko od vas osjeti nešto od toga, neka legne, ili neka se priljubi uz zemlju!"[66]

Došao je jedan čovjek Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: „O Allahov Poslaniče, poduči me znanju koje će me približiti Džennetu, a udaljiti od Vatre. On, s.a.v.s., rekao mu je: *„Ne srdi se i stećeš Džennet!"*[67]

Još je rekao: *„Srdžba je od šejtana, šejtan je stvoren od vatre, a zaista voda gasi vatru. Pa kada se neko od vas rasrdi, neka se abdesti."*[68]

Ebu Zerr el-Gifari prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., kazao: *„Ako se neko od vas rasrdi, a stoji, neka sjedne, ne bi li srdžba otišla od njega. Ako ne ode, neka legne!"*[69]

Rekao je Isa, alejhis-selam, Jahjau, sinu

66 Ahmed, 61/3; Tirmizi, 2191;, Abdurrezzak, 20720; šejh Albani smatra ovaj hadis slabim.

67 Taberani u *El-Evsetu*, 2352; šejh Albani smatra ovaj hadis vjerodostojnim.

68 Ebu Davud, 4784; šejh Albani smatra ovaj hadis slabim.

69 Ahmed, 152/5, Tirmizi, 4783; šejh Albani smatra ovaj hadis vjerodostojnim.

Zekerijaovom, alejhis-selam: „Zaista ću te podučiti korisnom znanju: Ne srdi se! A on reče: 'Kako je moguće da se ne srdim!?' Reče mu: 'Ako ti se spomene nešto što imaš' (od loših osobina ili pogrešaka), reci: 'To je grijeh na koji si me podsjetio. Molim Allaha da mi ga oprosti, a ako ti se spomene nešto što nemaš, zahvali Allahu, koji te je sačuvao mahane kojom si potvoren i znaj da je to dobro djelo koje ti je dato na poklon.'" Amr ibn el-As kaže: „Pitao sam Poslanika, s.a.v.s., šta će me udaljiti od Allahove srdžbe? – odgovorio je: *'Ne srdi se!'*"[70]

Mudri Lukman savjetovao je sina: „Ako želiš da se bratimiš s nekim, naljuti ga! Jer, ako bude pravedno prema tebi postupio u srdžbi, prihvati ga za brata, a ako ne – pripazi ga se!"

70 Ahmed, 175/2; sa vjerodostojnim nizom prenosilaca.

SEDAMNAESTI HADIS

عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ اللّٰهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ. فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا القِتْلَةَ، وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَةَ، وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، وَلْيُرِحْ ذَبِيْحَتَهُ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu J'ala, Šeddada ibn Evsa prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Allah Uzvišeni propisao je obzir (dobročinstvo) i lijep postupak prema svemu. Pa i kad ubijate (npr. neprijatelja) ubijajte na lijep način, a kad koljete, koljite na lijep način. Neka svaki od vas naoštri nož i neka sa životinjom koju će klati obzirno postupa."*[71]

Značenje i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima: *„Allah Uzvišeni propisao je obzir (dobročinstvo) i lijep postupak prema svemu..."* U ovom hadisu govori se o lijepom postupanju, čak i prili-

71 Muslim, 1955.

kom činjenja najsurovijih radnji, kao kada je riječ o ubistvu onoga ko je, po Šeriatu, zaslužio da mu život bude oduzet, ili prilikom klanja životinje. Poslanik, s.a.v.s., naredio je da se lijepo postupa i u takvim situacijama.

U predajama se spominje da ne treba oštriti nož pred životinjom spremnom za klanje, zatim da se životinja ne kolje pred drugim životinjama, kao i mnogo toga što upućuje na to da ova lijepa vjera kazuje da treba biti pažljiv prema svakome, čak i prema životinji.

OSAMNAESTI HADIS

عَنْ أَبِيْ ذَرٍّ جُنْدُبِ بنِ جُنَادَةَ وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاذِ بنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (اتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الحَسَنَةَ تَمْحُهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: : حَدِيْثٌ حَسَنٌ. وفي بَعْضِ النُّسَخِ: حسنٌ صَحيحٌ.

Od Ebu Zerra Džunduba ibn Džunade, neka je Allah sa njim zadovoljan, i Ebu Abdurrahmana Muaza ibn Džebela, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Boj se Allaha gdje god da si! Poslije grijeha učini dobro djelo kojim ćeš ga (grijeh) pobrisati i prema ljudima se na najljepši način ophodi.“*[72]

Značenje i vrijednosti hadisa

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„Boj se Allaha gdje god da si...“*, znače: boj Ga se u samoći,

72 Tirmizi, 1987; šejh Albani smatra da ovaj hadis dobar.

kao što Ga se bojiš na javi, u prisustvu ljudi, kao i u svim drugim situacijama i u svakom vremenu. Ono što pomaže insanu u bogobojaznosti jeste svjesnost da Uzvišeni Allah vidi svog roba u svim situacijama, kao što kaže Uzvišeni u Kur'anu: *Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti...* (El-Mudžadele, 7)

Et-takva – svijest o Allahu je sveobuhvatna riječ koja označava činjenje onoga što je obavezno, uz ostavljanje svega što je zabranjeno.

Riječi Poslanikove, s.a.v.s.: *„Poslije grijeha učini dobro djelo kojim ćeš ga pobrisati..."* znače: kada učiniš loše djelo, zamoli Allaha da ti oprosti i učini dobro djelo kojim ćeš ga pobrisati. Znaj da bukvalno značenje ovog hadisa ukazuje na to da dobro djelo ne briše do jedno loše djelo, iako se dobro djelo deseterostruko nagrađuje. Tako se nadaje da se uvećanjem broja dobrih djela ne brišu loša djela, ali nije tako, već jedno dobro djelo briše deset loših. Prenosi se hadis koji upravo dokazuje ovu tvrdnju, a to su riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *„Izgovorite tekbir na kraju svakoga namaza*

deset puta i izgovorite elhamdulillah deset puta i subhanallah deset puta. To je 150 jezikom izgovorenih riječi, a 1.500 riječi na mizanu (vagi)!" Zatim je, s.a.v.s., rekao: *„A ko od vas u jednom danu učini 1.500 grijeha!?"*[73] Ovim hadisom potvrđuje se da uvećanje dobrih djela briše grijehe.

Iz ovog hadisa uočljivo je da dobro djelo briše loše ukoliko je riječ o grijehu prema Uzvišenom Allahu. Što se tiče lošeg djela koje se odnosi na prava ljudi, kao što su srdžba, ogovaranje, prenošenje tuđih riječi s ciljem zavađanja ljudi i slično, za to nema brisanja grijeha, osim traženjem oprosta od tih ljudi, tako da im onaj ko je pogriješio mora objasniti kako im je učinio zulum, npr. reći nekome: *o tebi sam rekao to i to.*

U sljedećem hadisu dokaz je da je obavezno svođenje računa sa samim sobom. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *„Svodite račune sa samim sobom prije nego li vam drugi budu svodili račune!"*[74]

---

73 Ebu Davud, 5065; En-Nesai, 1271; Ibn Madže, 296; Tirmizi, 3410; šejh Albani smatra da je ovaj hadis vjerodostojan (sahih).

74 Ibn Ebi Dunja u djelu *Muhasebetu-n-nefs*, str.22.

Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek pogleda šta je za sutra pripremio...* (El-Hašr, 18)

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„...i prema ljudima se na najljepši način ophodi!“* Znaj da lijep ahlak u ovom hadisu ima sveobuhvatno značenje, da podrazumijeva sve vidove dobročinstva prema ljudima i potpuno sustezanje od njihovog uznemiravanja. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *„Svim ljudima ne možete udovoljiti dijeljenjem svog imetka, zato im udovoljite vedrim licem i lijepim ahlakom.“*[75]

Od Poslanika, s.a.v.s., prenosi se da je rekao: *„Najbolji od vas su oni koji su najljepšeg ahlaka – ponašanja.“*[76]

Prenosi se da je Poslaniku, s.a.v.s., došao neki čovjek i rekao: „O Allahov Poslaniče, koje je najbolje dobro djelo? *„Lijep ahlak!”*, rekao mu je on.[77]

U jednoj predaji navodi se da se jedan od Allahovih poslanika požalio Svome Go-

75 Hakim, 124/1; Ebu Ja'la, 6550; šejh Albani smatra da je ovaj hadis slab.
76 Buhari, 3559; Muslim, 2321.
77 Ibn Nasr u djelu *Ta'zim kadri-s-salah*, 878/2.

spodaru na loše postupanje supruge prema njemu, pa mu je Allah objavio: "To sam ti odredio kao dio onoga čime ćeš biti uznemiravan!"

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Najpotpunijeg imana su oni vjernici koji su najljepšeg ahlaka, a najbolji od njih su oni koji su najbolji prema svojim ženama."*[78]

Poslanik, s.a.v.s., također kaže: *„Allah vam je odabrao islam kao vjeru, pa ga počastite lijepim ahlakom i darežljivošću, jer se on zaista ne može upotpuniti osim time."*[79]

Kada je objavljen ajet: *Ti sa svakim lijepo! Traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni!* (El-A'raf, 199), rekao je Džibril Poslaniku, s.a.v.s., a te riječi prenesene su u tefsiru: *"Da oprostiš onome ko ti je nepravdu učinio, da održavaš kontakt s onim ko ga s tobom prekida i da daš onome ko je tebi uskratio."*

78 Tirmizi, 1162; šejh Albani smatra ovaj hadis vjerodostojnim (sahih).

79 Taberani u *El-Evsatu*, a Hejsemi ga spominje u djelu *El-Medžme'*, III/127, i ocjenjuje ga slabim.

Uzvišeni Allah kaže: *Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.* (Fusillet, 34)

U tumačenju Allahovih riječi: *Jer ti si, zaista, najljepše ćudi* (El-Kalem, 4), rečeno je: Njegov ahlak bio je Kur'an, ponašao se shodno njegovim naredbama, uznemiravale su ga njegove prijetnje, radovao se onome što je njega radovalo i srdio se zbog onog što je njega srdilo.“

DEVETNAESTI HADIS

عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ عَبْدِ اللّٰهِ بنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُما قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوماً فَقَالَ: (يَا غُلاَمُ إِنّي أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللّٰهَ يَحفَظْكَ، احْفَظِ اللّٰهَ تَجِدهُ تُجَاهَكَ، إِذاَ سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللّٰه، وَإِذاَ اسْتَعَنتَ فَاسْتَعِن بِاللّٰهِ، وَاعْلَم أَنَّ الأُمَّةَ لو اجْتَمَعَت عَلَى أن يَنفَعُوكَ بِشيءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلا بِشيءٍ قَد كَتَبَهُ اللّٰهُ لَك، وإِن اِجْتَمَعوا عَلَى أَنْ يَضُرُّوكَ بِشيءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إلا بِشَيءٍ قَد كَتَبَهُ اللّٰهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتْ الأَقْلاَمُ، وَجَفّتِ الصُّحُفُ) رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ - وفي رواية - غير التِّرْمِذِيِّ: (اِحفظِ اللّٰهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ، تَعَرَّفْ إِلى اللّٰهِ فِي الرَّخاءِ يَعرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ، وَاعْلَم أن مَا أَخطأَكَ لَمْ يَكُن لِيُصِيبَكَ، وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُن لِيُخْطِئَكَ، وَاعْلَمْ أَنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ، وَأَنَّ الفَرَجَ مَعَ الكَرْبِ، وَأَنَّ مَعَ العُسْرِ يُسْراً)

Od Ebu Abbasa, Abdullaha ibn Abbasa, neka je Allah zadovoljan sa njima dvojicom, prenosi se da je rekao: "Bio sam jedan

dan iza Poslanika, s.a.v.s., pa mi je rekao: *"Dječače, naučit ću te nekoliko riječi: "Čuvaj Allaha, pa će i Allah tebe čuvati. Čuvaj Allaha pa ćeš Ga uvijek pred sobom naći (tj. postupaj kako Allah, s.v.t., želi pa kad Ga nešto zamoliš, On će ti udovoljiti). Kad išćeš, ići od Allaha. Kad pomoć tražiš, traži je od Allaha. I znaj, da se čitav svijet okupi da ti i najmanju korist donese, ne bi donijeli osim ono što ti je Allah odredio i propisao. A da se, opet, čitav svijet okupi da ti neku štetu nanese, ne bi ti nanijeli osim one koju ti je Allah odredio i upisao. Pera sudbine su odložena, a stranice se osušile (tj. sve je određeno i zaključeno)."*[80]

U drugoj predaji stoji: *"Čuvaj Allaha, naći ćeš Ga pred sobom. Sjeti se Allaha kada si u blagostanju, sjetit će te se kada si u teškoći. Dobro znaj, što te promaši, nije te moglo pogoditi, a što te pogodilo nije te moglo promašiti. Znaj da pobjeda dolazi sa strpljivošću a veselje s tugom, te da u svakoj poteškoći ima olakšanje."*(Hadis prenose: Ahmed, I/307 i Hakim, III/624).

---

80 Hadis bilježi Tirmizi, 2516, i za nj kaže da je hasen sahih, te Ahmed, I/293; šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim (sahih).

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *"Čuvaj Allaha, pa će i Allah tebe čuvati ..."* tj. čuvaj Njegove naredbe i izvršavaj ih, kloni se Njegovih zabrana i On će tebe čuvati tako što će ti dati ono što ti je neophodno za dunjaluk i ahiret. Uzvišeni u Kur'anu kaže: *Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, nagradit ćemo ih boljom nagradom nego što su zaslužili.* (En-Nahl, 97)

Sva iskušenja i musibeti koji zadese čovjeka su zbog ostavljanja Allahovih naredbi. U vezi s tim Uzvišeni kaže*: Kakva god vas bijeda zadesi, to je zbog grijeha koje ste zaradili, a On mnoge i oprosti.* (Eš-Šura, 30)

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Sjeti se Allaha kada si u blagostanju, sjetit će te se kada si u teškoći..."* Allah je spomenuo u Svojoj Knjizi da će dobro djelo koristiti onome ko ga čini i spasit će ga u teškoći, a da loša djela uzrokuju propast i teškoće onima koji ih čine. Navodeći događaj s Junusom, alejhis-selam, Uzvišeni Allah je rekao: *I da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno*

bi ostao u utrobi njenoj do Dana kada će svi biti oživljeni. (Es-Saffat, 143-144) Također, prenosi faraonove riječi: *A on, kada se poče daviti, uzviknu: „Ja vjerujem da nema boga osim Onoga u kojeg vjeruju sinovi Israilovi i ja se pokoravam!"* A Allah, Vladar svih vladara, odgovorio mu je: *„Zar tek sada, a prije si neposlušan bio i razdor sijao."* (Junus, 90-91)

Poslanik, s.a.v.s., u nastavku ovog hadisa: *„Kad išćeš, išći od Allaha!"* ukazuju da čovjek ne treba da svoje tajne veže za bilo koga mimo Allaha, već treba da se oslanja na Njega u svim situacijama. Zatim, ako ima potrebu za nečim što nije uobičajeno da se traži od ljudi i što oni ne mogu ostvariti, kao što su: traženje upute, znanje, razumijevanje Kur'ana i sunneta, izlječenje od bolesti, traženje spasa od dunjalučkih belaja i ahiretske kazne..., za sve to molit će Gospodara svih svjetova. S druge strane, ako ima potrebu za nečim što se obično traži od ljudi i u čemu mu ljudi mogu pomoći, kao što su oni koji poznaju različite zanate, posjeduju znanje o proizvodnji ili oni koji vladaju, zamolit će Uzvišenog Allaha da njihova srca učini sklonim prema njemu, pa će reći: 'Al-

lahu moj, učini srca Tvojih robova i tvojih robinja blagim prema nama...' , i slično, no neće moliti Uzvišenog Allaha nikako se ne obazirući na ljude, jer je Poslanik, s.a.v.s., jednom čuo Aliju kako uči ovakvu dovu: Bože moj, učini da nemam potrebe za ljudima...!, pa mu je rekao: "Nemoj tako govoriti, jer ljudi trebaju jedni druge, već reci ovako: Bože moj, učini da nemam potrebe za lošim ljudima!"[81]

Što se tiče iskanja od ljudi i oslanjanja na njih, to je pokuđeno. Prenosi se da je Uzvišeni Allah objavio u Svojim knjigama: „Zar će neko kucati na vrata nekoga drugoga, a Moja vrata su otvorena!? Da li olakšava teškoće neko drugi mimo Mene, a Ja sam Svemogući Vladar! Zaista ću onoga ko se pouzda u nekog drugog mimo Mene, odjenuti odorom poniženja pred ljudima..."[82]

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„... I znaj, da se čitav svijet okupi..."* To je zbog toga što čovjek očekuje dobročinstvo od onoga koga voli a boji se zla od onog koga ne voli,

81 Hadis bilježi El-'Adžluni u djelu *Kešfu-l-hafa'* (I/188), no nije vjerodostojan.
82 Objavljeno u knjigama prije Kur'ana.

pa je Allah prekinuo očekivanje koristi od ljudi, rekavši: *Ako ti Allah dã kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti želi dobro, pa – niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova svojih; On prašta i milostiv je.* (Junus, 107) Ovo se ne kosi s riječima Uzvišenog Allaha, koji prenosi riječi Musaa, alejhi-s-selam: *„Pa se plašim da me ne ubiju.“* (Eš-Šu'ara, 14) i Allahove riječi: *„Gospodaru naš", rekoše oni, "bojimo se da nas odmah na muke ne stavi, ili da svaku mjeru zla ne prekorači.“* (Taha, 45) Također i riječi Uzvišenog: *„...budite oprezni...“* (En-Nisa', 71), te sa sličnim izjavama u mnogim drugim ajetima.

Naprotiv, sigurnost je po Allahovoj odredbi, i kušnja i nedaća su po Allahovoj odredbi, a čovjek bježi od uzroka koji donose probleme ka uzrocima koji donose sigurnost. Uzvišeni u Svojoj plemenitoj Knjizi kaže: *...i sami sebe u propast ne dovodite...* (El-Bekare, 195)

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„... Znaj da pobjeda dolazi sa strpljivošću...“* Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *„Ne priželjkujte*

susret s neprijateljem, i molite Allaha za sigurnost, a ako se sretnete s njima, budite strpljivi i ne bježite, zaista je Allah sa strpljivima.“[83]

Strpljenje na uznemiravanju rezultira pobjedom i olakšanjem. Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...a veselje s tugom...“* znače: Kada pritisne iskušenje, Allah ga zamijeni olakšicom.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...te da u svakoj poteškoći ima olakšanje...“*. Spominje se u drugom hadisu: *„Jedna teškoća nikada neće nadvladati dvije olakšice.“* Zato je Uzvišeni, u suri El-Inširah spomenuo teškoću dva puta i olakšanje dva puta. U Arapa riječ koja se ponovi s određenim članom označava zapravo jednu riječ, a njeno ponavljanje označava samo potvrđivanje prve riječi, dok, kada se ponovi riječ bez određenog člana, to ponavljanje predstavlja brojnost. Ovdje je poteškoća spomenuta dva puta s određenim članom, a olakšanje je spomenuto dva puta bez određenog člana. Zbog toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže da jedna poteškoća neće savladati dvije olakšice!

83 Buhari, 3026; Muslim, 1741.

DVADESETI HADIS

عن أَبِي مَسْعودٍ عُقبَة بنِ عَمْرٍو الأَنْصَارِيِّ البَدْرِيِّ رَضِيَ اللّهُ عَنْهُ قالَ: قالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلامِ النُّبُوَّةِ الأُولى: إِذا لَمْ تَسْتَحِ فاصْنَعْ ما شِئْتَ". رواه البخاري

Od Ebu Mes'uda Ukbe ibn Amra el-Ensarija el-Bedrija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Ono što se zadržalo kod ljudi od govora prijašnjih poslanika je: 'Ako se ne stidiš, čini šta hoćeš!'“*[84]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Ako se ne stidiš, čini šta hoćeš!“*, znače: ako hoćeš nešto da učiniš, a to je nešto zbog čega se ne trebaš stiditi ni Allaha ni ljudi, učini to. Ako je nešto što je suprotno tome, nemoj to činiti. U vezi s ovim hadisom je i cijelo značenje isla-

84 Buhari, 3483.

ma, a Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"...čini šta hoćeš!"*, odnose se na dozvoljenost, zato što se može činiti djelo koje šeriatski nije zabranjeno.

Drugi, međutim, tumače ovaj hadis na sljedeći način: Ako se ne stidiš Allaha i nisi svjestan da te On vidi u svakoj situaciji, onda čini šta hoćeš. Dakle, prema tom tumačenju, spomenute riječi odnose se na prijetnju i upozorenje, a ne na dopuštenost ili dozvoljenost nečega. U tom smislu su i riječi Uzvišenog Allaha: *„...radite šta hoćete, On, zaista, vidi šta vi radite."* (Fussilet, 40) i: *I zavodi glasom svojim koga možeš...* (El-Isra, 64)

DVADESET I PRVI HADIS

عَنِ أَبِي عَمْرٍو، وَقِيْلَ، أَبِي عمْرَةَ سُفْيَانَ بنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَارَسُولَ اللهِ قُلْ لِي فِي الإِسْلامِ قَوْلاً لاَ أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَداً غَيْرَكَ؟ قَالَ: "قُلْ آمَنْتُ باللهِ ثُمَّ استَقِمْ" رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Amra, a po nekima Ebu Amre Sufjana ibn Abdullaha, prenosi se sljedeće: ”Rekao sam: ’O Allahov Poslaniče, reci mi riječi u islamu nakon kojih neću pitati nikog drugog poslije tebe?’ Odgovorio mi je: ”*Reci: Vjerujem u Allaha, a zatim ustraj!*“[85]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: ”*Reci: Vjerujem u Allaha, a zatim ustraj!*“ znače: ustraj kada je riječ o Njegovim naredbama i zabranama. Uzvišeni Allah je rekao: *Ti idi pravim putem, kao što ti je naređeno, i neka tako postupe i vjernici koji su uz tebe...* (Hud, 112)

85 Muslim, 38.

Još je rekao: *Onima koji govore: "Gospodar naš je Allah", pa ostanu pri tome, dolaze meleki: „Ne bojte se i ne žalostite se, i radujte se Džennetu koji vam je obećan."* (Fussilet, 30) Riječ je o govoru meleka kojeg upućuju vjernicima na smrtnom času. U jednom od poznatih tefsira Kur'ana stoji: "Kada budu obradovani Džennetom, vjernici reknu: 'A naša djeca, šta će jesti i kakvo će im stanje biti poslije nas?' Na to im se odgovori: *"Mi smo zaštitnici vaši u životu na ovom svijetu, a i na onom..."* (Fussilet, 31), tj. preuzet ćemo brigu o njima poslije vas, pa će biti obradovani na taj način."

DVADESET I DRUGI HADIS

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ جَابِرِ بنِ عَبْدِ اللهِ الأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلاً سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: "أَرَأَيتَ إِذا صَلَّيْتُ المَكْتُوبَاتِ، وَصُمْتُ رَمَضانَ، وَأَحلَلتُ الحَلاَلَ، وَحَرَّمْتُ الحَرَامَ، وَلَمْ أَزِدْ عَلى ذَلِكَ شَيئاً أَأَدخُلُ الجَنَّةَ؟ قَالَ: نَعَمْ" رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Abdullaha Džabira ibn Abdullaha el-Ensarija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: ,,Šta misliš, ako bih klanjao propisane namaze, postio ramazan, radio ono što je dozvoljeno, a klonio se onoga što je zabranjeno..., a zatim ništa na to ne bih dodao, da li bih ušao u Džennet?" Poslanik, s.a.v.s., mu je rekao: ,,Bi!"[86]

Značenje i vrijednosti hadisa

Riječi spomenutog čovjeka: *„Šta misliš...“*, znače: obavijesti me o tome. Allahov Posla-

86 Muslim, 17.

nik, s.a.v.s., mu je odgovorio da će, ako bude izvršavao ono što je u islamu naređeno, a klonio se onoga što je zabranjeno, ući u Džennet.

DVADESET I TREĆI HADIS

عَنْ أَبِي مَالِكٍ الحَارِثِ بنِ عَاصِمٍ الأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الطُّهُورُ شَطْرُ الإِيْمَانِ، والْحَمْدُ للّٰهِ تَمْلأُ المِيزَانَ، وسُبْحَانَ اللّٰهِ والْحَمْدُ للّٰهِ تَمْلآنِ - أَو تَمْلأُ - مَا بَيْنَ السَّمَاءِ والأَرْضِ، وَالصَّلاةُ نُورٌ، والصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَو عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهَا أَو مُوبِقهَا) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Malika, Harisa ibn Asima el-Eš'arija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: " Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *"Čistoća je pola vjere; riječi elhamdulillah ispunjavaju mizan (vagu dobrih djela) a riječi subhanallah i elhamdulillah ispunjavaju prostor između nebesa i Zemlje. Namaz je nur (sjaj), sadaka je dokaz, strpljenje je svjetlost a Kur'an je dokaz za tebe ili protiv tebe. Svi ljudi nekud porane, te se pogađaju za svoju dušu, pa je oslobode ili upropaste."*[87]

87 Muslim, 15.

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Čistoća je pola vjere...“*, imam Gazali tumači ovako: „Čistoća srca od mržnje, zavidnosti, prezira i ostalih bolesti srca. Zaista se iman upotpunjuje time, pa onaj ko povjeruje u dva šehadeta, ima polovinu..., a ko očisti srce od ostalih bolesti, upotpuni svoj iman, dok onaj ko ne očisti svoje srce, okrnjio je svoj iman.“ Neki učenjaci su rekli: „Ko očisti svoje srce, uzme abdest, okupa se i klanja, ušao je u namaz s dvije čistoće, a ko uđe u namaz samo s čistim tijelom, ušao je s jednom čistoćom. Uzvišeni Allah ne gleda osim u čistoću srca, kao što se navodi u Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *„Zaista Allah ne gleda u vaš izgled, niti u vaša tijela, već gleda u vaša srca.“*[88]

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„... riječi elhamdulillah ispunjavaju mizan (vagu dobrih djela), a riječi subhanallah i elhamdulillah ispunjavaju prostor između nebesa i Zemlje”* mogu izgledati kontradiktornim drugom hadisu, gdje se spominje da je Musa, alejhi-s-selam, rekao: “Gospodaru, uputi me na

88 Muslim, 2564.

djelo koje će me uvesti u Džennet." Uzvišeni Allah mu je na to rekao: "O Musa, reci: *la ilahe illallah*, jer kada bi se sedam nebesa i sedam zemalja stavilo na jedan tas, a *la ilahe illallah* na drugi, prevagnulo bi *la ilahe illallah!*"[89]

Poznato je da su nebesa i zemlje prostraniji od onoga što je između njih, pa ako *elhamdulillah* ispunjava mizan i više od toga, nesporno je da *subhanallah* i *elhamdulillah* ispunjavaju ono što je između nebesa i Zemlje, zato što je mizan prostraniji od nebesa i Zemlje; a *elhamdulillah* ga ispunjava. Ovim se želi reći da, kada bi ove riječi mogle da se predstave oblikom ili tijelom, ispunile bi mizan..., ili bi pak nagrada za *elhamdulillah* ispunila mizan.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„...namaz je nur...,"* tj. nagrada za njega je nur, kao što se spominje u hadisu: *„Obraduj potpunim nurom na Sudnjem danu one koji idu u džamije u mrkloj noći."*[90]

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„... sadaka je do-*

89 Hadis bilježi Ahmed,170/2; prijenosni niz hadisa je dobar.
90 Ebu Davud, 561; Tirmizi, 223.

kaz...“ tj. dokaz ispravnog imana onoga koji je udjeljuje. Upotrijebljen je pojam *sadaka*, zato što je to dokaz *sidka*, iskrenosti imana. Možda će licemjer obavljati namaz, ali će mu biti jako teško da udijeli sadaku!?

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...strpljenje je svjetlost...“*, tj. poželjno strpljenje, a to je strpljenje u činjenju dobrih djela i strpljenje u iskušenjima i dunjalučkim nedaćama, što znači da će neprestano biti nagrađivan onaj ko je strpljiv.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„...svi ljudi nekud porane, te se pogađaju za svoju dušu...“* Značenje ovih riječi je da se svaki čovjek trudi za sebe. Ima onih koji se pogađaju sa Allahom za svoju dušu pokornošću Njemu, pa je time oslobađaju od kazne, a ima i onih koji se za svoju dušu pogađaju sa šejtanom, pa slijede svoju strast, te je na taj način upropaste.

Božiji Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *„Ko rekne, kada osvane ili omrkne: Allahu moj, ja sam osvanuo i uzimam Tebe za svjedoka, i uzimam za svjedoke nosioce Tvoga arša i Tvoje meleke i Tvoje poslanike i sva Tvoja stvorenja, da si, zaista, Ti Allah, da nema dru-*

gog boga osim Tebe; da si Ti jedini, da nemaš sudruga u Božanstvenosti, i da je Muhammed Tvoj rob i Tvoj poslanik...,' Allah će osloboditi četvrtinu njegovog tijela od džehennemske vatre, a ako ih izgovori dva puta, Allah će osloboditi polovinu njegovog tijela od džehennemske vatre, a ako ih izgovori tri puta, Allah će osloboditi tri četvrtine njegovog tijela od džehennemske vatre, a ako ih izgovori četiri puta, Allah će osloboditi cijelo njegovo tijelo od džehennemske vatre."[91]

Ako bi neko rekao: Kada vladar oslobodi dio svoga roba, to obuhvati i njegove ostale dijelove, međutim ovdje Allah Uzvišeni oslobađa jednu četvrtinu tijela no to ne obuhvata i preostale dijelove?!, odgovor bi bio taj da je oslobađanje u prvom slučaju prisilno, a Uzvišeni Allah ne može biti prisiljen, za razliku od svih drugih, niti se u Njegovoj vlasti može zbiti nešto što On ne želi.

Uzvišeni Allah kaže: *Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati – oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je*

91 Ebu Davud, 5078; Tirmizi, 3501; šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje slabim (daif).

to zbilja obećao u Tevratu i Indžilu i Kur'anu, a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh. (Et-Tevba, 111)

Neki učenjaci su rekli: „Nije se desila plemenitija trgovina od ove, zato što je kupac Allah, a prodavac vjernik; trgovačka roba je život, a cijena je Džennet."

U ajetu je dokaz da se prodavac uslovljava da preda robu prije nego primi iznos za nju, a da kupac nije uslovljen da isplati robu prije nego je primi.

Zbog toga je Allah propisao džihad vjernicima kako bi ginuli na Allahovom putu i obavezao ih predavanjem svojih prodatih života da bi preuzeli nadoknadu za to – to jest Džennet.

Ako bi neko rekao: „Kako će Vladar kupiti od svojih robova njihove živote, a njihovi životi su u Njegovoj vlasti?", odgovor bi bio ovaj: Prvo ih je ugovorom oslobodio, a zatim kupio od njih. Allah im je u obavezu stavio: pet dnevnih namaza i post i ostalo... ako to budu izvršavali, onda su slobodni."

DVADESET I ČETVRTI HADIS

عَنْ أَبي ذَرٍّ الغِفَاري رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَن النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عزَّ وجل أَنَّهُ قَالَ: (يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلاَّ مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُوْنِي أَهْدِكُمْ، يَاعِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلاَّ مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلاَّ مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّي فَتَضُرُّوْنِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَاعِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئَاً. يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئَاً، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوَّلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجِنَّكُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلاَّ كَمَا يَنْقُصُ المِخْيَطُ إِذَا أُدْخِلَ البَحْرَ، يَا

عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أُحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أُوَفِّيكُمْ إِيَّاهَا فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلاَ يَلُوْمَنَّ إِلاَّ نَفْسَهُ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Zerra el-Gifarija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., prenoseći to od svog Gospodara rekao:

"O Moji robovi, Ja Sam Sebi nasilje zabranio, a zabranio Sam ga i među vama, pa nemojte ga međusobno činiti. O Moji robovi, svi ste vi zalutali, osim onoga koga Ja naputim, pa tražite od Mene da vas naputim, Ja ću vas naputiti. O Moji robovi, svi ste vi gladni, osim onoga koga Ja nahranim, pa od Mene tražite da vas nahranim, Ja ću vas nahraniti. O Moji robovi, svi ste vi neodjeveni, osim onoga koga Ja odjenem, pa od Mene tražite da vas odjenem, Ja ću vas odjenuti. O Moji robovi, vi danju i noću griješite, a Ja Sam onaj koji sve grijehe prašta, pa od Mene tražite da vam oprostim, Ja ću vam oprostiti. O Moji robovi, vi nikada ne možete doći do onoga čime biste Meni štetu nanijeli, pa da Mi je nanesete, niti ikada možete doći do onoga što će Meni korist donijeti, pa da Mi je donesete. O Moji

robovi, kada biste vi i prvi i zadnji i ljudi i džini, imali srce najpobožnijeg čovjeka, to ništa ne bi imanje Moje povećalo. O robovi Moji, kada biste vi i prvi i posljednji i ljudi i džini, imali srce najgoreg grješnika, to ništa ne bi imanje Moje umanjilo. O Moji robovi, kad biste vi, i prvi i posljednji i ljudi i džini, stali na jedno mjesto, pa Meni svoje molbe i želje uputili, te Ja udovoljio svačijoj molbi i želji, to ne bi umanjilo ono što Ja imam ni onoliko koliko oduzme od mora igla kad se u njeg zamoči. O Moji robovi, sve zavisi od toga šta ste uradili, u Mene je sačuvano i prebrojano sve i Ja ću po zaslugama nagraditi. Prema tome, ko nađe dobro i nagradu nek Allahu zahvali, a ko nađe kaznu i zlo, neka ne kori nikoga osim samoga sebe."[92]

Značenje i vrijednosti hadisa

Riječi Uzvišenog Allaha u ovom hadisu: „*Ja Sam Sebi nasilje zabranio*" znače: Ja sam čist od toga, a nepravda je u pogledu Allaha nezamisliva, jer ona znači prelaženje granica i nedozvoljeno postupanje u imetku i pravu drugog, a to je u pogledu Allaha

92 Muslim, 2577.

nezamislivo.

Riječi Uzvišenog: *„...pa nemojte ga međusobno činiti“* znače: pa nemojte činiti nepravdu jedni drugima.

U Riječima Uzvišenog: *„...vi danju i noću griješite...“* pojam *griješite* odnosi se na namjerno i nenamjerno griješenje. Uzvišeni u Kur'anu kaže:*...jer je ubijati njih doista veliki grijeh.* (El-Isra', 31)

Što se tiče Njegovih riječi: *“... kada biste vi i prvi i zadnji i ljudi i džini...“* u njima je jasan racionalni dokaz da je Allah, dž.š., Svojim Bićem neovisan od bilo čega, te da se On, Uzvišeni, ne ojačava niti uzvisuje s bilo kim od svojih stvorenja. On Uzvišeni je pojasnio da samo Njemu pripada vlast na nebesima i na Zemlji i vlast nad onim što je između nebesa i Zemlje, a zatim je pojasnio da je on neovisan od svega toga, kako zapravo i kaže u Svojoj plemenitoj Knjizi**:** ...*Allah stvara što on hoće...* (Alu Imran, 47)

U Njegovoj je moći da uništi sve što postoji, a zatim to iznova stvori. Onaj koji je u mogućnosti da sve stvori, On je neovisan od svega što postoji. Zatim je Svemogući Allah

pojasnio da je neovisan od bilo kakvog ortaka ili pomagača, pa je rekao: *...i koji u vlasti nema ortaka...* (El-Isra', 111)

Zatim je Sveznajući pojasnio da je neovisan od pomagača i zaštitnika:*...i kome ne treba zaštitnik zbog nemoći...* (El-Isra', 111) Svojstvo moći u Uzvišenog Gospodara je vječno, a svojstva nemoći u Njega Uzvišenog nema; Onaj ko je takav nije u potrebi za pokornosti pokornoga.

Kada bi svi ljudi bili pokorni poput najbogobojaznijeg od njih, te pohitali da izvrše sve naredbe, a ostavili sve zabrane i ni u čemu Mu se ne bi suprotstavljali, ne bi Ga to ojačalo, niti Mu uvećalo vlast. Štaviše, njihova pokornost je i došla Njegovom pomoći i potporom. Ona je, zapravo, blagodat koju im je On darovao. Kada bi, opet, bili nepokorni kao najnepokorniji pokvarenjak, a to je Iblis, l.a., i suprotstavljali se Njegovim naredbama i zabranama, Njemu to ne bi ništa naškodilo, niti bi išta umanjilo od Njegove savršene vlasti. Ako hoće, uništit će ih i stvoriti druga stvorenja, pa slava Onome Kome pokornost ne pridonosi nikakvu korist, niti Mu nepokornost nanosi štetu!

A što se tiče riječi: *„...te Ja udovoljio svačijoj molbi i želji, to ne bi umanjilo ono što Ja imam ni onoliko koliko oduzme od mora igla kad se u njeg zamoči...“* - poznato je da igla ne može uzeti ništa iz mora, niti od njega umanjiti, niti se šta može na njoj primijetiti.

Njegove Riječi: *„...ko nađe dobro i nagradu nek Allahu zahvali...“* znače: neka Mu zahvali što mu je omogućio da Mu se pokori, dok Riječi: *„...a ko nađe kaznu i zlo, neka ne kori nikoga osim samoga sebe“* znače: zato što je svojoj duši davao ono za čim je čeznula i slijedio svoje strasti.

DVADESET I PETI HADIS

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيضاً: أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ، يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ، قَالَ: " أَوَلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مَا تَصَّدَّقُونَ؟ إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةً، وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةً، وَأَمْرٍ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٍ عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ، وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللّٰهِ، أَيَأْتِي أَحَدُنَا شَهْوَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟ قَالَ: «أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ فِيهَا وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Zerra, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da su neki siromašni drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rekli Poslaniku: "Allahov Poslaniče, bogati ljudi nas pretekoše i pokupiše sve nagrade; klanjaju kao i mi, poste kao i mi, a od viška svog imetka dijele sadaku i milostinju?!" Na

to im je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Pa zar Allah nije i vama dao da možete udijeliti! Ta, svako* subhanallah *je sadaka, svako* Allahu ekber *je sadaka, svako* elhamdulillah *je sadaka, svako* la ilahe illallah *je sadaka. Zatražiti od nekog da učini neko dobro, i to je sadaka. Spriječiti nekog da učini nešto loše je, također, sadaka, pa i kada imaš odnos sa ženom, i to je sadaka!"* Na to drugovi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rekoše: "Pa zar da ugodimo svojoj strasti, i za to još dobijemo i nagradu?!" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: *"Šta mislite, kada bi svojoj strasti ugodio na nedozvoljen način, da li bi zaslužio kaznu? Tako i kad joj udovolji na dozvoljen način - zaslužuje nagradu!"*[93]

Značenje i vrijednosti hadisa

Što se tiče Ebu Zerrovih riječi: *„...rekli su: "Pa zar da ugodimo svojoj strasti, i za to još dobijemo i nagradu?!" Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Šta mislite, kada bi svojoj strasti ugodio na nedozvoljen način, da li bi zaslužio kaznu?"*, znaj da su vjerovjesnici i pobožni ljudi voljeli da udovoljavaju strastima

93 Muslim, 1006.

na dozvoljen način. Neki od njih su rekli: „To je stoga što se u tome nalazi mnogo vjerskih i dunjalučkih koristi, kao što je obaranje pogleda, slabljenje strasti za zinalukom, sticanje poroda s kojim se održava dunjaluk i uvećava ummet do Sudnjeg dana.“ Također su rekli: „Udovoljavanje ostalim strastima počiniocu ogrubljuje srce, dok ga ova razmekšava!“

DVADESET I ŠESTI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "كُلُّ سُلامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلَّ يَومٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ: تَعْدِلُ بَيْنَ اثْنَيْنِ صَدَقَةٌ، وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُ لَهُ عَلَيْهَا أَو تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خُطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الأَذى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ" رواه البخاري ومسلم.

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Na svaki ljudski zglob (zglavak), svaki dan u kojem sunce izađe, ima (daje se) milostinja: ako dvojicu pomiriš, to ti je sadaka; ako nekom pomogneš da na konja uzjaše, ili mu pomogneš da prtljag na konja natovari, i to je sadaka; lijepa riječ je sadaka; svaki korak koji načiniš radi namaza je sadaka; da s puta ukloniš ono što prolaznike uznemirava i smeta im, i to je*

sadaka!"[94]

Značenje i vrijednosti hadisa

U pogledu njegovih, s.a.v.s., riječi: *"Na svaki ljudski zglob (zglavak), svaki dan u kojem sunce izađe, ima (daje se) milostinja"* kažemo sljedeće: Zglob je dio ljudskog tijela. Navodi se da ih ima 360 i da je za svaki od njih čovjek dužan podijeliti sadaku svaki dan. Svako dobro djelo, kao što je izgovaranje riječi *subhanallah*, *la ilahe illallah* ili *Allahu ekber*, ili svaki čovjekov korak, kada ide na namaz, je sadaka. Ko to izvrši u prvom dijelu dana, dao je zekat na svoje tijelo i bit će sačuvan u preostalom dijelu dana. U drugom hadisu se spominje: *„Dva rekata duha namaza dovoljni su za sve ovo..."* U drugom hadisu se kaže: *„Uzvišeni Allah kaže: „O, sine Ademov, klanjaj radi Mene četiri rekata na početku dana, zaštitit ću te na početku i na kraju dana."*[95]

94 Buhari, 2989; Muslim, 1009.
95 Ahmed, V/286 i Tirmizi, 475; šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim (sahih).

DVADESET I SEDMI HADIS

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ عن النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ. و عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبَدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ " قُلْتُ: نَعَمْ " اسْتَفْتِ نَفْسَكَ، الْبِرُّ مَا اطْمَأَنَّتْ إِلَيْهِ النَّفْسُ , وَاطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ , وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ , وَإِنْ أَفْتَاكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ " حَدِيث حَسَنٌ، رويناه في مسندي الإمام أحمد بن حنبل، والدارمي بإسناد حسن.

Nevas ibn Sem'an prenosi sljedeće Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi: *"Najbolje dobročinstvo je lijepo ponašanje, a grijeh je ono što ti uznemirava dušu i što ne bi volio da svijet sazna."* Bilježi Muslim.

A od Vabise ibn Ma'beda se prenosi kako je

došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu rekao: *"Došao si da pitaš o dobročinstvu i grijehu?"* „Jesam!“ odgovorio je on. Na to mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Upitaj svoje srce i svoju dušu! Dobro djelo je ono u čemu duša nalazi mir i spokoj i u čemu se srce smiruje. Grijeh je ono što ti buni i uznemirava dušu i što unosi nemir u prsa, makar ti ljudi i drugačije rekli i govorili."*[96]

Značenje i vrijednosti hadisa

Što se tiče Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *"Najbolje dobročinstvo je lijepo ponašanje“,* pa, ranije je bilo riječi o lijepom ahlaku. Ibn Omer, neka je Allah sa njim zadovoljan, rekao je: „Dobročinstvo je lahko: vedro lice i blag jezik.“ Uzvišeni Allah je u jednom ajetu pobrojao različite vidove dobra: *Čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet i u meleke i u knjige i u vjerovjesnike i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima i siročadi i siromasima i putnicima namjernicima i prosjacima i za otkup iz ropstva i koji*

96 Prvi hadis bilježi Muslim, 2553, a drugi Ahmed, IV/228 i Darimi, II/246.

molitvu obavljaju i zekat daju i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini i u bolesti i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone. (El-Bekare, 177)

Riječi Poslanikove, s.a.v.s.: *„Grijeh je ono što ti buni i uznemirava dušu...“*, pak znače: ono što te uznemirava i s čime se duša ne miri. U ovom hadisu dokaz je da čovjek treba pitati svoje srce kada želi nešto da učini, pa ako se s tim pomire njegovo srce i duša, učinit će to, u suprotnom, klonit će se toga. U jednom ranije spomenutom hadisu bilo je riječi o onome što je dvojbeno: *„Halal je jasan i haram je jasan.“*

Prenosi se da je Adem, alejhi-s-selam, svojim sinovima, između ostalog, oporučio:

„Kada želite da nešto učinite, pa vam se srce uznemiri, nemojte to činiti, jer kada sam se primakao drvetu, moje srce se uznemirilo prije nego što sam i okusio njegov plod.

Kada želite da učinite nešto, pogledajte u moguće posljedice, jer da sam sagledao po-

sljedice kušanja zabranjenog ploda, ne bih ga ni probao.

Kada želite da učinite nešto, posavjetujte se s najboljima, jer da sam ja tražio savjet od meleka, savjetovali bi mi da ne probam plod drveta."

Riječi Poslanikove, s.a.v.s.: *„...i što ne bi volio da svijet sazna."* Zato što ljudi kritikuju onoga ko čini nešto što je sumnjivo, ili uzme nešto što je sumnjivo, ili se oženi ženom za koju neki tvrde da mu je sestra po mlijeku... U vezi s tim slučajem Poslanik, s.a.v.s., rekao je jednom čovjeku: *„Kako si to mogao uraditi, kad neki tvrde...?"*[97]

Isto je i u slučaju harama. Onaj ko posegne za haramom, ne želi da to ljudi vide i saznaju. Naprimjer: ukoliko pojede ono što mu je zabranjeno od tuđeg imetka, bit će mu dozvoljeno ako dobije saglasnost vlasnika tog imetka, a ako sumnja u njegovu saglasnost, haram mu je korištenje i slobodno raspolaganje bez dozvole vlasnika u vezi s nečim što mu je dato na čuvanje. Ukoliko bi neko drugi to vidio, osporio bi to i osudio i zbog toga on ne želi da ljudi vide da on to čini.

97 Buhari, 5104.

Što se tiče Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *„... Grijeh je ono što ti buni i uznemirava dušu i što unosi nemir u prsa, makar ti ljudi i drugačije rekli i govorili",* primjer za to je poklon koji dobiješ od osobe čiji je imetak većim dijelom pomiješan s haramom i počneš se kolebati u vezi s njegovom dozvoljenosti, pa čak i da muftija dadne fetvu da ti je halal to uzeti, ni ta fetva neće otkloniti sumnju. Slično tome je i kada te obavijesti neka žena da je dojila i tebe i tvoju vjerenicu, pa ako muftija i izda fetvu da je dozvoljeno da se oženiš tom djevojkom, zato što se nije ispunio broj dojenja kojim bi taj brak bio zabranjen, takva fetva ne prestaje biti upitna, već je neophodno da čovjek bude bogobojazan i da se čuva onog što je sumnjivo, makar dobijao opravdanja od ljudi.

DVADESET I OSMI HADIS

عَن أَبي نَجِيح العربَاضِ بنِ سَارِيَةَ رضي الله عنه قَالَ: وَعَظَنا رَسُولُ اللّٰهِ مَوعِظَةً وَجِلَت مِنهَا القُلُوبُ وَذَرَفَت مِنهَا العُيون. فَقُلْنَا: يَارَسُولَ اللّٰهِ كَأَنَّهَا مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ فَأَوصِنَا، قَالَ: (أُوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللّٰهِ عز وجل وَالسَّمعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلافاً كَثِيراً؛ فَعَلَيكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ المَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الأُمُورِ فإِنَّ كلّ مُحدثةٍ بدعة، وكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ) رَوَاهُ أَبُو دَاوُدِ والتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Ebu Nedžih, Irbad ibn Sarije, neka je Allah sa njim zadovoljan, jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., drugova pripovijeda: *"Jedan dan nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uputio takve savjete da su se srca prisutnih prestrašila, a oči zaplakale i zasuzile. Na to mi rekosmo: 'Allahov Poslaniče! Kao da je ovo oprosni vaz, pa oporuči nam nešto!' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: "Oporučujem vam*

da se Uzvišenog Allaha bojite i da slušate i pokoravate se (vladaru), pa kad bi on bio i rob. Ko poživi vidjet će mnogo razdora i razilaženja. Tada se držite mog sunneta i sunneta mojih pravednih halifa. Budite ustrajni u tome! Čuvajte se novotarija, jer svaka novotarija je stranputica, a svaka stranputica je zabluda.“[98]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Tada se držite mog sunneta...“* znače: kada dođe do razdora, držite se mog sunneta čvrsto, kao kada nešto zagrizete kutnjacima, a čovjek kada zagrize kutnjacima, svi zubi učestvuju u tom zagrizu, tako da je to ilustracija čvrstog pridržavanja prakse Allahovog Poslanika. Onaj ko se čvrsto drži sunneta, odbacuje mišljenja onih koji postupaju po svom nahođenju i slijede svoje strasti.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi:*“... i sunneta mojih pravednih halifa...“* ovdje podrazumijevaju četvericu prvih i pravednih halifa: Ebu

98 Hadis je vjerodostojan (sahih); bilježe ga: Ebu Davud, 4607, Tirmizi, 2676, koji kaže da je hasen sahih, te Ibn Madže, 42, 43 i 44.

Bekra, Omera, Osmana i Aliju, neka je Allah sa njima zadovoljan.

DVADESET I DEVETI HADIS

عَن مُعَاذ بن جَبَلٍ رضي الله عنه قَالَ: قُلتُ يَا رَسُولَ الله أَخبِرنِي بِعَمَلٍ يُدخِلُنِي الجَنَّةَ وَيُبَاعدني من النار قَالَ: (لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ: تَعْبُدُ اللهَ لاتُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيْمُ الصَّلاة، وَتُؤْتِي الزَّكَاة، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ البَيْتَ. ثُمَّ قَالَ: أَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى أَبْوَابِ الخَيْرِ: الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ المَاءُ النَّارَ، وَصَلاةُ الرَّجُلِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ ثُمَّ تَلا: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتَّى بَلَغَ: (يَعْلَمُونَ) (السجدة: ١٦-١٧) ثُمَّ قَالَ: أَلا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الأَمْرِ وَعَمُودِهِ وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَارَسُولَ اللهِ، قَالَ: رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلامُ وَعَمُودُهُ الصَّلاةُ وَذِروَةُ سَنَامِهِ الجِهَادُ ثُمَّ قَالَ: أَلا أُخبِرُكَ بِملاكِ ذَلِكَ كُلِّهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَارَسُولَ اللهِ. فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ وَقَالَ: كُفَّ عَلَيْكَ هَذَا. قُلْتُ يَانَبِيَّ اللهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخَذُونَ بِمَا نَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ: ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ يَامُعَاذُ. وَهَلْ يَكُبُّ النَّاسَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ أَو قَالَ: عَلَى مَنَاخِرِهِمْ إِلاَّ حَصَائِدُ أَلسِنَتِهِمْ) رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Muaz ibn Džebel, neka je Allah sa njim zadovoljan, pripovijeda da je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., rekao: "Allahov Poslaniče, kaži mi ono što će me uvesti u Džennet, a spasiti me i udaljiti od Vatre." *"Pitaš za nešto veliko, a to je lahko onome kome Allah olakša: Ne pripisuj Allahu sudruga u Božanstvenosti, klanjaj namaz, dāji zekat, posti ramazan i obavljaj hadž"*– odgovorio mu je Poslanik, a onda nastavio: *"Hoćeš li da te uputim na puteve i vrata dobrih dijela? Post je čovjeku štit, sadaka poništava grijehe kao što voda gasi vatru i, potom, obavljaj namaz duboko u noći."* Zatim je proučio ajete: *Oni (pravi muslimani) noću bdiju i ustaju iz svojih postelja, mole svoga Gospodara strahujući i nadajući se; i od onog imetka, što Smo im ga Mi dali, dijele. Niko ne zna za one skrivene radosti koje su za njih pripremljene na budućem svijetu kao nagrada za njihova djela.* (Sedžde, 16 i 17) Zatim Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: *"Želiš li da ti kažem za glavu, stub i vrhunac svega?"* "Želim!" – odgovorih. Na to on reče: *"Glava svega je islam, stub njegov je namaz, a vrhunac džihad (borba na Allahovom putu)."* Zatim će Allahov Posla-

nik, s.a.v.s., reći: *"Hoćeš li da ti kažem srž svega toga?"* "Hoću!" – odgovorih. Na to mi on, pokazavši na jezik, reče: *"Čuvaj ovo!"* "Pa zar ćemo biti odgovorni za ono što govorimo?" – upita, a on mi odgovori: *"Majka te izgubila, a zar će nešto drugo strovaljivati ljude na lica u Vatru, nego ono što izgovore svojim jezicima!"*[99]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Majka te izgubila...“* ne upućuju na neku kletvu, već je to bila ustaljena fraza u komuniciranju među Arapima.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *„...ono što izgovore svojim jezicima...“* znače: njihove zlobne riječi i govor kojim su udarali na čast ljudi, ili zavađali ljude, ogovarali, lagali, potvarali, izgovarali riječi kufra, omalovažavanja, ili pronevjerili obećano. Uzvišeni kaže: *Kako je Allahu mrsko kada govorite riječi koje djela ne prate!!* (Es-Saff, 30)

99 Hadis bilježe: Tirmizi, 2616, koji za nj kaže da je „dobar i vjerodostojan“ (hasen sahih), i Ibn Madže, 3973; šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje dobrim.

TRIDESETI HADIS

عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الخُشَنِيِّ جُرثُومِ بنِ نَاشِرٍ رضي الله عنه عَن رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : (إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلا تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُوداً فَلا تَعْتَدُوهَا وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلا تَنْتَهِكُوهَا، وَسَكَتَ عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نِسْيَانٍ فَلا تَبْحَثُوا عَنْهَا) حَدِيث حَسَنٌ رواه وَالدَّارَقطْنِيّ وغيره.

Ebu Sa'lebe el-Hušeni Džursum ibn en-Našir, jedan od Poslanikovih, s.a.v.s., drugova prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Allah je odredio neke dužnosti, pa ih ne ostavljajte, i postavio je granice, pa ih nemojte prelaziti, i odredio je zabrane, pa ih nemojte kršiti, a prešutio je nešto iz milosti prema vama, ne iz zaborava, pa nemojte o tome istraživati."*[100] Hadis je dobar (hasen), bilježi ga Ed-Darekutni i dr.

---

100 Hadis bilježi Ed-Darekutni, 4/183, međutim u njegovom prijenosnom nizu ima prekid između Mekhula i Ebu Sa'lebe.

Vrijednosti i značenje hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„odredio je zabrane, pa ih nemojte kršiti“* znače: nemojte ulaziti u to područje; riječi: *„prešutio je nešto iz milosti prema vama“* su, pak, ranije pojašnjene.[101]

101 U komentaru rahmetli hadži Mehmeda Handžića se kaže: „Iz ovog hadisa se razumije da treba da budemo dosljedni u pridržavanju propisa koje je Allah Uzvišeni postavio. Treba izvršavati ono što nam je dato kao dužnost i kloniti se onoga što je zabranjeno. Ne smijemo prelaziti granice koje je On postavio. U slučaju onog za šta se iz šerijatskih osnova o određenim pravilima ne može ustanoviti da nam je dato kao dužnost (farz) ili zabrana (haram), dozvoljeno nam je (mubah), pa ne smijemo nastojati da to sami sebi zabranimo ili u dužnost stavimo. Ovdje je pravilo: kada o nečemu tražimo šerijatski sud (rješenje), prvo to smatramo dozvoljenim (mubah), a onda, ako šerijatski delili (argumenti) zahtijevaju da se izrekne drugi sud (hukm) o tome, onda taj sud moramo izreći. Ovo pravilo se u usuli-fikhu (temeljima i osnovama šerijatskog prava) naziva *el-hukm bil beraetil-aslijje* (tj. pravilo da je u osnovi sve dozvoljeno i da se, ukoliko postoji dokaz za zabranu, onda se taj dokaz primjenjuje. Dakle, za zabranu nečega potreban je dokaz, što nije slučaj s onim što je dzvoljeno. Veli Ibnus-Sem'ani: "Ko radi

u skladu s ovim hadisom sigurno će postići nagradu, spasiti se i biti siguran od kazne. Onaj ko izvrši sve dužnosti, kloni se zabrana i ostane u okviru šerijatskih granica, a ne istražuje ono što ne može dosegnuti, taj je upotpunio sve vrline i izvršio sve zahtjeve šerijata i vjere, jer nema niti jedne šerijatske odredbe koja ne pripada jednoj od četiri grupe odredbi spomenutih u ovom hadisu." (Mehmed Handžić: *Komentar 40 hadisa*) – Op. prev.

TRIDESET I PRVI HADIS

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمِلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «ازْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ، وَازْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّكَ النَّاسُ» حَدِيث حَسَنٌ رواه ابن ماجة وغيره بأسانيد حسنة.

Ebu Abbas, Sehl ibn Sa'd es-Saidi, neka je Allah sa njim zadovoljan, kaže: "Došao je jedan čovjek Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: "Allahov Poslaniče, uputi me koje djelo da uradim kako bi me volio Allah i ljudi." Allahov Poslanik, s.a.v.s., mu reče: *"Nemoj biti pohlepan za ovim svijetom, Allah će te voljeti, a ne hrli za onim što je u rukama drugih, pa će te ljudi voljeti."*[102]

102 Ibn Madže, 412; hadis je dobar (hasen), bilježe ga i drugi autori s dobrim prijenosnim nizom; šejh Albani ga ocjenjuje vjerodostojnim.

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Nemoj biti pohlepan za ovim svijetom, Allah će te voljeti, a ne hrli za onim što je u rukama drugih, pa će te ljudi voljeti"* znače: Sustegni se, odnosno ostavi ono za čim nemaš potrebu na dunjaluku, pa makar bilo i halal, i zadrži se na onome što ti je dovoljno, a bogobojaznost je napuštanje sumnjivog. Rečeno je: „Najrazumniji ljudi su zahidi (askete), zato što oni vole ono što voli Allah, a preziru ono što prezire Allah – gomilanje ovosvjetskih dobara – i nastoje osigurati mir za svoje duše." Rekao je imam Šafija, Allah mu se smilovao: „Ako bih (imetak) oporukom ostavio najrazboritijim ljudima, pripao bi zahidima (asketama)!"

Imam Šafija, Allah sa njim bio zadovoljan, u stihu je govorio o opasnosti i pokuđenosti stremljenja za dunjalukom, pa je rekao:

„Ko proba ovaj dunjaluk, pa ja sam ga probao.

Došao nam je i sladak i gorak.

Pa ne vidjeh da je drugačiji do varljiv i pokvaren,

Baš kao i pričin (fatamorgana) što se u pustinji zanjiše.

No, ništa drugo on nije do odbojna lešina.

Na njemu su psi čija briga je otimanje dunjaluka.

Ako ga se kloniš, bit ćeš spašen od njegovih stanovnika,

A ako ga počneš gomilati, napast će te njegovi psi.

Pa odbaci od sebe ono što je višak i nepotrebno,

Zato što je to bogobojaznoj duši zabranjeno.“

Riječi imama Šafije: „Zato što je to bogobojaznoj duši zabranjeno“, ukazuju na zabranjenost radovanja dunjalukom. Spomenuo je to i imam Begavi, tumačeći Allahove riječi: *Oni se raduju životu na ovom svijetu...* (Er-Rad, 26) Treba kazati da se ovdje pod pokuđenim dunjalukom, misli na traženje iznad onoga što je dovoljno, a traženje onog što je dovoljno je obavezno (vadžib).

Rečeno je da ono što je neophodno nije dunjaluk, već je dunjaluk ono što je iznad do-

voljnog i neophodnog. Za to se kao dokaz uzimaju Allahove riječi: *Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovom svijetu; a najljepše mjesto povratka je u Allaha.* (Alu Imran, 14) Ove riječi Uzvišenog Allaha ukazuju na ono što je već spomenuto – traženje viška na dunjaluku.

Imam Šafija kaže: „Traženje viška u halalu je iskušenje koje je Allah dao sljedbenicima tevhida."

Pjesnik je rekao:

„Nema kuće u kojoj će čovjek nakon smrti stanovati

Osim one koju je prije smrti sagradio,

Pa ako ju je u hajru sagradio, divno li mu je ona boravište,

A ako ju je na zlu sazdao, njen graditelj je propao.

Duša za dunjalukom čezne, a dobro zna

Da je sustezanje od njega ostavljanje onoga što je na njemu.

Trudeći se, zasadi osnovu bogobojaznosti

I znaj da ćeš to poslije smrti naći.“

Potom, ako mu donosi radost to što će se hvalisati, ponositi i uzdizati nad drugima, sve to je pokuđeno i zabranjeno, a ko se obraduje zato što je to blagodat kojom ga je Allah obdario, onda je to pohvalno. Omer, Allah sa njim bio zadovoljan, rekao je: “Gospodaru naš, mi se ne radujemo osim onome što si nam Ti kao opskrbu dao!” Uzvišeni u Kur’anu hvali one koji racionalno raspolažu svojim imetkom: *...i oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine...* (El-Furkan, 67); a Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *„Neće propasti onaj ko klanja istiharu, niti će se kajati onaj ko se savjetuje s drugima, niti će osiromašiti onaj ko je umjeren u trošnji.“*[103]

103 Hadis bilježi Taberani u *El-Evsatu*, 6627, s pozivanjem na Enesa ibn Malika; međutim, šejh Albani ga u svojoj *Ed-Da'ifi* (611) ocjenjuje slabim (da'if).

TRIDESET I DRUGI HADIS

عنْ أَبي سَعيدٍ سَعدِ بنِ مَالِكِ بنِ سِنَانٍ الخُدريِّ رضي اللّٰه عنه أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لاَ ضَرَرَ وَلاَ ضِرَارَ) حَدِيث حَسَنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ، وَالدَّارَقُطْنِيّ وَغَيْرُهُمَا مُسْنَدَاً، وَرَوَاهُ مَالِكٌ في المُوَطَّأ مُرْسَلاً عَنْ عَمْرِو بنِ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْقَطَ أَبَا سَعِيدٍ، وَلَهُ طُرُقٌ يُقَوِّي بَعْضُهَا بَعْضاً.

Od Ebu Seida, Sa'da ibn Sinana el-Hudrija, Allah sa njim bio zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Ne smije se nanositi šteta, niti na nanesenu štetu štetom uzvraćati.“*[104]

Značenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Ne smije se na-*

104 Hadis bilježe: Ed-Darekutni, IV/288, i El-Hakim, II/571; šejh Albani u svom *El-Irvau* (896) hadis ocjenjuje vjerodostojnim. Bilježi ga i Malik u *El-Muvettau* (2/571), a njegovi prijenosni nizovi osnažuju jedni druge.

nositi šteta..." znače: niko nikome ne treba da čini štetu bespravno. „*Niti na nanesenu štetu štetom uzvraćati*", to jest ne uzvrati na nanijetu štetu štetom. Ako te neko izvrijeđa, nemoj ti njega vrijeđati; ako te neko udari, nemoj ti njega udariti, već traži svoje pravo kod vladara, bez rasprava i sukoba; ako se izvrijeđaju ili potvore međusobno, neće biti međusobnog poravnavanja već će svako od njih tražiti svoje pravo kod vladara. U Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu spominje se: „*Onima koji su se međusobno vrijeđali ostaje ono što su rekli, a onaj ko je prvi započeo nosi grijeh, a ako nasrne jedan na drugoga – taj je nasilnik!*"[105], to jest, iz dodatnog razloga.

105 Muslim, 2587.

TRIDESET I TREĆI HADIS

عنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدعوَاهُمْ لادَّعَى رِجَالٌ أَمْوَال قَومٍ وَدِمَاءهُمْ، وَلَكِنِ البَينَةُ عَلَى المُدَّعِي، وَاليَمينُ عَلَى مَن أَنكَر" حَدِيث حَسَنٌ رواه البيهقي وَغَيْرُهُ هكذا و بعضه في الصحيحين.

Abdullah ibn Abbas, Allah sa njim bio zadovoljan, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Kad bi se ljudima davalo samo na osnovu njihovih tvrdnji i zahtjeva, neki ljudi zahtijevali bi i tražili imetke i krv drugih. Zato, onaj ko tuži i potražuje treba da donese dokaz, a onaj ko niječe, treba da se zakune."*[106]

Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi: *„Onaj ko tuži i potražuje treba da donese dokaz, a onaj ko*

106 Hadis je dobar (hasen), bilježi ga Bejheki u ovoj formi, a dio hadisa bilježi se i u dva sahiha: Buhari, 2514, 4552 i Muslim, 1711.

niječe, treba da se zakune", znače sljedeće: Dužnost iznošenja dokaza za tužitelja dolazi otuda što on tvrdi nešto drukčije od onog kako izgleda spolja, a osnova je nevinost tuženoga. Onaj, pak, ko se optužuje za nešto treba da se zakune, jer on tvrdi nešto što korespondira sa osnovom, tj. što pretpostavlja njegovu nevinost.

Neka pitanja se, pak, izuzimaju iz ovog pravila pa se tvrdnja tvrdioca prihvata i bez dokaza u slučajevima u kojima je on jedini izvor informacije, kao npr. tvrdnja oca da je u nuždi a da ne želi prositi; ili tvrdnja slaboumnoga da želi stupiti u brak s džinijkom (ženskim demonom); ili tvrdnja dvospolca da je žensko, odnosno muško; ili tvrdnja dječaka da je polucirao i time dostigao spolnu zrelost; ili tvrdnja bližnjega da nema imetka kako bi dobio opskrbu; ili tvrdnja dužnika da nije u stanju izmiriti dug koji je obavezan izmiriti bez protunaknade, poput isplaćivanja mehra supruzi, garancije, vrijednosti pokvarene robe; ili tvrdnja žene da joj je istekao postrazvodni priček (iddet) s obzirom na vrijeme zadnjeg bračnog odnosa, ili pobačaja, i njena tvrdnja da je puštena

i da joj je dat razvod; ili tvrdnja zalagaoničara da se založena stvar pokvarila, odnosno da je nestala uslijed krađe i sl.

Također se izuzima i *kasama*, jer u tom slučaju vjerovanje ide u prilog tužitelju i pored mržnje i prizivanja prokletstva. Naime, muž može da svoju ženu optuži za blud i da na sebe prizove prokletstvo ako laže, te da time bude oslobođen Šeriatom predviđene kazne; ili da ustvrdi da se desio spolni odnos za vrijeme perioda prokletstva, jer bi se, ako bi žena to negirala, vjerovalo muževljevoj tvrdnji, izuzev ako bi ona bila nevina. Isto je i ako bi muž ustvrdio da je imao sa njom odnos u zadnja četiri mjeseca, iako je njihov brak razvrgnut na temelju ranije njegove tvrdnje da toga u tom periodu nije bilo; isto je i ako bi neko ko je napustio obavljanje namaza rekao: „Klanjam u kući“; ili ako bi neko ko nije dao zekat rekao: „Dao sam ga“, osim ako bi to imenovani siromasi porekli – u tom slučaju bi, naime, bio dužan iznijeti dokaz. Isto tako, ako bi ustvrdio da je u siromaštvu te zatražio zekat za sebe – to bi mu se dalo bez traženja da se zakune na svoju tvrdnju, za razliku od situacije kada

ustvrdi da ima brojnu čeljad, kada bi bio dužan donijeti dokaz. Ako bi neko mrsio u tridesetom danu od početka ramazana tvrdeći da je vidio mlad mjesec (hilal), ne bi mu se prihvatila ta tvrdnja ukoliko bi je izrekao nakon što bi jeo, jer bi se smatralo da se time želi braniti od sankcije dok bi, ako bi to izrekao prije jedenja, to bilo prihvaćeno i ne bi za sobom povlačilo nikakvu sankciju. U tom slučaju bi trebao mrsiti tajno, budući da svjedočenje njega jednoga ne bi moglo biti prihvaćeno.

Što se tiče Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., riječi: „a onaj ko niječe, treba da se zakune" treba kazati da se ova zakletva naziva „zakletvom strpljenja", odnosno zakletvom za nešto što ne stoji. Zakletvom strpljenja je nazvana s obzirom da vlasnika prava sputava u ostvarivanju njegovog prava. Odatle se za ubijenog a onemogućenog da bude ukopan kaže da je „mussabir" (strpljenik). Poslanik, s.a.v.s., kaže: „Ko se lažno zakune („zakletvom strpljenja") da bi ugrabio imetak brata muslimana srest će Allaha, a On će na njega biti srdit!"[107]

107 Hadis bilježe Buhari (4549, 4550) i Muslim (138), s

Ova zakletva može se odnositi samo na nešto iz prošlosti i u Kur'anu se navodi na mnogo mjesta, kao npr.: *I Allahom se zaklinju da nisu govorili...* (Et-Tevbe, 74), ili u eksplikaciji riječi nevjernika: *Neće im ništa drugo preostati nego da reknu: "Allaha nam, Gospodara nam našeg, mi nismo nikoga Njemu pridruživali u Božanstvenosti!"* (El-En'am, 23), ili u riječima Uzvišenog: *Oni koji su obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje zamjenjivali nečim što malo vrijedi.* (Alu Imran, 77)

Bilo bi lijepo da vladar konsultira ove ajete kad hoće od strane u parnici da zatraži da se zakune, kako bi izbjegla sankciju.

pozivanjem na Abdullaha ibn Mesuda.

TRIDESET I ČETVRTI HADIS

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدرِيِّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقولُ: (مَن رَأى مِنكُم مُنكَراً فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَستَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَستَطِعْ فَبِقَلبِه وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ) رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

Od Ebu Seida el-Hudrija, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kad je rekao: *„Ko od vas vidi nešto nevaljalo, neka to promijeni i ukloni rukom, a ako ne mogne rukom, onda jezikom, a ako ne mogne ni jezikom, onda srcem, a to je najslabiji iman (vjerovanje)."*[108]

Tumačenje i vrijednosti hadisa:

Njegove, s.a.v.s., riječi: *"...a to je najslabiji iman"* ne odnose se na to da je iman onoga ko nije u mogućnosti da nešto spriječi, pa to osudi srcem i prezre, slabiji od imana

108 *Sahihu Muslim*, 49.

drugih, već se želi reći da je to iman na najnižem stepenu. Jer, djela su proizvod imana, a najveći plod imana u segmentu suzbijanja nevaljalštine je da se ona spriječi rukom, pa ako na tom putu čovjek bude ubijen, bit će šehid. Uzvišeni Allah kazuje da je Lukman govorio: *"O sinko moj, obavljaj molitvu i traži da se čine dobra djela, a odvraćaj od hrđavih i strpljivo podnosi ono što te zadesi – dužnost je tako postupiti."* (Lukman, 17)

Obaveza je da onaj ko nešto što je loše može spriječiti govorom da to i učini, čak i ako to ne bude prihvaćeno. Čak, ako zna da mu neće biti uzvraćeno na selam, on će nazvati selam.

Onome ko bi rekao: Iz Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *"... a ako ne mogne rukom, onda jezikom, a ako ne mogne ni jezikom, onda srcem..."*, proističe da onome ko ne može nešto da promijeni nije dozvoljeno da to promijeni osim srcem, i da to ima status obaveze, moglo bi se odgovoriti dvojako:

1. Da je smisao specifiziran Allahovim riječima: *"I strpljivo podnosi ono što te zadesi."* (Lukman, 17)

2. Da se naredba u tome ima shvatiti u smislu izbjegavanja neugodnosti, a ne nečeg pohvalnog.

Ako bi neko rekao: Osuđivanje srcem nije uklanjanje nevaljaloga, pa kakav je smisao Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *"... onda srcem"*?, odgovor bi bio taj da to treba osuditi srcem, da je ne smije srcem prihvatiti i da se treba baviti zikrom Allaha Uzvišenog. Allah je pohvalio one koji tako postupaju, pa je rekao: *I koji, prolazeći pored onoga što ih se ne tiče, prolaze dostojanstveno.* (El-Furkan, 72)

TRIDESET I PETI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لاَ تَحَاسَدوا، وَلاَتَنَاجَشوا، وَلاَ تَبَاغَضوا، وَلاَ تَدَابَروا، وَلاَ يَبِع بَعضُكُم عَلَى بَيعِ بَعضٍ، وَكونوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخوَانَاً، اَلمُسلِمُ أَخو المُسلمِ، لاَ يَظلِمهُ، وَلاَ يَخذُلُهُ، وَلاَ يكذِبُهُ، وَلايحْقِرُهُ، التَّقوَى هَاهُنَا - وَيُشيرُ إِلَى صَدرِهِ ثَلاَثَ مَراتٍ - بِحَسْبِ امرىء مِن الشَّرأَن يَحْقِرَ أَخَاهُ المُسلِمَ، كُلُّ المُسِلِمِ عَلَى المُسلِمِ حَرَام دَمُهُ وَمَالُه وَعِرضُه) رَوَاهُ مُسْلِمٌ

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Nemojte jedan drugom zavidni biti! Nemojte, naljutivši se, jedan drugom leđa okretati! Nemojte se jedan drugom u prodaji nadmetati i budite, o Allahovi robovi, prava braća! Musliman je brat muslimanu. Neće mu nasilje učiniti, neće ga napustiti, neće mu lagati, neće ga poniziti. Svijest o Allahu je ovdje", tada je*

rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s., pokazujući na svoja prsa i to ponovio tri puta. „Dosta je čovjeku zla (samo to) da ponizi svoga brata muslimana. Jedan musliman je haram drugom muslimanu: i njegov život i njegov imetak i njegova čast."[109]

Tumačenje i vrijednosti hadisa:

Što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *"Nemojte jedan drugom zavidni biti!"* već smo spomenuli da haseda (zavisti) imaju tri vrste.

Izraz *en-nedžeš,* upotrijebljen u ovom hadisu, u osnovi znači: *podizanje* i *uvećavanje*, to jest uvećavanje cijene robe radi prevare drugog, što je strogo zabranjeno i spada u prevaru i potkradanje.

Njegove, s.a.v.s., riječi:*"nemojte... jedan drugom leđa okretati!"* znače: nikako ne napuštajte jedni druge; ne okrećite leđa jedni drugima. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *"Nije dozvoljeno muslimanu da napusti svog brata muslimana više od tri dana: sretnu se, pa se zakrene ovaj, i zakrene onaj. Bolji od njih dvojice je onaj ko prvi selam nazove kada se*

109 Muslim, 2594.

susretnu."[110]

Nadmetanje u prodaji izgleda ovako: brat musliman nešto prodaje, a onda dođe drugi i njegovog mušteriju stane odvraćati od kupovine kod njega kako bi mu on istu, ili bolju robu, prodao po nižoj cijeni.

Kupovina na kupovinu je zabranjena: da neko zatraži od prodavca da odustane od prodaje konkretne robe i da tu robu proda njemu po većoj cijeni. Zabranjena je i ponuda na ponudu brata muslimana i sve to obuhvaćeno je značenjem hadisa. To proizvodi mržnju i uzrokuje da vjernik okreće glavu od drugog vjernika. Prema Ibn Halevejhu, ova zabrana ograničena je na bratovu (muslimanovu) prodaju, što bi značilo da nije zabranjena u slučaju nemuslimana, međutim ispravno je da tu nema razlike, jer bi takvo što narušavalo načelo nediskriminacije iz ugovora o zaštiti nemuslimana.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *"Svijest o Allahu je ovdje!"*, pa je rukom pokazao na prsa, misleći na srce. Ranije je spomenut hadis: *"U tijelu ima jedan komad mesa koji kad je dobar,*

110 Buhari, 6077; Muslim, 2560, posredstvom Ebu Ejuba el-Ensarija.

bude dobro cijelo tijelo."

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Neće ga napustiti ..."*, to jest, kod usmjeravanja na dobro i odvraćanja od zla, ili prilikom potraživanja nekog prava, već će ga podržati i pomoći mu, te otkloniti od njega neugodnost, koliko je u mogućnosti.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"... neće ga poniziti"*, znače: neće sebe smatrati boljim od drugoga, već će držati da su drugi bolji od njega, odnosno neće se uopće baviti time jer je konačnica zakrivena i čovjek ne zna čime će njegov život biti zapečaćen. Kada vidi mlađeg muslimana, zaključi da je taj mlađi bolji od njega, uzimajući u obzir da ima manje grijeha, a kada vidi starijeg, zaključi da je stariji bolji od njega i da je više hajra učinio u islamu. Kada vidi nemuslimana, ne pomisli da će, posigurno, u Vatru, jer uzme u obzir mogućnost da će možda primiti islam i umrijeti kao musliman.

Njegove, s.a.v.s., riječi: *"Dosta je čovjeku zla da ponizi svoga brata muslimana"* znače da je riječ o velikom zlu i da je dovoljno da njegov počinitelj zaradi kaznu samo za nj.

Što se tiče njegovih, s.a.v.s., riječi: *"Jedan musliman je haram drugom muslimanu: i njegov život i njegov imetak i njegova čast"*, Poslanik, s.a.v.s., je na Oproštajnom hadžu rekao: *"Zaista su vam vaša krv i vaši imeci sveti, kao što vam je svet i ovaj vaš dan i ovo vaše mjesto."*[111] Kerabisi ovo uzima kao dokaz da ogovaranje i udaranje na čast muslimana spadaju u velike grijehe, budući da se spominju skupa s prolijevanjem krvi i upropaštavanjem imetka, odnosno da se uspoređuju sa svetošću Dana Arefata i samim Arefatom. Naime, Uzvišeni Allah onima koji njih oskrnave zaprijetio je žestokom kaznom: *I onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju nesnosnu iskusi.* (El-Hadždž, 25)

111 Buhari, 7078; Muslim, 1679, posredstvom Ebu Bekreta.

TRIDESET I ŠESTI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا، نَفَّسَ اللهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ، يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ، يَتْلُونَ كِتَابَ اللهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ، لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ» رَوَاهُ مُسْلِمٌ بهذا اللفظ

Od Ebu Hurejre, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Ko otkloni muslimanu jednu ovosvjetsku brigu i poteškoću, Allah će od njega otkloniti jednu brigu i poteškoću na budućem svijetu. Ko olakša stanje jednom siromahu, Allah će njemu olakšati i na ovom*

i na budućem svijetu. Ko pokrije sramotu i mahanu jednog muslimana, Allah će njega pokriti na oba svijeta. Allah pomaže Svome robu dok rob pomaže svome bratu. Ko krene jednim putem tražeći nauku, Allah će mu olakšati zbog toga put ka Džennetu. Nikada se neće sastati u jednoj Allahovoj kući grupa ljudi da uče Kur'an i da ga proučava, a da se na njih ne spusti mir i da ih ne obujmi Allahova milost i da ih ne okruže meleki i da ih Allah ne spomene i ne pohvali među Svojim odabranicima. Kome ne pomognu njegova dobra djela, neće mu pomoći njegovo porijeklo."[112]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O njegovim, s.a.v.s., riječima:*"Ko otkloni jednom muslimanu jednu ovosvjetsku brigu i poteškoću, Allah će od njega otkloniti jednu brigu i poteškoću na budućem svijetu."* U navedenom je dokaz da je pohvalno svojim imetkom izbaviti zarobljenika iz ruku nemuslimana, osloboditi i spasiti muslimana iz ruku tiranina i osloboditi ga iz zatvora. Kažu da je Jusuf, alejhi-s-selam, kada je izašao iz

112 *Sahihu Muslim*, 2699.

zatvora, na svojim vratima napisao: "Ovo je grob živih, zluradost neprijatelja i ispit prijatelja." U spomenuto se ubraja i garancija za onoga ko je u teškoći, te osobno jamčenje za njegove obaveze, ko je u mogućnosti, a ko nije, nije ni dužan.

Kažu da je u Tevratu objavljeno: "Jamstvo je pokuđeno: njegov početak je kajanje, sredina korenje, a kraj globa."

Ako bi neko rekao: Uzvišeni je rekao: *Ko uradi dobro djelo, bit će deseterostruko nagrađen...* (El-En'am, 160), dok ovaj hadis govori o tome da će za dobročinstvo biti uzvraćeno istom mjerom, tj. nadoknađeno otklanjanjem jedne nevolje, a ne otklanjanjem deset nevolja na Sudnjem danu, moglo bi mu se odgovoriti na dva načina:

1. Ovo razumijevanje u obzir uzima brojčanu vrijednost, no propis koji je u vezi s brojčanom vrijednosti ne isključuje uvećavanje ili umanjivanje.

2. Svaka nevolja na Sudnjemu danu sadrži mnogo strahota, teških situacija i golemih katastrofa, tako da su deset i više puta uvećane.

Hadis sadrži i jednu drugu, zakrivenu tajnu, koja se može razaznati preko uzročno-posljedične veze, a to je garancija da će onome ko otkloni nevolju od muslimana življenje biti okončano u hajru i da će preseliti u islamu. Jer, za nevjernika neće biti milosti na ahiretu i ničeg od ahiretskih nevolja neće biti pošteđen.

U hadisu se nalazi i naznaka radosti koju sadrže riječi Gospodara svih svjetova: *Za ovako nešto neka se trude trudbenici* (Es-Saffat, 61), pa neka se u to ima povjerenja.

Prema tome, najbolje djelo je otklanjanje briga.

U hadisu je također dokaz o poželjnosti prikrivanja, ukoliko se otkrije neka sramota i bruka muslimana. Uzvišeni Allah je rekao: *One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate.* (En-Nur, 19)

Poželjno je da čovjek, ako učini grijeh, pokrije to, a kada je riječ o svjedocima počinjenoga bluda, tu postoje dva mišljenja:

1. Lijepo je da to prešute i prikriju.

2. Treba da posvjedoče.

Drugi su, pak, odlučni u stavu: ako vide da je u svjedočenju hajr, svjedočit će, a ako vide da je hajr u prikrivanju, prikrit će to.

U hadisu je i dokaz da je poželjno tragati za znanjem. Prenosi se da je Allah objavio Davudu, alejhi-s-selam: "Uzmi gvozdeni štap i gvozdenu obuću i traži znanje sve dok ne polomiš štap i ne pohabaš obuću."

U navedenom je dokaz o potrebi hizmeta i služenja ulemi, potrebi druženja i putovanja s ulemom i potrebi uzimanja znanja od njih. Uzvišeni Allah, govoreći o Musau, a.s., kaže: *"Mogu li da te pratim!?" – upita ga Musa, "ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen?"* (El-Kehf, 66)

Znaj, pak, da ovaj hadis ima svoje uslove! Jedan od njih je da se postupa po onome što se zna. Enes, neka je Allah sa njim zadovoljan, je rekao: "Na učenjacima je da bdiju nad ispravnošću, a na onim drugim je da to prenose od njih."

Jedan od uslova je i da se znanje prenosi. Uzvišeni Allah kaže: *Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake za-*

jednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha bojali. (Et-Tevba, 122)

Enes, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao ashabima: *"Hoćete li da vas obavijestim o najboljem od svih!?"*"Hoćemo, o Allahov Poslaniče!", rekli su oni. *"Najbolji od svih je Allah", kazao je, „ja sam najbolji od potomaka Ademovih, a najbolji poslije mene je čovjek koji stekne neko znanje pa ga prenese drugima – on će na Sudnjem danu biti proživljen kao zaseban ummet, kao i čovjek koji se neštedimice bori na Allahovom putu sve dok ne pogine."*[113]

Jedan od uslova je i ostavljanja hvalisanja i pokazivanja pred drugima.

Prenosi se od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: *"Ko bude tražio znanje zbog ovih četvero, ući će u Vatru: kako bi se nadmetao s učenima, pokazivao se pred prostacima, kako bi stekao imetak, ili kako bi imao svoje pristalice."*[114]

U uslove ovog hadisa ubraja se i trud na ši-

113 Ebu Ja'la u *Musnedu,* 279/5 ; Ibn Hibban u djelu *El-Medžruhun*, II/103. Hadis je nepoznat i nema osnove.
114 Tirmizi, 2654, posredstvom Ka'ba ibn Malika.

renju znanja, da se ne škrtari u tome. Uzvišeni Allah kaže: *Reci: "Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an", on je samo pouka svjetovima.* (El-En'am, 90)

Jedan od uslova je i ne sustezati se da se rekne: *ne znam.* Poslanik, s.a.v.s., kada je upitan o Sudnjem danu, i pored svog visokog stepena, rekao je: *"Ništa više o njemu ne zna onaj ko je upitan od onog koji pita."* Bio je, s.a.v.s., upitan i o duši, pa je rekao: *"Ne znam!"*

Među uslove ovog hadisa ubraja se i skromnost. Uzvišeni Allah kaže: *A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!"* (El-Furkan, 63)

Poslanik, s.a.v.s., je rekao Ebu Zeru, Allah sa njim bio zadovoljan: *"O Ebu Zere, čuvaj ovaj savjet tvoga Poslanika, možda ti Allah da koristi od njega, i budi skrušen radi Allaha, možda te Allah uzdigne na Sudnjem danu, i nazovi selam onome koga sretneš iz mog ummeta bio on dobar ili pokvaren, odjeni grubu odjeću, ne želeći time ništa do Allahovo zadovoljstvo, možda oholost i plemenska zagriženost (ekstremizam) ne nađu*

mjesta u tvom srcu!?"

Uslov je, takođe, podnošenje uznemiravanja prilikom savjetovanja, povodeći se u tome za čestitim prethodnicima. O tome Uzvišeni Allah kaže: *"O sinko moj, obavljaj molitvu i traži da se čine dobra djela, a odvraćaj od hrđavih i strpljivo podnosi ono što te zadesi – dužnost je tako postupiti."* (Lukman, 17)

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *"Nijedan poslanik nije bio uznemiravan kao što sam ja."*[115]

Jedan od uslova znanja je: da želi da poduči onoga kome je to najneophodnije, kao što svojom sadakom želi pomoći najpotrebnije, pa ko poduči neznalicu i vrati ga pokornosti, kao da je podučio sve ljude i vratio ih pokornosti.

Riječi Poslanikove, s.a.v.s.: *"a da se na njih ne spusti mir"*, podrazumijevaju spokoj od Allaha Uzvišenog. Uzvišeni Allah kaže: *One koji vjeruju i čija se srca, kada se Allah spomene, smiruju – a srca se doista, kad se Allah spomene smiruju!* (Er-R'ad, 28)

115 Tirmizi, 2472; Ibn Madže, 151 i Ahmed, 120/31; šejh Albani u djelu *Sahih Ibn Madže* (123) ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim (sahih).

U pogledu zikrullaha (spominjanja Allaha) dovoljno je časti to što Allah tada spomene Svog roba u Uzvišenom Društvu.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Kome ne pomognu njegova dobra djela..."*, makar bio i plemenite loze, *"neće mu pomoći njegovo porijeklo"*. Tako će prednost imati onaj ko je više činio dobra, pa makar bio i crni rob, u odnosu na onog ko nije činio dobra djela, ili ih je manje činio (pa makar bio kurejšijski plemić). Uzvišeni Allah kaže: *Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji.* (El-Hudžurat, 13)

TRIDESET I SEDMI HADIS

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَّهُ قَالَ: (إِنَّ اللّٰه كَتَبَ الحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ؛ فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعمائَةِ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَاف كَثِيْرَةٍ. وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللّٰهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً) رَوَاهُ البُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ في صَحِيْحَيْهِمَا بِهَذِهِ الحُرُوفِ.

Od Ibn Abbasa, Allah sa njim zadovoljan bio, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenoseći od Allaha Uzvišenog rekao: *"Allah je propisao i odredio dobra i zla djela, a zatim je to objasnio. Tako, ko odluči da uradi dobro djelo, pa ga ne uradi, Allah će mu upisati kod Sebe potpuno dobro djelo. Ko, pak, odluči da učini dobro djelo, pa ga i učini, Allah će mu zapisati deset dobrih djela,*

i nagrada mu može biti sedam stotina puta veća, pa i više od sedam stotina puta. Ko, pak, odluči da učini jedno loše djelo, pa ga ne učini, Allah će mu zapisati potpuno dobro djelo. A ako odluči da učini loše djelo, pa ga i učini, Allah će mu zapisati jedno loše djelo."[116]

Vidi, brate – Allah pomogao i nas i tebe! – kolika je Allahova blagost, i obrati pažnju na ove riječi: *"Allah će mu upisati kod Sebe..."* Vidi kako one sugeriraju Njegovu pažnju prema tome. Njegove riječi: *"... potpuno dobro djelo"*, potvrda su Njegove velike pažnje, a kada govori o lošem djelu koje je čovjek naumio učiniti, a nije ga učinio: *"... Allah će mu zapisati potpuno dobro djelo"*, pa je opet potvrdio da je potpuno. A ako učini to loše djelo: *"Allah će mu upisati jedno loše djelo"*, podvlačeći to „jedno" i izostavljajući atribut „potpuno", kako bi ukazao na njegovu malenkost.

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *"Ko odluči da učini dobro djelo, pa ga i učini, Allah će mu zapisati deset dobrih djela i nagrada mu*

116 Buhari, 6491; Muslim, 131.

može biti sedam stotina puta veća, pa i više od sedam stotina puta":

Bezar u *Musnedu* bilježi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Ima sedam vrsta djela: dva koja obavezuju, dva koja su jedan za jedan, djelo u kojem je dobro deseterostruko nagrađeno, djelo u kojem je dobro sedam stotina puta nagrađeno i djelo za koje nagradu ne zna niko osim Allaha Uzvišenog. Što se tiče onih dvaju koja obavezuju, to su kufr i iman. Iman obavezuje ulazak u Džennet, a kufr obavezuje ulazak u Vatru. Što se tiče dvaju koja su jedan za jedan, to su ova: ko odluči da učini dobro djelo, a ne učini ga, Allah će mu upisati jedno dobro djelo, i ko učini loše djelo, Allah će mu upisati jedno loše djelo. Kada je riječ o djelu za koje se sedam stotina puta uvećava nagrada, to je džihad na Allahovom putu."*[117]

Uzvišeni Allah kaže: *Oni koji imanja svoja troše na Allahovu putu liče na onoga koji posije zrno iz kojeg nikne sedam klasova i u svakom klasu po stotinu zrna. – A Allah će ono-*

117 Hadis bilježi Hejsemi u djelu *Medžme'u-z-zevaid* (III/182), sugerirajući da se radi o slabom (da'if) hadisu.

me kome hoće dati više; Allah je neizmjerno dobar i sve zna. (El-Bekare, 261) Zatim je spomenuo da On uvećava kome hoće, onoliko koliko hoće. Rekao je: *Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati.* (En-Nisa, 40)

Ovaj ajet i hadis u kojem se kaže: *"Pa i više od sedam stotina puta"* ukazuju na to da su brojevi *deset* i *sedam stotina* riječi kojima se ne želi precizirati mjera, već On, Uzvišeni, uvećava kome hoće i daje od Sebe ono što se ne može nabrojati i obuhvatiti. Uzvišen neka je Onaj čija se dobrota ne može obuhvatiti, ni blagodati izbrojiti. Njemu pripada sva hvala i dobrota. A što se tiče sedmog djela – posta, Uzvišeni Allah je rekao: "Svako djelo sina Ademovog pripada njemu, osim posta; on pripada Meni i ja ću za nj (posebno) nagraditi."[118]

Prema tome niko, osim Uzvišenog Allaha, ne zna kolika je nagrada za post.

118 Buhari, 1904; Muslim, 1151.

TRIDESET I OSMI HADIS

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنَّ اللَّهَ قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ: كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لَأُعْطِيَنَّهُ، وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لَأُعِيذَنَّهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ المُؤْمِنِ، يَكْرَهُ المَوْتَ وَأَنَا أَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ" رواه البخاري

Od Ebu Hurejre, Allah sa njim zadovoljan bio, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *„Uzvišeni Allah kaže: 'Ko pokaže neprijateljstvo prema Mome štićeniku (evliji), Ja ću mu objaviti rat. Ničim Mi se Moj rob ne može više približiti nego onim čime sam ga Ja zadužio. Moj Mi se rob postepeno približava dobrovoljnim ibadetom (nafila)*

pa ga Ja zavolim. A kada ga zavolim, Ja bivam ono čime on sluša, čime gleda, čime uzima, čime korača. Ako takav čovjek od Mene nešto zatraži, Ja mu udovoljim, a ako se Meni utječe, Ja ga zaštitim. Ni u čemu što radim se više ne kolebam nego u slučaju duše vjernikove: on ne voli smrt, a Ja ne volim da mu nažao učinim."[119]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

O Poslanikovim, s.a.v.s., riječima koje prenosi od svoga Gospodara: *"Ko pokaže neprijateljstvo prema Mome štićeniku (evliji), Ja ću mu objaviti rat"*:

Ovdje se riječ *velijj – štićenik* odnosi na vjernika; Uzvišeni Allah kaže: *Allah je zaštitnik onima koji vjeruju.* (El-Bekare, 257)

Prema tome, ko nepravdu čini vjerniku i uznemirava ga, Allah mu obznanjuje rat, to jest obavještava ga da je u ratu sa Njim, a kada je Allah u ratu s nekim svojim robom, On ga i uništi. Stoga, neka čovjek dobro pazi da ne skače pred svakog muslimana.

Allahove riječi: *"Ničim Mi se Moj rob ne*

119 Buhari, 6502.

može više približiti nego onim čime sam ga Ja zadužio (farzovima)" dokaz su da je izvršavanje farzova najbolji ibadet. U hadisu se navodi: *"Nagrada za farzove veća je sedamdeset puta od nagrade za nafile."*

Što se, pak, tiče riječi Uzvišenoga: *„Moj Mi se rob postepeno približava dobrovoljnim ibadetom (nafila) pa ga Ja zavolim"* učenjaci u vezi s tim kažu: „Onaj ko dođe s nafilama uz farzove i onaj ko dođe samo s farzovima mogu se usporediti s čovjekom koji dvojici robova da po dirhem da mu kupe voća, pa jedan ode, kupi voće, stavi ga u korpu, namiriše lijepim mirisom i tako donese pred svog gospodara, a drugi ode, kupi voće, stavi ga u košulju, te dođe i stavi to na zemlju pred svoga gospodara. Obojica su izvršili ono što je traženo, ali je jedan dodao korpu i miris i to sve ukrasio, i on je svome gospodaru draži."

Prema tome, onaj ko bude klanjao nafile uz farzove taj biva draži Allahu. Pod „Allahovom ljubavlju" podrazumijeva se dobro, pa onog koga Uzvišeni zavoli On ga uposli da Ga veliča i bude Mu pokoran, zaštiti ga od šejtana i učini da Mu i njegovo tijelo bude

pokorno, tako da taj čovjek zavoli zikr i slušanje Kur'ana, a omrzne muziku i instrumente zabave. Takav čovjek je onda među onima za koje Uzvišeni Allah kaže: *A kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!* (El-Furkan, 63) Tako, ako od takvih čuje bestidan govor, okrene se i izgovori riječi kojima traži spas za njih. Allah čuva vid svog iskrenog roba od harama pa on gleda samo ono što je halal. Njegov vid biva ispunjen razmišljanjem i poukom i sve što od stvorenog vidi to ga usmjerava ka Stvoritelju. Alija, neka je Allah sa njim zadovoljan, kaže: "U svemu što sam vidio prepoznao sam Allahovu moć."

Pouka je da razmišljajući o stvorenjima shvatiš svemoć Stvoritelja, da Njega počneš veličati i slaviti. Ruke i noge tada se pokreću radi Allaha. Nema koračanja prema onome što te se ne tiče. Ruke neće činiti ono što je beskorisno i u čemu se gubi vrijeme. Pokreti i predasi bivaju radi Uzvišenog Allaha, a On će i za te pokrete i predahe dati nagradu, kao i za sva druga djela koja učiniš.

Riječi Uzvišenog Allaha: *"bivam ono čime on sluša..."*, ukazuju da će Allah početi da čuva

njegov sluh, njegov vid i pokrete njegovih ruku i nogu od prokletog šejtana. Spomenute riječi mogu se razumjeti i tako da će Allah biti u njegovom srcu kada sluša, gleda i kreće se i da će on, kada spomene Allaha, prestati da čini djela u ime nekog drugog.

TRIDESET I DEVETI HADIS

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ اللّٰهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي الخَطَأَ وَالنِّسْيَانَ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ) حَدِيثٌ حَسَنٌ رواه ابن ماجه والبيهقي وغيرهما.

Od Ibn Abbasa, neka je Allah sa njim zadovoljan, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao*: "Allah je oprostio mojim sljedbenicima nenamjerne greške, ono što učine u zaboravu i ono što učine pod presijom."*[120]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *„Allah je oprostio mojim sljedbenicima nenamjerne greške, ono što učine u zaboravu i ono što učine pod presijom, prisilno"* znače: preći će preko grijeha koji se učine nenamjerno,

120 Ibn Madže, 2045; šejh Albani u svom *El-Irvau* (82) ovaj hadis ocjenjuje vjerodostojnim (sahih).

preko zaborava i onog što je učinjeno pod prisilom. Ovim propisom se počinilac ne oslobađa, nego je, ako greškom nešto pokvari, ili izgubi stvar koja mu je povjerena na čuvanje, dužan da to oštećenom nadoknadi. Takođe, iz presije se izuzima presija na činjenje bluda ili na ubistvo nekoga: presija na takvo što počinioca ne oslobađa odgovornosti. Isto tako, iz „zaborava“ se izuzima zaborav koji nastane čovjekovom upotrebom nečeg što uzrokuje zaborav. U tom slučaju on je grješan u pogledu svog postupka zbog upotrebe tog sredstva.

ČETRDESETI HADIS

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبَيَّ فَقَالَ: (كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ) وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ، وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ المَسَاءَ. وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ. رواه البخاري

Abdullah ibn Omer, Allah sa njim bio zadovoljan, prenosi: *"Uzeo me je Allahov Poslanik, s.a.v.s. za rame pa mi rekao: "Budi na ovom svijetu kao stranac ili putnik!"* Ibn Omer, Allah sa njim bio zadovoljan, običavao je reći: "Kada omrkneš, nemoj očekivati jutro, a kada osvaneš, ne očekuj veče! Pripremi se u zdravlju za bolest i u životu za smrt!"[121]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Budi na ovom*

121 Buhari, 6416.

svijetu kao stranac ili putnik!" znače: nemoj mu se prikloniti, nemoj ga prigrliti, nemoj ga uzeti za svoje konačno i vječno boravište, nemoj govoriti sebi o njemu i ne veži se za njega, osim onoliko koliko se stranac veže za neko mjesto koje nije njegov vatan, odnosno njegovo konačno boravište, iz koga želi da ode i vrati se svojoj porodici. U tom značenju su i riječi Selmana el-Farisija, Allah sa njim bio zadovoljan: *"Naredio mi je moj prijatelj, s.a.v.s., da ne uzmem od dunjaluka, osim koliko je oprema za konjanika."*[122] U ovom hadisu je dokaz da ne treba puno nade polagati u dunjaluk, te da treba požuriti s tevbom i pripremiti se za smrt. Onaj ko se, pak, ponada u nešto, neka rekne: "Ako Bog da."

Uzvišeni Allah kaže: *I nikako za nešto ne reci: "Uradit ću to, sigurno, sutra!" – a da ne dodaš: "Ako Bog da!"* (El-Kehf, 23-24)

Što se tiče riječi Abdullaha ibn Omera: *"Pripremi se u zdravlju..."* Poslanik, s.a.v.s., mu je naredio da, dok je zdrav, dok ga služi zdravlje, čini dobra djela, jer možda će mu

122 Ibn Madže, 4104.

poslije okolnosti uskratiti da posti, klanja i čini druge ibadete, pa to neće moći činiti zbog bolesti ili starosti?

A što se tiče njegovih riječi: *"I pripremi se u životu za smrt"* kažemo: Poslanik, s.a.v.s., mu je naredio da se blagovremeno opskrbi dobrim djelima. To je u dosluhu s riječima Uzvišenoga: *I neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio.* (El-Hašr, 18)

Ne treba se previše prepustiti dunjaluku pa kad mu smrt dođe nađe se u ovakvoj situaciji: *I kada nekom od njih smrt dođe, on uzvikne: "Gospodaru moj, povrati me da uradim kakvo dobro u onome što sam ostavio!"* (El-Mu'minun, 99-100)

Imam Gazali, neka je Allah sa njim bio zadovoljan, kaže: "Tijelo sina Ademovog je uz njega poput mreže kojom namiče i kupi dobra djela, pa ako namakne i sakupi hajr, a zatim umre, to će mu biti dovoljno i neće poslije toga imati potrebu za mrežom - tijelom koje je smrću napustio. I nema sumnje da se u čovjeku, kada umre, ugase strast i želja za dunjalukom. Tada njegova duša poželi dobra djela, zato što su ona opskrba u mezaru, pa ako ih bude imao, bit će mu do-

voljna, a ako ih ne bude imao, tražit će da se vrati na dunjaluk kako bi uzeo s njega neophodnu opskrbu i svašta još, a pošto mu se oduzme mreža, bit će mu rečeno: "Kasno je, toga više nema!" Tako će stalno ostati očajan, neprestano se kajući zbog propuštene šanse što nije uzeo neophodnu opskrbu dok mu mreža još nije bila oduzeta. Zbog toga je Abdullah ibn Omer rekao: "I pripremi se u životu za smrt." Nema snage ni moći osim u Uzvišenog Allaha."

ČETRDESET I PRVI HADIS

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ العَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ" حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

Abdullah ibn Amr ibn el-As, Allah sa njim bio zadovoljan, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *"Niko od vas neće biti pravi vjernik sve dok njegove strasti ne budu slijedile ono sa čime sam ja došao."*[123] Hadis je dobar i vjerodostojan (hasen sahih), i naveli smo ga u knjizi *El-Hudždže* sa vjerodo-

123 Hadis je dobar i vjerodostojan (hasen sahih) i bilježi ga više prenosilaca: El-Begavi u djelu *Šerhu-s-Sunne* (I/213); Hatib el-Bagdadi u *Tarihu* (IV/369), dok El-Hafiz ibn Redžeb u djelu *Džami'u-l-ulum* drži upitnom Nevevijevu kvalifikaciju ovog hadisa vjerodostojnim; on kaže (str. 399): „Nevevijevo označavanje ovoga hadisa vjerodostojnim je vrlo neutemeljeno iz više razloga“, te je naveo niz razloga zbog kojih je hadis slab; šejh Albani ovaj hadis ocjenjuje slabim (da'if).

stojnim prijenosnim nizom, senedom.

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *"Niti jedan od vas neće biti pravi vjernik sve dok njegova želja ne bude slijedila ono sa čime sam ja došao"* znače da je čovjek obavezan da svoja djela uskladi s Kur'anom i sunnetom, da se suprotstavi svojim prohtjevima i željama i da slijedi ono s čime je došao Poslanik, s.a.v.s. To je sadržano u riječima Uzvišenoga: *Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da postupe po svom nahođenju. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s pravog puta.* (El-Ahzab, 36)

Niko nema pravo da postupa suprotno onome što kažu Allah i Njegov Poslanik i da slijedi svoje nahođenje.

Od Ibrahima ibn Muhameda el-Kufija prenosi se da je rekao: "Vidio sam imama Šafiju u Mekki kako odgovara na pitanja ljudi i vidio sam tu i Ishaka ibn Rahuvejha i Ahmeda ibn Hanbela, pa Ahmed reče Ishaku: 'Dođi da ti pokažem čovjeka kakvog ti oči još nisu vidjele!" Ishak ga priupita: "Da sličnog moje

oči nisu vidjele?!" "Da!", reče mu on, te ga povede i zaustavi se pred imamom Šafijom. Onda je ispričao cijeli slučaj a potom rekao: "Zatim je Ishak prišao onom zboru oko imama Šafije i pitao ga o iznajmljivanju kuća u Mekki, na šta je Šafija rekao: "Kod nas je to dozvoljeno, budući je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao:*"Da li nam je Akil ostavio neku kuću?"*[124] Ishak je rekao: "Obavijestio nas je Jezid ibn Harun, s pozivanjem na Hišama, a on na Hasana, da on nije mislio tako. Ni Ata ni Tavus također nisu bili toga mišljenja." Tada mu imam Šafija reče: "Jesi li ti si onaj za kojeg stanovnici Horosana govore da je njihov fakih (šeriatski pravnik)?" "Tako tvrde!", odgovori on, a Imam Šafija nastavi: "O, kako bih volio da je neko drugi na tvome mjestu – sad bih im naredio da mu natrljaju uši. Ja ti govorim: Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a ti mi veliš: Rekao je Ata i Tavus i Hasan i Ibrahim, i da oni ne misle tako? Ta, da li iko može imati dokaz pored Poslanikovoga!?" Zatim Šafija reče: "Uzvišeni kaže: *I siromašnim muhadžirima*

124 Buhari, 1588; Muslim, 1351, posredstvom Usame ibn Zejda.

koji su iz rodnog kraja svoga protjerani (El-Hašr, 8) pa zar ti pripisuješ kuće vlasnicima ili onima koji to nisu?", a Ishak reče: "Vlasnicima." Imam Šafija reče: "Allahov govor je najispravniji govor. Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *"Ko uđe u Ebu Sufjanovu kuću, on je siguran."*[125] I Omer ibn Hattab je kupio kuću „dviju jarebica" (Dar el-hadželetejn)." Imam Šafija je naveo još čitavu skupinu Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba a Ishak mu je rekao: " Uzvišeni, međutim, kaže: *Kako za mještanina, tako i za došljaka.* (El-Hadždž, 25) Na to mu imam Šafija odgovori: "Ovo se odnosi samo na Mesdžid (el-Haram), a to je prostor oko Kabe. Kada bi bilo tako kako ti tvrdiš, onda u Mekki ne bi nikome bilo dozvoljeno da traži izgubljenu životinju, niti da tu zadrži kurbane, niti da baci smeće. Prema tome, odnosi se samo na Mesdžid." Ishak je zašutio i više ništa nije progovarao, a ni imam Šafija mu se više nije obraćao.

125 Muslim, 1780.

ČETRDESET I DRUGI HADIS

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ يَقُولُ: قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى: "يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوتَنِي وَرَجَوتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَى مَا كَانَ مِنْكَ وَلا أُبَالِي، يَا ابْنَ آدَمَ لَو بَلَغَتْ ذُنُوبُكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ استَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ، يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَو أَتَيْتَنِي بِقِرَابِ الأَرْضِ خَطَايَا ثُمَّ لَقِيْتَنِي لاَتُشْرِك بِي شَيْئاً لأَتَيْتُكَ بِقِرَابِهَا مَغفِرَةً" رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

Od Enesa, Allah sa njim bio zadovoljan, prenosi se da je rekao: ,,Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: *Uzvišeni Allah je rekao: O sine Ademov, sve dok Me budeš dozivao i molio, Ja ću ti opraštati ono što si učinio i to Meni nije teško. O sine Ademov, kada bi tvoji grijesi dostigli nebeske granice, a ti zatim zatražio od Mene oprost, Ja bih ti oprostio! O sine Ademov, kada bi mi došao s grijesima kolika je ova Zemlja, a zatim došao preda Me, ne pripisujući Mi sudruga u Božan-*

stvenosti, Ja bih ti isto toliko oprosta dao!"[126]

Tumačenje i vrijednosti hadisa

Za riječi Uzvišenoga: *"...nebeske granice..."*, jedni kažu da se odnose na oblake a drugi da se odnose na ono što se na nebesima vidi kada se podigne glava.

Što se, pak, tiče riječi Uzvišenoga: *"...a zatim zatražio od Mene oprost, Ja bih ti oprostio..."* one su poput onih u kur'anskom ajetu: *Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi, pa poslije zamoli Allaha da mu oprosti – naći će da Allah prašta i da je milostiv.* (En-Nisa, 110)

Istigfar (traženje oprosta) mora da bude povezano s pokajanjem (tevbom). Uzvišeni kaže: *Da od Gospodara svoga oprost tražite i da se pokajete.* (Hud, 3)

Još je rekao: *I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite.* (En-Nur, 31)

Znaj da istigfar znači traženje oprosta; to je

126 Hadis bilježi Tirmizi u svom *Džami'u* (3540). U štampanom izdanju te zbirke navodi se da se radi o neobičnom (garib) hadisu, dok ga Albani u djelu *Sahih el-Džami'* (4338) ocjenjuje dobrim (hasen).

istigfar grješnika. Može do toga doći i zbog opuštenosti i neizvršavanja zahvale na najpotpuniji način - to je istigfar dobrih i Allahu bliskih robova, a može da ne bude ni zbog jednog od ta dva razloga, već da bude u svojstvu zahvale. To je istigfar Muhammeda, s.a.v.s., i istigfar drugih poslanika, alejhimu-s-selam. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: *"Prvak svih istigfara je: "Allahu moj, Ti si moj Gospodar, nema Boga osim Tebe, stvorio si me i ja sam Tvoj rob i ja se, koliko mogu, držim Tebi date riječi i obećanja. Tražim Tvoju zaštitu od zla koje sam učinio, priznajem blagodati koje si mi dao i priznajem gijehe svoje, pa mi oprosti zato što niko, osim Tebe, grijehe ne može oprostiti."*[127]

Poslanik, s.a.v.s., rekao je Ebu Bekru, Allah sa njim bio zadovoljan: *"Reci: 'Allahu moj, ja sam prema sebi mnogo nasilja učinio"* - u drugoj predaji: *"...veliko nasilje..."* - *"a niko drugi ne prašta grijehe osim Tebe, pa mi oprosti oprostom Svojim, smiluj mi se, zaista si Ti onaj koji prašta i koji je milostiv."*[128]

127 Buhari, 6306, posredstvom Šeddada ibn Evsa.
128 Buhari, 834; Muslim, 2705.

SADRŽAJ

SLOVO O HADISU 5
PREDGOVOR IMAMA NEVEVIJA 8
PRVI HADIS 13
DRUGI HADIS 33
TREĆI HADIS 47
ČETVRTI HADIS 51
PETI HADIS 58
ŠESTI HADIS 61
SEDMI HADIS 68
OSMI HADIS 74
DEVETI HADIS 77
DESETI HADIS 83
JEDANAESTI HADIS 88
DVANAESTI HADIS 90
TRINAESTI HADIS 95
ČETRNAESTI HADIS 98
PETNAESTI HADIS 101
ŠESNAESTI HADIS 107

SEDAMNAESTI HADIS 110
OSAMNAESTI HADIS 112
DEVETNAESTI HADIS 118
DVADESETI HADIS 125
DVADESET I PRVI HADIS 127
DVADESET I DRUGI HADIS 129
DVADESET I TREĆI HADIS 131
DVADESET I ČETVRTI HADIS 137
DVADESET I PETI HADIS 143
DVADESET I ŠESTI HADIS 146
DVADESET I SEDMI HADIS 148
DVADESET I OSMI HADIS 153
DVADESET I DEVETI HADIS 156
TRIDESETI HADIS 159
TRIDESET I PRVI HADIS 162
TRIDESET I DRUGI HADIS 167
TRIDESET I TREĆI HADIS 169
TRIDESET I ČETVRTI HADIS 174
TRIDESET I PETI HADIS 177
TRIDESET I ŠESTI HADIS 182
TRIDESET I SEDMI HADIS 191
TRIDESET I OSMI HADIS 195
TRIDESET I DEVETI HADIS 200

ČETRDESETI HADIS..... 202
ČETRDESET I PRVI HADIS.....206
ČETRDESET I DRUGI HADIS.....210
SADRŽAJ.....213